

การค้ำนอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

นางสาวชะไมพร ชำนาญเวช

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHINESE INFORMAL TRADES IN CHIANGSAEN AND CHIANGKHONG DISTRICTS, CHIANGRAI P
ROVINCE.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การคำนวณระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย
โดย	นางสาวชะไมพร ชำนาญเวช
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมนุญ หนูจักร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ดร. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ธาดานิติ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

ชะไมพร ชำนาญเวช : การค้านอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (CHINESE INFORMAL TRADES IN CHIANGSAEN AND CHIANGKHONG DISTRICTS, CHIANGRAI PROVINCE.) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ดร. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, 80 หน้า.

จากผลของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรม และนวัตกรรมภายในประเทศจีน ทำให้เกิดผลทั้งด้านภาวะสินค้าล้นกำลังตลาดภายใน การคอร์รัปชั่น ภาวะแรงงานขาดดุลของภูมิภาคทั้งตะวันออกและตะวันตก ทำให้รัฐบาลจีนสร้างนโยบายเพื่อการพัฒนาคนโดยคาดหวังถึง ความมั่นคงของพลเมืองจีนที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของจีน ฉะนั้นรัฐบาลกลางและรัฐบาลระดับมณฑลจึงได้พัฒนานโยบายเพื่อปูทางรองรับการพัฒนาเหล่านี้ เพื่อคนจีนและประเทศจีน โดยใช้กลยุทธ์ทางการพัฒนาระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อผลประโยชน์และมีผลเชิงรูปธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ประเทศไทยเองเป็นดินแดนที่จีนคาดหวังในด้านการค้า การลงทุน สามารถพบเจอธุรกิจ การค้าเงินทุกหนทุกแห่งทั้งเมืองหลัก เมืองรอง และเมืองชายแดน โดยเฉพาะเมืองบริเวณชายแดนอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศจีนพบว่ามีคนจีนธุรกิจเงินเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ปรากฏการณ์ดังกล่าวนำมาสู่ประเด็นการศึกษาเรื่อง การค้านอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ (1) เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการการค้านอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงราย (2) เพื่อศึกษาปัจจัยของการขยายตัวทางการค้าในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงราย (3) เพื่อเสนอแนะ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เครื่องมือ เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ พร้อมทั้งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการเก็บข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

จนนำมาสู่ผลการศึกษา คือ พัฒนาการการค้าเงินที่พัฒนามาจากปัจจัยส่งเสริม เช่น นโยบายจากทางรัฐบาล ความร่วมมือในภูมิภาค และปัจจัยสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการของการค้าเงิน เช่น แสวงหาแหล่งทรัพยากรในการผลิต การเดินทางเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิต ความต้องการอิสระและหนีระบบสังคมเดิม ประเด็นต่อมาคือ วิธีการค้าเงินค้นพบทั้งวิธีการค้าเงินในระบบเช่น วิธีการค้าแบบหุ้นส่วน วิธีการค้าเงินกับบทบาทสตรีในพื้นที่ และวิธีการค้าเงินนอกระบบ เช่น วิธีการค้าเงินที่สัมพันธ์กับผู้หญิงไทใหญ่ วิธีการค้าโดยการหารายได้พิเศษแบบอำพราง ตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ และสุดท้ายคือผลกระทบทางสังคมทั้งทางบวกและทางลบ

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5687205720 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORDS:

CHAMAIBHORN CHAMNANWEJ: CHINESE INFORMAL TRADES IN CHIANGSAEN AND CHIANGKHONG DISTRICTS, CHIANGRAI PROVINCE.. ADVISOR: THANYATHIP SRIPANA, Ph.D., 80 pp.

According to the comprehensive consequences of the Chinese economic, social, industrial, and innovative development, there has been the oversupply circumstance in Chinese domestic market. Moreover, corruption and the recession in a huge number of labors cause the Chinese government to plan a human development policy in order to improve their national stability. Thus far, any policy which has been legalized and enforced by the federal government and provincial government has been set by using the international strategy. Chinese government is looking for touchable profits and factual income from these national plans and policies. On the other hand, Thailand is one of the main countries which China expects to invest and root its massive business. This is the significant reason that Thailand is full with Chinese business even in the suburban or rural area, especially in border provinces. It has been also reported that there critically is the increasing of Chinese business or Chinese commerce which in Chiangkhong and Chiangsan district, Chiangrai province, Thailand. This phenomenon leads to the key issue of this study which focuses on Chinese commerce and social effect in Chiangkhong and Chiangsan district. This study aims to study the development of Chinese commercial business to the extent of its expansion factor. Furthermore, this paper will focus to the social consequences which have been affected by Chinese commercial business. Participant observation, interview and digital technology are the main methods and tools which will be used in this study. The result of this study is going to show the symbiotic relation and the involvement between each factors in Chinese commercial business. Also, it might reveal national and domestic crucial variables which involve in Chinese commercial business; for example regional cooperation, seeking of valuable resource, regional or irregular migration, illegal trading, or criminal activities.

Field of Study: Human and Social
Development

Student's Signature

Advisor's Signature

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นส่วนหนึ่งของชุดความคิดที่เป็นคำถามในใจของข้าพเจ้าระหว่างการลงพื้นที่ของรายวิชาหนึ่งในจังหวัดเชียงราย รวมทั้งการมีโอกาสได้ไปท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีชีวิตชีวาแห่งนี้

ประสบการณ์เหล่านี้นำมาสู่การสืบค้นข้อมูลตลอดเวลาของการเรียนในชั้นเรียนระดับมหาบัณฑิต และได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิทยานิพนธ์ที่สำคัญในชีวิต ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณบุคคลที่ได้ทำการบุกเบิกศึกษาค้นคว้าไว้ก่อนหน้า ปัญญาชนและนักคิดที่ศึกษาข้อมูลอย่างแตกฉาน ขอขอบคุณนักเดินทาง พ่อค้าชาวจีน ผู้ค้าท้องถิ่น ผู้คนจากพื้นที่สูง นักท่องเที่ยว ทุกคนล้วนมีส่วนบอกเล่าเรื่องราวชีวิตและการเดินทาง หากปราศจากกิจกรรมการดำเนินการและความเคลื่อนไหวอย่างมีสีสันแห่งชีวิตของบุคคลเหล่านี้ ข้าพเจ้าจะไม่สามารถค้นพบคำตอบใดๆ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหอสมุด ขอขอบคุณบุคลากรของหลักสูตรพัฒนามนุษย์และสังคม มิตรสหายร่วมหลักสูตรที่ช่วยเหลือด้านข้อมูลและร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ธัญญาทิพย์ ศรีพนา อาจารย์ผู้จุดประกายทางความคิด คอยสนับสนุนให้กำลังใจ ครูผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้ให้ทั้งความชื่นชมและตำหนิเพื่อทำงานอย่างสร้างสรรค์ และให้ความช่วยเหลือทุกด้านกับลูกศิษย์ด้วยหัวใจของครูอย่างแท้จริง ขอขอบคุณที่สุดคือ บิดามารดาผู้อบรมเลี้ยงดู ผู้อดทนต่อความลุ่มๆดอนๆของชีวิตอันระหกระเหินของลูกสาว ขอขอบคุณอุปสรรคที่เข้ามาทดสอบความมานะของข้าพเจ้าอยู่เสมอ ขอขอบคุณตัวของข้าพเจ้าเองที่อดทนและมุ่งมั่นในการค้นคว้า และขออภัยอย่างยิ่งที่ไม่สามารถเอ่ยนามทั้งหมดได้ในที่นี้ ความผิดพลาดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	6
2.1 ทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์.....	6
2.2 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล.....	9
2.3 แนวคิดการค้าข้ามพรมแดน.....	10
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	15
บทที่ 3 ระเบียบวิธีศึกษา.....	16
3.1 การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม.....	16
3.2 การสังเกต (observation).....	19
3.3 การสัมภาษณ์.....	20

3.4 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล.....	21
3.5 การเขียนรายงาน และการนำเสนอข้อมูล.....	21
3.6 จรรยาบรรณของนักวิจัย	22
บทที่ 4 พัฒนาการของการอพยพ รูปแบบการค้าเงิน และข้อมูลทั่วไปของพื้นที่.....	23
4.1 พัฒนาการของการอพยพ.....	23
4.2 แนวคิดการรวมกลุ่ม นโยบาย และแผนพัฒนา	28
4.3 รูปแบบการค้าเงิน	37
4.4 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่.....	43
บทที่ 5 ชีวิต รูปแบบ และกระบวนการของการค้าเงิน	45
5.1 การค้าเงินในพื้นที่ศึกษา.....	46
5.2 ชีวิต และกระบวนการการค้าเงินของกรณีศึกษา	48
บทที่ 6 ผลการศึกษา : ปัจจัยที่นำไปสู่พัฒนาการและวิธีการค้าเงิน	58
6.1 ปัจจัยของการขยายตัวของการค้าเงินในระบบของเงิน	58
6.2 วิธีการค้าเงิน (Chinese trade pattern)	64
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	73
7.1 สรุปผลการศึกษา	73
7.2 อภิปรายผลการศึกษา	74
7.3 ข้อเสนอแนะ	75
รายการอ้างอิง	77
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	80

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา	45
---	----

สารบัญรูปภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	15
แผนภาพที่ 2 แผนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	43
แผนภาพที่ 3 แผนที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	44
แผนภาพที่ 4 รูปแบบการค้า และกระบวนการของครอบครัวของนาย ก.	49
แผนภาพที่ 5 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาง ข. และสามี	50
แผนภาพที่ 6 รูปแบบการค้า และกระบวนการของ นาย.ค.....	51
แผนภาพที่ 7 รูปแบบ และการค้ากระบวนการของนาย.ง.....	52
แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนทางธุรกรรมออนไลน์ระหว่าง นาง จ. กับลูกค้าในจีน	53
แผนภาพที่ 9 รูปแบบการค้า และกระบวนการของครอบครัวนาง จ.....	53
แผนภาพที่ 10 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาย น.	54
แผนภาพที่ 11 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนางสาว ฉ.....	55
แผนภาพที่ 12 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาย ช.	56
แผนภาพที่ 13 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาย พ.....	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในรอบสองทศวรรษของการพัฒนาที่ผ่านมาของสาธารณรัฐประชาชนจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง และนายกรัฐมนตรี หลี เค่อ เฉียง ที่ปราบปรามระบบคอร์รัปชันภายในประเทศอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันก็ยืนหยัดก้าวขึ้นมาเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ยิ่งใหญ่ของโลก และมีบทบาทในการลงทุนข้ามชาติในระดับสากลที่ปรากฏเด่นชัดในรูปแบบบริษัทรัฐวิสาหกิจ (State Owned Enterprises: SOEs) ผ่านการผลักดันจากรัฐบาลจีน นอกจากนี้อุตสาหกรรมในระดับรองลงมา ก็ได้รับการสนับสนุนให้ออกมาขยายธุรกิจในกลุ่มประเทศต่างๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์การขยายการลงทุนในต่างแดน รัฐบาลจีนได้วางแผนการพัฒนาและอนุมัติโครงการลงทุนในประเทศต่างๆ เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งการสร้างนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคและนโยบายทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพื่ออุปถัมภ์ความสะดวกต่อการค้าการลงทุน

ทิศทางการลงทุนในระยะแรกจะกระจายตัวอยู่ในบริเวณประเทศใกล้เคียงกับสาธารณรัฐประชาชนจีนจากข้อมูลของ คณะกรรมการส่งเสริมและร่วมมือด้านการลงทุน (CIC) พบว่าปี พ.ศ. 2550 สาธารณรัฐประชาชนจีนลงทุนในต่างประเทศคิดเป็นมูลค่า 22,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นการลงทุนในต่างแดน เช่น ฮองกง ญี่ปุ่นและอาเซียน (อักษรศรี พานิชสาส์น, 2554) โดยนักลงทุนส่วนใหญ่มาจากมณฑลกว่างตุง จากนั้น 6 ปีต่อมายอดการลงทุนในต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีมูลค่า 90,170 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีนักลงทุนมาจากหลากหลายมณฑลมากขึ้น ไม่กระจุกตัวเฉพาะนักลงทุนที่มาจากหัวเมืองใหญ่อย่างกวางตุง บทบาทการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลจีน มีความสำคัญในการสนับสนุนการลงทุนในต่างแดน รัฐบาลจีนได้ทำนโยบายก้าวออกไป (Going Out Policy) และยุทธศาสตร์ one belt one road นโยบายดังกล่าวกลายเป็นแม่เหล็กขนาดใหญ่ที่สนับสนุนให้ชาวจีนในแต่ละมณฑลออกเดินทางไปตั้งแหล่งลงทุนและแหล่งผลิตเพื่อเป้าหมายในการขยายตลาดสินค้า ลดภาวะการแข่งขันของธุรกิจภายในสาธารณรัฐประชาชนจีน และป้องกันการเติบโตของอุตสาหกรรมการผลิตที่มีแนวโน้มล้นเกิน นำไปสู่ประสิทธิภาพการผลิตที่ต่ำลงเรื่อยๆ รวมถึงปัญหาความแตกต่างในการพัฒนาระหว่างภูมิภาคตะวันออกและตะวันตก และสภาวะการไหลเวียนของแรงงาน ทุน สินค้าภายในจีน

ทว่าปี พ.ศ.2553 เมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนประกาศใช้นโยบายก้าวออกไปพร้อมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (พ.ศ.2553- 2558) ปี พ.ศ. 2553 จีนออกไปลงทุนในเอเชียคิดเป็นร้อยละ 65.23 ของมูลค่าการลงทุนในต่างประเทศของจีนทั้งหมด ขณะที่ประเทศในอาเซียนก็เป็น

ประเทศเป้าหมายที่สำคัญในการลงทุนของจีนโดยใน พ.ศ.2553 จีนออกไปลงทุนในอาเซียนคิดเป็นร้อยละ 6.4 ของมูลค่าการลงทุนในต่างประเทศของจีนทั้งหมด ทั้งนี้รายงานของ China- Asean Business Council (อักษรศรี พานิชสาส์น, 2554) ระบุว่า ประเทศอาเซียนที่จีนไปลงทุนมากที่สุดคือ สิงคโปร์ ลาว และอินโดนีเซีย ซึ่งธุรกิจที่ทุนจีนเน้นเข้าไปลงทุนเช่น ธุรกิจเสื้อผ้าและภาคการผลิต ธุรกิจการเงินและการธนาคาร ภาคเกษตร พลังงาน อสังหาริมทรัพย์การขนส่งและท่องเที่ยว

ในกรณีประเทศไทย นักลงทุนจีนมีอัตราเพิ่มขึ้นเป็นลำดับสองและมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งทุนจีนที่เข้ามาไทยมีทั้งกิจการด้านการผลิต การตั้งโรงงาน การตั้งบริษัทการค้า รวมไปถึงธุรกิจบริการ เช่น Bank of China ธนาคาร ICBC และธุรกิจโทรคมนาคมของกลุ่ม Huawei เป็นต้น จึงไม่น่าแปลกใจที่คนไทยสามารถพบเห็นทุนจีนทั่วราชอาณาจักร ทั้งพื้นที่ศูนย์กลางและพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย การขยายตัวของการค้าการลงทุนได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่การค้าชายแดนในระดับท้องถิ่นที่มีสถานการณ์การเข้ามาของกลุ่มทุนพร้อมกับเครือข่ายการค้าขนาดใหญ่ เช่น ภาคอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มทุนจีน Wanda Group กลุ่มเจ็ฟยูนนานซึ่งเป็นกลุ่มทุนโลจิสติกส์จากมณฑลยูนนาน รวมไปถึงความร่วมมือกันของภูมิภาคในเวทีทหกลี้มเศรษฐกิจและการเปิดการค้าเสรีที่ค่อยๆ คืบคลานเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ตลาดท้องถิ่น ตลอดจนการเพิ่มปริมาณของสินค้าขนานชนิดจากเมืองจีน ในส่วนของการค้าการลงทุนตลาดใหญ่ระหว่างไทยจีนนั้น กลุ่มทุนรายใหญ่ทั้งจากจีนและเมืองไทยซึ่งเป็นผู้มีทุนหนา คือ กลุ่มคนที่สามารถครอบครองพื้นที่ของตลาดการค้าดังกล่าวไว้อย่างมั่นคง ในขณะที่กลุ่มทุนท้องถิ่นนั้นเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ทางการค้าดังกล่าวผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การพัฒนาการค้าบนความสัมพันธ์ดั้งเดิม การพัฒนาเครือข่ายการค้าใหม่ ถึงแม้ว่าคนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงพื้นที่การค้าข้ามชาติได้ แต่พื้นที่การค้าก็มีข้อจำกัด เมื่อเผชิญหน้ากับการจัดการควบคุมพื้นที่ชายแดนที่เข้มงวดและเป็นระบบมากของรัฐ รวมทั้งการเข้ามาของทุนขนาดใหญ่ บรรดาผู้ค้าท้องถิ่นเหล่านี้ก็เผชิญกับปัญหาในการรักษาและขยายเครือข่ายการค้าของตน เพราะสายสัมพันธ์แบบเดิมที่วางอยู่บนฐานของความเป็นญาติและความเป็นเพื่อนไม่เพียงพอต่อการรักษาหรือขยายพื้นที่การค้าต่อไป

สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความพยายามของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการเข้ามามีบทบาทในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และมีความชัดเจนบริเวณพื้นที่ชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่เป็นพื้นที่ชายแดนที่รัฐบาลพยายามสร้างโครงการพัฒนาและความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดความเป็นสากลทั้งเป็นแม่เหล็กดึงดูดการลงทุนสูงขึ้นเรื่อยๆ ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบด้านลบจากการเป็นเมืองการค้าชายแดนและเมืองที่ได้รับการพัฒนาระบบขนส่งทางบกที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ ปัญหาอาชญากรรม การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ยาเสพติด สินค้าด้อยคุณภาพจากจีนล้นมากขึ้น รวมไปถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเกิดความเหลื่อมล้ำในศักยภาพของคนระหว่างกลุ่ม

ต่างๆ ทำให้กลุ่มทุนท้องถิ่นที่มีทุนทางเศรษฐกิจน้อย พ่อค้าแม่ค้าหรือผู้ประกอบการท้องถิ่นถูกกีดกัน และเบียดขับออกจากพื้นที่การค้าและการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

นอกจากนี้กลุ่มการค้าเงินได้เข้ามาพร้อมกับเงิน ลงทุน สินค้า และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในบริเวณอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย นำมาสู่ผลกระทบในหลายๆ ด้าน ทั้งการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรมการค้าแบบดั้งเดิม ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนำมาสู่เป้าหมายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ต้องการศึกษาปรากฏการณ์การเข้ามาของกลุ่มทุนจีน รูปแบบลักษณะการเข้ามาของกลุ่มทุน และผลกระทบทางสังคมในอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการการค้าอันอกระบบของเงิน ในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยของการขยายตัวทางการค้าในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงราย
- 3) เพื่อสร้างข้อเสนอแนะแนวทางในการลดผลกระทบ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ โดยทำการศึกษาประวัติการค้าในพื้นที่ ที่เป็นแหล่งลอมของการค้าดั้งเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยในอดีตและในปัจจุบัน จากนโยบายรัฐบาลจีนและปัจจัยอื่นๆ ของการค้าเงินในพื้นที่ รูปแบบ ลักษณะการเข้ามาในพื้นที่ สถานการณ์ของสังคมประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง คือ ลาว ที่เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันต่อการค้าเงินและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่ และศึกษาข้อมูลปฐมภูมิเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ ในการศึกษา

1.3.2 ขอบเขตพื้นที่

- 1) อำเภอเชียงแสนโดยผู้วิจัยจำกัดพื้นที่ศึกษาคือ เทศบาลเวียงเชียงแสน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการค้าเงินเข้มข้นอย่างชัดเจนและเป็นประโยชน์ในการศึกษา
- 2) อำเภอเชียงของ บริเวณเทศบาลเวียง เทศบาลเวียงเชียงของ ซึ่งเป็นพื้นที่เส้นทางการค้าที่ชัดเจน

1.3.3 ขอบเขตเวลา

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ซึ่งประกอบด้วย การอพยพของคนจีน รูปแบบและปัจจัยในการค้าการลงทุน เอกสารเกี่ยวกับประเด็นนโยบายทั้งสองรัฐ และความร่วมมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เชื่อมโยงจนสามารถนำไปสู่ข้อเท็จจริง รวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาศึกษา 4 เดือน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ค้นพบสถานการณ์ของการค้าอนุกระบบของเงินในพื้นที่อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
- 2) ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนของท้องถิ่น รวมถึงส่วนกลางสามารถวางแผนและปรับตัวเพื่อรับมือกับการรุกของการค้าเงิน
- 3) ได้ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์ วิเคราะห์ต่อปรากฏการณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการต่อยอดทำวิจัยครั้งต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

การค้าเงิน หมายถึง กิจกรรมการค้า การลงทุนโดยตรงและการลงทุนด้วยวิธีการอื่นๆ ในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงราย

เงิน หนี้ หมายถึง ผู้หญิงจีนที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป ที่คงสถานะโสดไม่มีการคบหากับผู้ชาย จะถูกสังคมนับว่าเป็นผู้หญิงเหลือเลือก

กาด หมายถึง ตลาดในชุมชนที่เปิดบริการทั้งตอนเช้าตรู่ถึงตอนเย็น ประกอบด้วยผู้ค้าท้องถิ่นและสินค้าท้องถิ่น

ชุมชนคนจีนข้ามถิ่น หมายถึง พื้นที่ที่คนจีนเข้ามาสร้างอาณาเขตเพื่อพักอาศัยและการประกอบธุรกิจในพื้นที่ศึกษา

ผู้ค้าเงิน หมายถึง บุคคลสัญชาติจีนทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีกิจกรรมการค้าขาย การแสวงหารายได้แก่ตนเองในพื้นที่วิจัย

การผูกข้อ หมายถึง การที่ชายหญิงให้คำมั่นสัญญาว่าจะรักและใช้ชีวิตร่วมกันจนกว่าความตายจะพรากทั้งคู่

เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของการค้า เช่น ผู้ค้าจีน ผู้ค้าจีนในลาว ผู้ค้าลาว และผู้ค้าพม่า ที่ติดต่อสัมพันธ์กันในพื้นที่ต่างๆ จนเกิดการเชื่อมต่อกันเป็นสายสัมพันธ์ที่สนับสนุนการค้า การแลกเปลี่ยนจนก่อเกิดการถ่ายเทของคน สินค้า ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้ต่างเอื้ออำนวยผลประโยชน์

ตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลที่ทำนิติกรรมแทนตัวการซึ่งเป็นคนจีน โดยอำพรางการกระทำของตัวการซึ่งไม่อาจทำนิติกรรมนั้นได้โดยชอบด้วยกฎหมายจากพฤติกรรมของทั้งสองบุคคลจากการศึกษาทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการเข้าออกของคนจีนและนิติบุคคล

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

วิทยานิพนธ์เรื่อง การค้ำนอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย ประเด็นแรกที่จะต้องทำความเข้าใจ และตระหนักถึงสถานการณ์อันเป็นปัจจัยที่เปิดโอกาส ให้เกิดการขยายอิทธิพลทางการค้า กระบวนการ และบทบาทของผู้ค้าเงินในพื้นที่ศึกษา ดังนั้น แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้จึงประกอบด้วย

- 2.1 ทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์
- 2.2 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 2.3 แนวคิดรูปแบบการค้าข้ามพรมแดน
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิด

2.1 ทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์

ผู้ศึกษาเลือกทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์ และการอพยพของชาวจีนของเอกสารจากนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างชาติที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการศึกษาและนำมาสรุปเชื่อมโยงถึงปรากฏการณ์การค้าเงิน

รัฐเชล อธิบายว่า การผนวกการระวางที่ (Raum) กับปัจจัยทางการเมืองเข้ากันเรียกว่า “ชีวะรัฐ” คือ รัฐมีสถานะเหมือนสิ่งมีชีวิตที่ต้องเจริญเติบโต เช่นนี้แล้วรัฐจึงมีหน้าที่ขยายดินแดนเพื่อความอยู่รอด ของรัฐเองดังที่ว่าการเคลื่อนไหวทางด้านอาณาเขต คือ ตัวแทนแห่งการเติบโตของรัฐ แนวคิดของรัฐ เชลมีความสอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน คือ สิ่งมีชีวิตที่มีสุขภาพแข็งแรง มีคุณลักษณะ ที่เหมาะสมที่สุดจึงจะสามารถดำรงชีพและดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ รัฐเชลจึงนำฐานคิดของดาร์วินมาใช้ในการ อธิบายรัฐ โดยสังคมรัฐที่มีสถานะเข้มแข็งย่อมมีความเหมาะสมที่จะดำรงอยู่ ส่วนรัฐที่มีสถานะ อ่อนแอ การสูญไปจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด ในปี พ.ศ. 2444 รัฐเชลได้เสนอแนวคิดการขยาย ดินแดนเพื่อความอยู่รอดของรัฐ (Lebensraum) เป็นแนวคิดที่สนับสนุนในลัทธิอุตสาหกรรมของ เยอรมันที่กำลังพัฒนาศักยภาพทางการแข่งขันในตลาดเพื่อกระจายสินค้าและการแผ่ขยายจักรวรรดิ ของประเทศเยอรมัน ดังนี้ ระวางที่ (Raum) อาณาเขต หรือเขตแดนทั้งที่มีอยู่ และกำลังจะเป็นของ รัฐที่แข็งแรง ซึ่งในอาณาเขตนี้ไม่ได้ถูกรัฐแข็งแรงครอบงำเพื่อวัตถุประสงค์ทาง เศรษฐกิจ การเมือง อย่างเดียว แต่รวมถึงเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของรัฐที่มีความเข้มแข็งกว่าด้วย โดยเป็น

กระบวนการที่ค่อย ๆ เข้าไปควบคุมรัฐที่อ่อนแอกว่า (รัฐเซล, 2444 อ้างถึงใน โกวิท วงศ์สุวัฒน์, 2545)

คเจนเลน Johan Rudolf Kjellen (2459) อธิบาย ภูมิรัฐศาสตร์ว่า ภูมิรัฐศาสตร์เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และระวางที่ทางการเมือง (Raum) ซึ่ง ระวางที่ทางการเมืองสามารถแบ่งออกหลายระดับตั้งแต่ หมู่บ้าน เมือง รัฐ จนถึงระหว่างประเทศ ภูมิรัฐศาสตร์จะต้องพิจารณาปัจจัยทางการเมืองและความสำคัญของยุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์โดยภูมิศาสตร์ คือ อาณาบริเวณ ขนาด ตำแหน่งที่พัฒนาเป็นแนวคิดเรื่อง “รัฐเป็นรูปแบบของชีวิต” (The State as a Living Form) (คเจนเลน , 2459 อ้างถึงใน โกวิท วงศ์สุวัฒน์, 2545) มีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

1) Reich คือ แนวคิดเกี่ยวกับดินแดนหรืออาณาจักร (ไรช์) ประกอบด้วย Raum (การขยายดินแดนเพื่อความอยู่รอดของชาติ) และลักษณะยุทธศาสตร์ทางทหาร

2) Volk คือ แนวคิดเกี่ยวกับเชื้อชาติของรัฐ

3) Haushalt ใช้เรียกนโยบายความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นพื้นฐานของแผ่นดินและวางหลักเกณฑ์เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดระหว่างประเทศ

4) Gesellschaft เป็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐซึ่งคเจนเลนมองว่า ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐนั้น รัฐก็เป็นเสมือนกับมนุษย์ โดยแนวคิดชีวิตรัฐของเขานั้นยังเข้มข้นกว่าของรัฐเซลเสียอีก

5) Regierung เป็นรูปแบบของรัฐบาลซึ่งทั้งข้าราชการพลเรือนและกองทัพจะต้องอำนวยความสะดวกความสงบสุขแก่ประชาชนและประสานเพื่อดำเนินกิจการของรัฐ

โดยที่รัฐ สังคม และหลักกฎหมาย คือ สิ่งที่สนับสนุนระหว่างกัน องค์ประกอบเหล่านี้ต้องรับผิดชอบกัน คือรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบต่อหลักกฎหมายและคำสั่งทางปกครอง ขณะเดียวกันรัฐก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อความเจริญก้าวหน้าของสังคมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การที่จะสามารถนำพารัฐไปสู่ประเทศมหาอำนาจได้จะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) ลักษณะของภูมิทางรัฐศาสตร์ (Topopolitik) ต้องอยู่ในตำแหน่งที่จะติดต่อกับโลกภายนอกได้โดยสะดวก (คือ ควรจะต้องมีทางออกทะเลที่สะดวกนั่นเอง)

2) รัฐศาสตร์กายภาพ (Physiopolitik) ต้องมีพื้นที่ อาณาเขตที่กว้างขวาง

3) รูปแบบโครงสร้างทางรัฐศาสตร์ (Morphopolitik) ต้องมีเนื้อที่หรือดินแดนที่ติดต่อเป็นผืนเดียว

สรุป หากพิจารณาความพยายามของรัฐบาลจีนกับหลักการ รางวางที่ (Raum) และการขยายดินแดนเพื่อการอยู่รอด (Lebensraum) เชื่อมโยงไปถึงนโยบายก้าวออกไป (Going Out) ยุทธศาสตร์ one belt one road การให้ความช่วยเหลือกับประเทศกลุ่ม CLMV ในการขยายอิทธิพลทางการค้า ประกอบกับการแสวงหาทรัพยากรแหล่งใหม่ที่สามารถสนับสนุนความเจริญงอกงามของรัฐภายใต้ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ภูมิศาสตร์กลุ่มประเทศใกล้เคียง ความพยายามของสาธารณรัฐจีนผ่านเงื่อนไขของนโยบายต่างประเทศ การร่วมมือกับภูมิภาคต่างๆ แล้ว ปรากฏการณ์นี้มีนัยสำคัญที่สอดคล้องกับหลักการ “ชีวีรัฐ” ซึ่งก็คือ การพยายามขยายอิทธิพลและขอบเขตอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนออกไปเรื่อยๆ จนทำให้พื้นที่ที่มีธุรกิจการค้าของจีนกลายมาเป็นเครือข่ายธุรกิจที่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจของบางประเทศได้ ในขณะที่มีการขยายอิทธิพลของจีนเหนือดินแดนของรัฐ การเจริญและแพร่ออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียงของอำนาจรัฐที่แข็งแกร่งกว่าไปยังดินแดนที่รัฐมีอำนาจด้อยกว่าหรือรัฐบาลที่อ่อนแอกว่าตามหลักการทางธรรมชาติ (ชีวีรัฐ ชาร์ล ดาร์วิน) และหลักฐานที่ประจักษ์แก่ผู้ศึกษานั้น ผู้แข็งแกร่งเท่านั้นที่จะมีสิทธิอยู่ในโลกแห่งความพิกลพิการใบนี้ได้ ภายใต้รัฐที่ต้องการเติบโตทางการเมืองและประชาชนที่ต้องการการเติบโตทางเศรษฐกิจของตน จึงเกิดการอพยพเคลื่อนย้ายของคนจีนที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยมีพัฒนาการการเคลื่อนย้าย ดังการศึกษาของบรรดานักคิดของต่างประเทศ ดังนี้

เดย์รี่ Dreyer (2522) อธิบายว่า รัฐบาลจีนให้การสนับสนุนการเคลื่อนย้ายของชาวจีน (Han Chinese) มีลักษณะเป็นการเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ทางตอนเหนือไปสู่พื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เป็นการดำเนินการโดยนโยบายของรัฐบาลจีน เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นวัตถุประสงค์หลัก โดยพยายามให้ชาวจีนอื่นเข้าไปผสมผสานกับกลุ่มชนอื่นๆ เพื่อสร้างชาติและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของแผ่นดินจีน พร้อมกับความพยายามสร้างความคิดและจิตวิญญาณชาวจีนที่ต้องมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางอารยธรรม (Civilizing Center) โดย แฮร์เรล (Harrell. 2538) ได้อธิบายสอดคล้องกันว่า คนจีนอื่นต้องเข้าไปสร้างความเจริญและเข้าไปพัฒนากลุ่มพื้นที่ชาติพันธุ์ชายขอบ (Peripheral People) ซึ่งถือเป็นอุดมการณ์หลักของชาวจีน (Han Chinese) โดยการจัดการของรัฐที่กำหนดบทบาทของความสัมพันธ์ คือ ผู้เหนือกว่ากับผู้ด้อยกว่าในเรื่องของชาติพันธุ์และวัฒนธรรม รวมทั้งการศึกษาของ บลูม (Blum. 2544) ได้อธิบายปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายของชาวจีนอื่นไปยังดินแดนที่เบ็ดพร้อมทั้งชายแดนอื่นๆ ภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลจีนและเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า Zhibian ที่แสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและแสวงหาแหล่งทำมาหากินในดินแดนแห่งใหม่ ซึ่งเป็นความมุ่งหวังที่มากกว่าเหตุผลทางการเมืองในดินแดนอื่น (อรัญญา ศิริผล, 2556)

2.2 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Organ & Hamner (2525) ได้อธิบายการเกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลถึงความสัมพันธ์ของบุคคล ในรูปแบบต้นทุน และกำไร ซึ่งกำไรหมายถึง สิ่งที่ได้จากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และต้นทุนหมายถึงสิ่งต่างๆที่บุคคลไม่พึงปรารถนา เช่น ความผิดหวัง ความกังวล เป็นต้น ทั้งนี้บุคคลจะประเมินกำไรจากความสัมพันธ์โดยวัดจากมาตรการ ดังนี้

(1) ระดับการเปรียบเทียบในอดีต เป็นการเปรียบเทียบกับสิ่งที่บุคคลเคยได้รับจากความสัมพันธ์ในอดีต เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปัจจุบันของบุคคลเหล่านั้นเอง

(2) ระดับการเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น ในปัจจุบันของบุคคลซึ่ง หมายถึง บุคคลจะเลือกอีกฝ่ายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ จะประเมินว่าบุคคลต่างๆ คนใดสามารถให้ในสิ่งที่ตนปรารถนาได้มากที่สุด และหากบุคคลคิดว่าการสร้างความสัมพันธ์กับคนใหม่สามารถให้ผลประโยชน์ที่ดีกว่า ก็อาจมีแนวโน้มที่จะสร้างความสัมพันธ์กับคนใหม่ หรือคงความสัมพันธ์เดิมกับคนปัจจุบัน หากเกิดการเปรียบเทียบแล้วว่า ผลลัพธ์กับความสัมพันธ์กับคนใหม่ไม่สมกับความคาดหวัง หรือให้ผลประโยชน์น้อยกว่า

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของบุคคลสามารถพัฒนาและเกิดขึ้นได้ พร้อมทั้งดำรงอยู่ได้โดยการแลกเปลี่ยน หรือคำนึงถึงสิ่งทีในแต่ละบุคคลคาดหวังที่จะได้รับสิ่งตอบแทน ทั้งนี้ การสร้างความสัมพันธ์พัฒนาจากขั้นตอน ดังนี้

Duck ได้อธิบายว่า การเกิดความสัมพันธ์จะประกอบด้วย

1. การเริ่มความสัมพันธ์ มีปัจจัยจำนวนมากที่ส่งเสริมให้เกิดการเริ่มสร้างความสัมพันธ์ของบุคคล ส่วนใหญ่พบว่า บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่สามารถดึงดูดคนอื่นได้ดี การพบปะกันอย่างต่อเนื่อง และความเหมาะสมในลักษณะต่างๆ

2. การสร้างความสัมพันธ์ ส่วนใหญ่มีสองลักษณะ คือ

1) พัฒนาขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ตามความถี่ที่ได้พบปะกัน หรือการติดต่อกัน

2) ความสัมพันธ์เกิดจากเหตุการณ์ร่วมกัน จนเกิดความสัมพันธ์จากการใช้เวลาร่วมกันจนสามารถพัฒนาไปถึงขั้นสนิทสนม

3. กระชับความสัมพันธ์ การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันมีการเรียนรู้และพัฒนาตน เพื่อปรับตัวเข้าสู่ความต้องการร่วมกัน และความสัมพันธ์จะดำรงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับพันธะ และผลประโยชน์ของกันและกัน

4. การจับความสัมพันธ์ คือ ความจริงที่ทุกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลพบเจอ ซึ่งมักจะมีจุดเริ่มต้น และจุดจบมีขั้นตอน ดังนี้ (Duck, 1982)

- 1) บุคคลรู้สึกถึงความสัมพันธ์เกิดปัญหาขึ้นระหว่างกัน
- 2) บุคคลเริ่มสื่อสารเพื่อให้อีกฝ่ายรับรู้
- 3) บุคคลทั้งสองกำลังรับมือกับปัญหาซึ่งอาจจะนำไปสู่ผลลัพธ์ของการเข้าใจ หรือเกิดความขัดแย้งกันก็ได้
- 4) หากผลลัพธ์เป็นประเด็นขัดแย้งอาจนำไปสู่การสังสรกับบุคคลอื่นเพื่อหาฝ่ายสนับสนุนตน
- 5) ในท้ายที่สุดจะนำมาสู่การปรับรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่หรือยุติความสัมพันธ์

จากการศึกษาแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความสัมพันธ์อย่างมากกับเรื่องการคำนวณระบบของเงินในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ เนื่องจาก การค้าต้องอาศัยความสัมพันธ์ของบุคคลหนึ่งกับอีกคนหนึ่ง หรือกับกลุ่มคน เพราะการค้าเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่ตนมีอยู่เพื่อคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการสร้างความสัมพันธ์ ฉะนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ และขั้นตอนในการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคล ผู้ศึกษาจึงนำมาอ้างอิงกับวิทยานิพนธ์ เพราะการค้าเงินในพื้นที่ไม่ได้มีเพียงความสัมพันธ์ในรูปแบบของเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์โดยธรรมชาติ ในขณะที่การค้าเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของมีการสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อผลประโยชน์ของแต่ละคน

2.3 แนวคิดการค้าข้ามพรมแดน

นิยม ไวยรัชพานิช อธิบายว่า การค้าข้ามแดนเกิดขึ้นมาพร้อมกับชุมชนมนุษย์ที่อธิบายได้ว่าเมื่อมีคนมาอยู่ร่วมกันและสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ต่างๆ จึงเกิดการนำมาแลกเปลี่ยนระหว่างกันในกลุ่มจนถึงการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่นๆ หลังจากนั้นการแลกเปลี่ยนมีการพัฒนาพร้อมกับความต้องการที่มากขึ้น และเริ่มมีการกำหนดเงินตราแลกเปลี่ยน การซื้อขายที่เข้มข้น และการกำหนดเขตแดนระหว่างกลุ่มมากขึ้น แต่การติดต่อเพื่อแลกเปลี่ยนยังคงดำเนินไปท่ามกลางการแบ่งเขตแดนทางการเมืองจึงเป็นที่มาของการค้าข้ามแดน นอกจากนี้จะมีการพัฒนาการค้าระหว่างกลุ่มแล้ว ยังมีการพัฒนาเส้นทางขนส่งที่เชื่อมโยงกันระหว่างประเทศ และเส้นทางที่พัฒนาเพื่อสามารถขนส่งสินค้าไปยังประเทศที่สามซึ่งเป็นการค้าข้ามแดน โดยมีรูปแบบดัง ต่อไปนี้ (นิยม ไวยรัชพานิช, 2555)

- 1) การค้าเพื่อบริโภค เป็นกิจกรรมซื้อ ขาย ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภคและเป็นกิจกรรมที่ดำเนินทุกวัน
- 2) การค้าแบบเงินสด เป็นกิจกรรมการซื้อขายโดยใช้เงินสดในการสำแดงและเสียภาษี
- 3) การค้าแบบฝากขาย เป็นกิจกรรมทางการค้าที่อยู่บนฐานของความไว้วางใจกัน เพราะมีการสินเชื่อแก่กัน
- 4) การค้าแบบหักบัญชี เป็นกิจกรรมทางการค้าที่ผู้ค้าจะเปิดบัญชีที่ประเทศของตนและมีขั้นตอนการชำระผ่านบัญชีนี้
- 5) การค้าแบบสากล เป็นกิจกรรมทางการค้าที่เป็นที่นิยมและแพร่หลายในพื้นที่มากที่สุด

ปัจจุบันการค้าข้ามพรมแดนนั้น ผู้ค้าได้รับสิทธิพิเศษ และผลประโยชน์ของประเทศคู่ค้า ซึ่งสนับสนุนโดยกฎระเบียบและข้อผูกพันต่างๆ และจากการรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการค้าข้ามแดน ดังนี้

ธนาคารแห่งประเทศไทย อธิบายถึงการค้าขายแดนบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ดังนี้ การค้าในรูปแบบนี้เป็นการค้าระดับท้องถิ่นซึ่งดำรงกิจกรรมทางการค้าในบริเวณชายแดน ระหว่างคนในท้องถิ่นกับผู้ประกอบการที่ต่างฝ่ายต่างอยู่คนละประเทศ การค้าข้ามแดนนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำสัญญาทางธุรกรรมระหว่างกัน ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่จำหน่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค การค้าในลักษณะนี้มีทั้งกระบวนการที่ผ่าน และไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร การค้าข้ามพรมแดนจะมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามสภาวะการสร้างงาน และการพัฒนาในภูมิภาค ปัจจุบันการค้าข้ามพรมแดนในภาคเหนือ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และอำเภอแม่สายซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการค้าข้ามพรมแดนที่ผ่านด่านศุลกากร ซึ่งมีความโดดเด่นในของการสินค้าที่มากกว่าสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภค แต่เป็นการค้าข้ามพรมแดนที่ขนถ่ายสินค้าไปสู่ดินแดนต่างๆ เป็นการส่งต่อสินค้าไปยังดินแดนที่สาม คือ ดินแดนจีนทางตอนใต้ โดยมีขั้นตอนการชำระเงิน ดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559)

- 1) การชำระค่าสินค้าด้วยเช็คหรือตราพด การโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร และการชำระแบบ L/C
- 2) การชำระค่าสินค้า โดยเงินสดซึ่งเป็นการชำระด้วยเงินตามสกุลท้องถิ่น เช่น เงินบาท เงินจัต เงินก๊ีบ ซึ่งผู้ค้าส่วนใหญ่จะดำเนินการชำระผ่านวิธีนี้

จากการศึกษา พบว่า สามารถแบ่งรูปแบบการค้าออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การค้าในระบบคือ การดำเนินกิจกรรมการค้าข้ามพรมแดนผ่านพิธีการทางศุลกากร

รูปแบบที่ 2 การค้าผ่านแดนคือ การส่งสินค้าจากดินแดนหนึ่ง ผ่านดินแดนหนึ่งไปยังอีกดินแดน ซึ่งเป็นดินแดนที่สาม เช่นส่งสินค้าจากอำเภอเชียงแสน ประเทศไทย ผ่านเมืองลาในพม่าสู่มณฑลยูนนาน เป็นต้น

รูปแบบที่ 3 การค้าระดับชาวท้องถิ่น เป็นการค้าที่แลกเปลี่ยนสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภค มีมูลค่า น้อย

การค้าข้ามพรมแดน จะดำเนินการผ่านจุดผ่านแดนประกอบด้วย

(1) จุดผ่านแดนถาวร เป็นจุดการค้าที่เปิดให้มีการสัญจรไปมาที่ได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรีที่ใช้อำนาจตามมาตรา 23 แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 (สถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548)

(2) จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นจุดผ่านแดนที่เป็น ปิด ในเวลาที่กำหนดตามประกาศของ กระทรวงมหาดไทยเป็นการพิจารณาถึงผลประโยชน์หรือความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ และการเมือง จึงจะมีการประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว

(3) จุดผ่อนปรน เป็นจุดที่ช่องทางการค้าแบบธรรมชาติหรือมีความเป็นมาที่สำคัญในฐานะ เส้นทางไปมาหาสู่ระหว่างสายสัมพันธ์ทางเครือญาติที่มีการอนุโลมให้มีการค้าในพื้นที่นี้ ผ่านอำนาจ ความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัดนาค้าที่มีการค้าชายในท้องถิ่น เช่น อาหาร ของป่า ของใช้ภายใน คราวเรือน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของมีจุดการค้าชายแดน คือ อำเภอเชียงแสนมีจุด ผ่านแดนถาวรอยู่ที่ บริเวณตำบลเวียงตรงข้ามกับเมืองต้นผึ้ง สปป.ลาว ส่วนอำเภอเชียงของมีจุดผ่าน แดนถาวรที่ บ้านเชียงของตรงข้ามกับเมืองห้วยทราย และมีจุดผ่านแดนชั่วคราวที่บ้านใจไก่ ตำบล เวียง อำเภอเชียงของ เป็นต้นมา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์การค้า การลงทุน และการเคลื่อนไหวของ การค้าเงินที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภูวดล ทรงประเสริฐ ได้กล่าวว่า คำว่าการค้าเงินค่อนข้างจะสื่อความหมายได้ไม่ทันสมัยเท่ากับ คำว่า “ทุนนิยม” ในกรณีของการค้าเงินในภาคใต้นั้น ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น และมีความละเอียดซับซ้อน ทั้งยังมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนอีกด้วย พัฒนาการดังกล่าวเกิดขึ้นได้เพราะเป้าหมายทาง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นประการหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองโดยรวมและ วิวัฒนาการของสังคมประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย อีก

ประการหนึ่ง ได้ส่งผลกระทบต่างๆ และมีอิทธิพลแผ่ร่นอยู่ในกระบวนการสะสมการค้าจีน ชาวจีนเองก็เริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจที่สูงเด่นในฐานะผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ อย่างน้อยตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัยในคริสต์วรรษที่ 13 ต่อมานายทุนชาวจีนก็เริ่มมีบทบาททางการเมือง และทวีความเข้มข้นขึ้นตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น การขยายตัวของพาณิชย์นาวี การเพิ่มบทบาทของปืนงและสิ่งค้ไปรในฐานะเมืองท่าสำคัญของภูมิภาค การค้นพบแหล่งแร่ ทำให้เกิดการหลั่งไหลของกลุ่มแรงงานเข้าสู่คาบสมุทรมากขึ้น การที่ภาคใต้และดินแดนในแหลมมลายูมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เงื่อนไขดังกล่าวนำมาสู่นโยบาย “เศรษฐกิจนำหน้าการเมือง” และการประสานผลประโยชน์ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบไตรภาคี และเศรษฐกิจสวนรวมของภาคใต้ยังเป็นเศรษฐกิจเหมืองแร่ ซึ่งวิธีการผลิตแบบเหมืองแร่นั้นมีอิทธิพลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองของสังคมภาคใต้แทบทุกด้าน และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสะสมทุนของชาวจีนและการขูดรีดกสิณ

ในลักษณะเศรษฐกิจดังกล่าว ชาวจีนทำหน้าที่เป็นคนกลางการแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งในระดับภูมิภาคและระดับการค้ากับต่างประเทศ พ่อค้าชาวจีนเหล่านี้ ส่วนใหญ่มักจะผ่านการสะสมทุนมาแล้วในระดับหนึ่งจากดินแดนใน ก่อนที่เขาเหล่านี้จะขยายกิจการธุรกิจเข้ามาในภาคใต้ นอกจากจะมีสายสัมพันธ์ทั้งทางด้านธุรกิจและครอบครัว ชุมชนชาวจีนทั่วคาบสมุทรมลายูยังรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นภายใต้องค์กรของสมาคมต่างๆและที่สำคัญที่สุด คือ ภายใต้การพิทักษ์คุ้มครองของสมาคมอั้งยี่แต่ละก๊ก อันได้แก่ เกียนเต็ก ยี่หีน และโฮเซ่งเพราฉะนั้นจึงไม่ใช่เรื่องยากเย็นที่พ่อค้าชาวจีนเหล่านี้จะสามารถสร้างเครือข่ายธุรกิจของตนได้ภายในเวลารวดเร็ว หลังจากนั้นก็มีแนวโน้มที่จะกล้าเสี่ยงลงทุนในธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น การประกอบธุรกิจเหมืองแร่ตัวแทนหรือเจ้าภาษีอากร และการค้าขนาดใหญ่ตามบริเวณหัวเมืองชายฝั่งทะเลทั่วภาคใต้ และผู้ค้าจีนท้องถิ่นจะร่วมมือกับเครือญาติและหุ้นส่วนทางธุรกิจของตน ผนวกกับรัฐบาลมีเจตจำนงอย่างแน่วแน่ที่จะร่วมมือกับการค้าจีนอย่างกว้างขวาง พร้อมกับเปิดโอกาสให้กลุ่มจีนนั้นอพยพเข้ามาในไทยเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบพัฒนาทั้งการเบิกสร้างเส้นทางรถไฟ การพัฒนาอุตสาหกรรม ยางพารา และรัฐบาลเปิดไฟเขียวให้ชาวจีนอพยพทุกคนเป็นเสมือนหนึ่งชาวไทยทุกประการในการที่จะถือครองสิทธิที่ดินทำกิน หรือประกอบอาชีพใดๆ ก็ได้ในประเทศไทยได้อย่างเสรี (ภูวดล ทรงประเสริฐ, ไม่ระบุปี)

กิตยุตม์ กิตติธรรมกุล ได้ศึกษาเรื่อง ยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 และยุคแรกเริ่มสงครามเย็นกับบทบาททางเศรษฐกิจของคนจีนในเชียงใหม่ พบว่าคนจีนเชียงใหม่มีบทบาททางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และขยายการลงทุนมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 2490 การที่คนจีนเชียงใหม่มีกลยุทธ์สำคัญ คือการฝากกิจการไว้กับผู้ที่เกี่ยวข้องใจได้ การอำพรางความเป็นจีนและกลายเป็นไทย รวมถึงคนจีนบางรายสามารถพลิกวิกฤตช่วงสงครามให้เป็นโอกาสทางการค้า และมีการปรับตัวทางเศรษฐกิจด้วยการเชื่อมต่อกับทุนนิยมโดยรัฐ (กิตยุตม์ กิตติธรรมกุล, 2557)

วาสนา ละอองปลิว ศึกษาเรื่อง เชียงแสน การค้า การท่องเที่ยวและความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดน พบว่ากิจกรรมข้ามพรมแดนที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นเป็นรูปธรรมหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของการจัดการพื้นที่ชายแดนของรัฐในพื้นที่ชายแดนเชียงแสน กิจกรรมข้ามพรมแดนนั้นเกิดขึ้นได้แม้ในยามที่รัฐพยายามควบคุมการข้ามพรมแดนอย่างเข้มงวด ซึ่งผู้คนในท้องถิ่นยังสามารถแทรกผ่านการควบคุมของรัฐ (วาสนา ละอองปลิว, 2548)

กรวรรณ สังขกร และสุพัฒน์ โทวิจักขณ์ชัยกุล (2547) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการเป็นเมืองท่าของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่าท่าเรือที่เกิดขึ้นไม่ได้มีผลกระทบด้านสังคมมากนักเนื่องจากทั้งสองพื้นที่มีการค้าชายแดนมานาน จึงมีเรือสินค้าและรถบรรทุกเข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว ท่าเรือเป็นเพียงสิ่งที่สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับกับการขยายตัวทางการค้าที่เพิ่มขึ้นมา (กรวรรณ (ชีวสันต์) สังขกร และสุพัฒน์ โทวิจักขณ์ชัยกุล., 2547)

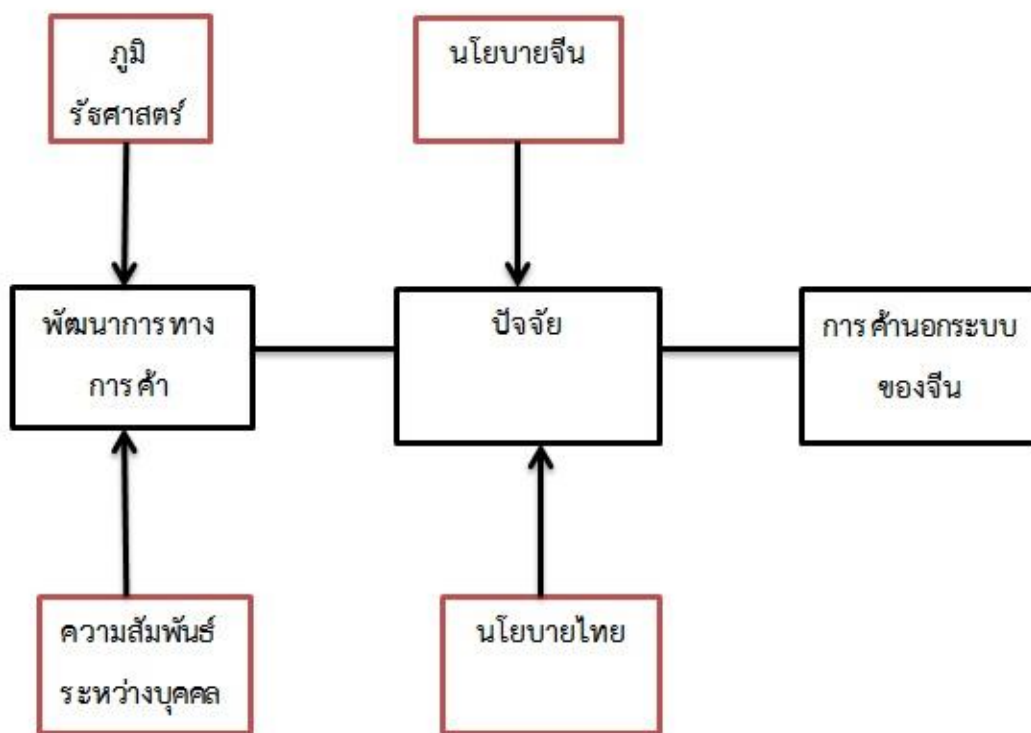
ชาดา เตรียมวิทยา ศึกษาเรื่อง คนจีนในห้วยขวาง พบว่ามีปัจจัยดึงดูด ผลักดัน และกระบวนการตั้งถิ่นฐานกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของชาวจีนรุ่นใหม่ที่มาตั้งถิ่นฐานในเขตห้วยขวาง คือ กลุ่มอาชีพคฤหาสน์ และล่าม กลุ่มอาชีพครูสอนภาษาจีน กลุ่มทำงานห้างสรรพสินค้า ร้านค้าบริษัท และธนาคาร กลุ่มธุรกิจร้านอาหาร กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าและกลุ่มนักศึกษา ผลกระทบต่อประเทศไทยที่เกิดจากชุมชนชาวจีนใหม่ที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย (ชาดา เตรียมวิทยา, 2558)

พิทยา สุวคันธ์ ศึกษาเรื่อง บริษัทข้ามชาติจีนในลาวและเวียดนาม ระบุว่า ปัจจัยการลงทุนของบริษัทรข้ามชาติจีนในลาวและเวียดนามมี 4 ประเด็นคือ (1) ภูมิรัฐศาสตร์ (Geo-Politics) จากยุทธศาสตร์ของจีนใน ลาว และเวียดนาม โดยการใช้นโยบายการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และการพัฒนาอย่างสันติของจีน (Peaceful development) การสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการลดกระแสการต่อต้าน และหวาดระแวงจีน แต่ในขณะเดียวกันนั้นการเข้ามาของจีนก็นำมาซึ่งภัยคุกคามทางเศรษฐกิจตามมา เช่น สินค้าจีน การค้าเงินและคนจีน ภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-Economics) มีการพัฒนาเพื่อให้พื้นที่ชายแดนจีนเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการเป็นเมืองประตูการค้าที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและเชื่อมโยงกับศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค ภูมิสังคมและวัฒนธรรม (Geo-Socio- Cultural) จีนมีความใกล้ชิดทางสังคมและวัฒนธรรมในลาวและเวียดนาม ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้การลงทุนของบริษัทข้ามชาติจีนเป็นไปอย่างราบรื่นเช่นกัน และภูมิยุทธศาสตร์ (Geo- strategic) การจบลงของสงครามเย็น (Cold War) ซึ่งได้นำมาสู่การเชื่อมโยงทางการค้าและการลงทุนของจีนกับประเทศในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงขณะเดียวกันจีนมียุทธศาสตร์โดยให้นครคุนหมิงมณฑลยูนนาน เป็นเมืองหน้าด่านเชื่อมลงใต้สู่อนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และเขตปกครองตนเองกว่างซีเป็นประตู (Gate Way) สู่อาเซียน (พิทยา สุวคันธ์, 2555)

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ การอพยพมาวิเคราะห์ศึกษาถึงพัฒนาการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความเป็นมาของการเคลื่อนย้าย พร้อมทั้งค้นคว้าการรวมกลุ่มในภูมิภาค นโยบายของภาครัฐที่ก่อให้เกิดรูปแบบลักษณะของกลุ่มการค้าเงิน ในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคนต่างถิ่นและคนท้องถิ่นที่มีบทบาทในกิจกรรมการค้าเงิน ดัชนีแผนภาพที่เชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ ดัชนีแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีศึกษา

การวิจัยเรื่อง การค้ำนอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งหมด 3 คือ (1) ศึกษาถึงพัฒนาการการค้ำเงิน (2) ศึกษาปัจจัยของการขยายตัวทางการค้ำ (3) เพื่อสร้างข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา รวมทั้งการศึกษาวิจัยฉบับนี้จะมีระยะเวลาในการศึกษาวิจัย และศึกษาเฉพาะกรณีการค้ำเงิน ไม่ได้ศึกษากับประชากรผู้ค้ำเงินทั้งหมดในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ เนื่องจากผู้วิจัยมีทรัพยากรที่จำกัด และในพื้นที่วิจัยมีประชากรผู้ค้ำเงินที่แสดงตัวตนชัดเจน และอำพรางตัวตน จึงนำมาสู่วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความหมายของข้อมูล (Meaning) ที่ผู้วิจัยมีความเข้มงวดในเรื่อง ความน่าเชื่อถือ และวิธีการตรวจสอบข้อมูล และตระหนักถึงความซื่อสัตย์ในการทำวิจัย

3.1 การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

สนามในการวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง พื้นที่ที่ปรากฏการณ์การค้ำเงินเกิดขึ้นและดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้เลือกอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพราะเป็นสนามที่มีการไหลของผู้ประกอบการสัญชาติจีน และมีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งจากภายในรัฐ และโครงการความร่วมมือระหว่างอนุภูมิภาคในพื้นที่ จึงเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมในการวิจัยที่สุด โดยผู้วิจัยกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่ในสนามวิจัย เช่น กรณีศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยและผู้คนในสนาม ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการเข้าสนาม 4 ขั้นตอน โดยอิง การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพของ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2554) คือ

3.1.1 ชั้นเลือกสนาม

ผู้วิจัยเลือกอำเภอเชียงแสนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เนื่องจากกรณีศึกษามีปริมาณเหมาะสม ความชัดเจน ที่ผู้วิจัยสามารถเลือกศึกษาวิจัยได้ ทั้งยังมีระบบขนส่งสาธารณะเพียงพอต่อการเดินทางจากกรุงเทพมหานครไปสนาม และการเดินทางภายในพื้นที่สนามเอง รวมถึงความสะดวก ความปลอดภัยในด้านอื่นๆ ของการทำงานวิจัยภาคสนามของผู้วิจัย

การใช้เวลาในสนาม ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาที่อยู่ในสนามตั้งแต่ เดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นฤดูเริ่มการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบการเงิน และเป็นช่วงเวลาเข้าสู่เทศกาลทางประเพณีวัฒนธรรมประจำสนาม และเป็นช่วงเวลาของการท่องเที่ยวใน

พื้นที่ต่างๆ ในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวเข้าสนามวิจัย ในเรื่องการแต่งกายที่สภารวม การวางตัวที่สุภาพโดยยึดถือความเหมาะสมเท่าที่สภาพคนคนหนึ่งพึงกระทำ ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังมีอุปกรณ์ที่ใช้งานภาคสนาม คือ กล้องถ่ายรูป เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยได้เลือกบุคคลในสนามที่มีความความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการค้าเงิน ซึ่งความสัมพันธ์ของบุคคลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่การทำงานของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ค้าทองถิ่น ผู้ค้าแร่ที่ขายตามชุมชนต่างๆ ซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งของคนจีน สถานประกอบการของคนจีน ผู้วิจัยได้ชี้แนะประเด็นการศึกษาวิจัย วัตถุประสงค์วิจัยอย่างชัดเจน ทั้งขอคำชี้แนะจากบุคคลเหล่านี้ ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ประกอบการเงินในชุมชน

3.1.2 ชั้นแนะนำตัว

ผู้วิจัยได้กำหนดบทบาทและสถานภาพของผู้วิจัย ในระยะแรกของการทำงานภาคสนาม ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้บริการในฐานะลูกค้า ในธุรกิจของผู้ประกอบการเงิน การเข้าไปมีส่วนร่วมในร้านน้ำชา กาแฟ ที่เป็นสถานที่ที่ผู้ประกอบการเงินนิยมมาใช้บริการเพื่อพบปะสังสรรค์ระหว่างตนกับคนอื่น เพื่อเป็นการปูทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ละมุนละม่อม เช่น การไปร้านกาแฟช่วงเวลาบ่าย ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้ค้าเงินและภรรยานิยมมาดื่มชา กาแฟและรับประทานเบเกอรี่ เพื่อพบปะพูดคุยกับคนในชุมชน จนกระทั่งผู้ค้าเงินและภรรยามีพฤติกรรมจากแต่เดิมที่เฉยเมยกับผู้วิจัยเปลี่ยนแปลงมาเป็นการชักถามพูดคุยจนเกิดบทสนทนาระหว่างกัน

3.1.3 ชั้นสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) วิทยาลัย

ผู้วิจัยได้พยายามเข้าร่วมทุกงาน ประเพณีหรือกิจกรรมที่ชุมชนได้จัดขึ้นมา ขณะเดียวกันผู้วิจัยได้สร้างความสนิทสนมกับตัวบุคคลที่สามารถนำผู้วิจัยไปสู่ข้อมูลที่สำคัญ เช่น การสนิทสนมกับหญิงสาวที่มีความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการเงิน หรือหญิงที่ผูกข้อกับผู้ประกอบการเงิน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นสู่แนวทางการใช้เทคนิค Snow Ball Sampling คือ การแนะนำต่อๆ กันของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น จากหญิงไร้สัญชาติที่แนะนำผู้วิจัยสู่ลูกค้าชาวจีนที่เข้ามาเป็นลูกค้าประจำในสถานบันเทิง คือ นาย ง. และนาย ค. ขยายไปสู่กลุ่มนักธุรกิจเครือข่ายของนาย ง. และกลุ่มเพื่อนของ นาย ค. กลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นเครือข่ายการค้าที่รู้จักกันในกลุ่ม ดังนั้น การแนะนำต่อๆ กันจึงเป็นเรื่องง่ายเหมือนการแนะนำเพื่อนต่อกัน และความเป็นเครือข่ายจะทำให้ผู้วิจัยค้นพบผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา

3.1.4 ชั้นเริ่มทำงาน

3.1.4.1 การทำแผนที่ (Mapping) ในระยะแรก ผู้วิจัยได้เดินและใช้จักรยานเป็นพาหนะในการสำรวจข้อมูลเชิงกายภาพของพื้นที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ เพื่อให้เห็นความสำคัญของสถานที่ทางสังคม เช่น สถานีตำรวจ สำนักงานทางการปกครอง แม่น้ำ ลำคลอง ตลาดชุมชน เส้นทางหลัก เส้นทางในชุมชน วัด ร้านอาหาร และสถานศึกษาทั้งเอกชนและรัฐบาล ชุมชนคนเวียง ชุมชนคนจีน เป็นต้น

3.1.4.2 การเลือกกรณีศึกษา (Selective Sampling) ภายหลังจากการทำแผนที่ของงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ชัดเจนของชุมชนผู้ประกอบการเงิน การกระจุกตัวของผู้ประกอบการเงิน ผู้วิจัยได้กำหนดเวลา สถานที่ บุคคล

เวลา ผู้วิจัยเลือกที่จะเก็บข้อมูลในช่วงที่ผู้ประกอบการ พักผ่อน พบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่นๆ ใน ร้านกาแฟ และ สถานออกกำลังกายของชุมชน ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้กำหนดเวลาที่เข้าไปสังเกตการประกอบธุรกิจ โดยการเข้าไปซื้อสินค้า เพื่อจะได้เก็บข้อมูลและตรวจสอบปรากฏการณ์ในกระบวนการค้าของผู้ประกอบการเงิน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมทั้งในเวลาดำเนินธุรกิจ และเวลาเลิกงานของผู้ประกอบการเงิน ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสมที่สุด

สถานที่ ผู้วิจัยเลือก สถานประกอบการการค้าของผู้ค้าเงิน ร้านค้า และบริการต่างๆ ที่ผู้ประกอบการเงินและผู้เกี่ยวข้องนิยมพบปะสังสรรค์

บุคคล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เช่น รายชื่อ ประเภทกิจการ ที่ตั้ง จากคนไทยที่มีความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการเงิน ทั้ง ผู้หญิงในสถานบริการ ภรรยา และเพื่อน

เหตุการณ์ ผู้วิจัยประสบอุบัติเหตุระหว่างการทำงานสนาม ซึ่งภายหลังจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น ทำให้ชาวชุมชนมีพฤติกรรมที่พยายามพูดคุยและไถถามถึงผู้วิจัย และเนื่องจากพื้นที่สนามที่ผู้วิจัยศึกษานั้นเป็นพื้นที่ชุมชนขนาดเล็ก เรื่องราวอุบัติเหตุของผู้วิจัย จึงกระจายไปอย่างรวดเร็ว จนเป็นที่รับรู้ของคนในชุมชน และเริ่มเป็นบ่อเกิดของความสนทนากันมากขึ้น

3.2 การสังเกต (observation)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้พยายามมีส่วนร่วมกับกรณีศึกษาทั้งการอาศัยอยู่ในชุมชน การพยายามมีส่วนร่วมในงานประเพณี เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในโลกทัศน์ของผู้ประกอบการชาวจีน และกระบวนการในการประกอบกิจการข้ามแดนเหล่านี้ และรูปแบบของการค้าข้ามแดน ทั้งประเภทของธุรกิจที่ถูกรัฐกฎหมายและประเภทธุรกิจที่ผิดกฎหมาย และเข้าสู่ขั้นตอนในการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Note) ในตอนท้ายของแต่ละวัน โดยการจัดทำมีระบบดังนี้

3.2.1 การกระทำ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาพฤติกรรมของผู้ค้าจีนในประเด็นของ การอพยพ เคลื่อนย้ายว่าเข้ามาอย่างไร ผ่านกระบวนการใดบ้าง รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น เช่น นายทุนท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น

3.2.2 แบบแผนการกระทำ ศึกษากิจวัตรของกรณีศึกษาในแต่ละกิจกรรมทางการค้า เช่น บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในกิจการ

3.2.3 ความหมาย ผู้วิจัยพยายามตีความหมายจากพฤติกรรมการกระทำของกรณีศึกษาว่า การกระทำ (Actions) ให้ความหมายว่าอย่างไร กระบวนการการค้าสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ อย่างไร และมีผลกระทบต่อใครบ้าง

3.2.4 ความสัมพันธ์ ผู้วิจัยนำปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้าจีน การค้า การผลิต การขนส่งสินค้าปัจจัยที่กล่าวมานี้ นำมาสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

3.2.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้วิจัยพยายามเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์หรือมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์สถานที่ ร้านค้า ร้านประกอบการของพ่อค้าแม่ค้าจีน เพื่อพยายามสร้าง และทำความเข้าใจ ความหมายของกิจกรรมต่างๆ ในมุมมองของพ่อค้าแม่ค้าจีน

3.2.6 สภาพสังคม ผู้วิจัยศึกษาสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ ในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อวิเคราะห์ถึงความหมาย ความสัมพันธ์ของบุคคล กายภาพ วิถีชีวิตของชาวท้องถิ่น การค้า และประเพณีของสมาชิกในสังคม

การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลที่ได้จากเทคนิคการเก็บข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาจดบันทึก โดยช่วงเวลาของการบันทึกส่วนใหญ่ คือ ช่วงก่อนเข้านอนผู้วิจัยจะใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมงในการบันทึกเหตุการณ์ โดยสรุปว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาตีความหมาย ตรวจสอบข้อมูลและความผิดพลาด พร้อมทั้งจัดแบ่งระบบข้อมูลเบื้องต้น

3.3 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเลือกใช้ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยมุ่งเน้นการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ประกอบการจีน ภายใต้เป้าหมายของข้อมูลในการสนทนาเป็นหลักในแต่ละครั้งเป็นหลัก ผู้วิจัยเน้นความยืดหยุ่นของสถานการณ์ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะนำไปพร้อมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมทุกครั้งที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์จะมีทั้งการซักถามในเรื่องทั่วไป รวมถึงเรื่องเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับบรรยากาศที่สบาย เปรียบเสมือนเพื่อนสนทนากับเพื่อน

นอกจากนี้ระหว่างเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้เขียนบันทึกสนาม (field note) เพื่อจดบันทึกทุกสิ่งที่เกิดขึ้นอันเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาดังแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559 ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2559 ระหว่างที่เฝ้าสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก และนอกจากการเก็บข้อมูลแบบไม่เป็นทางการและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยมีรูปแบบการเก็บข้อมูลอีกหนึ่งวิธี คือ การเลือกใช้นวัตกรรมหรือความเป็นดิจิทัล (Digital) ของเทคโนโลยีสื่อสารเข้ามาช่วยในการสื่อสารและตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางธุรกิจของกรณีศึกษา คือ

3.3.1 โปรแกรม Wechat ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสนทนาในการสอบถามข้อมูลต่างๆกับกรณีศึกษาบางคนในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ทั้งนี้การใช้ภาษาพิมพ์จะสามารถแม่นยำ และสมบูรณ์ในการช่วยแปลภาษามากกว่าการสัมภาษณ์

3.3.2 โปรแกรม Baidu, Weibo และ Renren ในการตรวจสอบผู้ค้าเงินในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจของตนในกลุ่มลูกค้าฝั่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่ผู้ค้า นักลงทุนการค้าเงินนิยมใช้ในการตลาดประชาสัมพันธ์ธุรกิจของตนเองในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงเลือกใช้โปรแกรมเหล่านี้ในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางธุรกิจของผู้ค้าเงิน รวมถึงความถูกต้องของข้อมูลกรณีศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกประเด็นที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทั้งหมดและตีความหมาย

โดยสรุป วิธีการศึกษาในที่นี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษานี้ย่อมก่อให้เกิดความเป็นไปได้ที่จะมีความซับซ้อน และยากที่จะจำกัดปริมาณกรณีศึกษาได้ โดยเฉพาะผู้ค้าเงินที่เข้ามาประกอบธุรกิจในพื้นที่ที่มีความผันแปรในจำนวนตลอดเวลา อย่างไรก็ตามจากจำนวนผู้ค้าเงินทั้งหมด 9 คน อาจถือได้ว่าเพียงพอสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหานี้

ข้อจำกัดในงานสนาม คือ ภาษาที่สื่อสาร ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องเลือกกรณีตัวอย่างที่สามารถสนทนาภาษาไทย หรือ ภาษาท้องถิ่นได้ และการนำแอปพลิเคชันมาช่วยในการเก็บข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลไปในคราวเดียวกัน

3.4 การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ผู้ศึกษาจะตรวจสอบถึงความถูกต้องของข้อมูลโดยการตรวจสอบแหล่งของข้อมูลที่ได้รับ คือ เวลา สถานที่ และบุคคล

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic induction)

ผู้ศึกษา ดำเนินการโดยวิเคราะห์คำหลักและวิเคราะห์อิงทฤษฎี Lofland (1971) โดยแยกข้อมูลเป็นคำพูด ภาษาท้องถิ่น การกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และสภาพสังคม แล้วนำข้อมูลที่ได้ เช่น คำพูด ภาษาท้องถิ่น กลุ่มคำ มาสร้างข้อสรุป จัดสรรกลุ่มคำ หรือระบบข้อมูลที่ได้ให้มีความสอดคล้องกัน ทั้งยังคัดแยกข้อมูลที่แตกต่างออกเป็นหมวดหมู่ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2554) จากนั้น ผู้วิจัยเรียงร้อยความเชื่อมโยงของข้อมูลอันจะนำมาสู่ข้อสรุปชั่วคราวถึงปรากฏการณ์การค้าเงินว่ามีรูปแบบการเกิดขึ้นรวมถึงผลกระทบทางสังคมของสถานการณ์การค้าเงินในพื้นที่เป็นเช่นไร

3.5 การเขียนรายงาน และการนำเสนอข้อมูล

3.5.1 ขั้นตอนการเขียนรายงาน

ผู้วิจัยเขียนนำเสนอประเด็นคำตอบของปัญหา ตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการการค้าเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของใน จังหวัดเชียงราย (2) เพื่อศึกษาปัจจัยของการขยายตัวทางการค้าในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (3) เพื่อสร้างข้อเสนอแนะ โดยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สามารถตีความหมายอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้

3.5.2 การนำเสนอข้อมูล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยเขียนรายงานนำเสนอทั้งข้อมูลตาราง ข้อมูลแผนภาพ ตามความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละบท โดย บทที่ 1 เป็นการนำเสนอรายงานข้อมูลสถานการณ์การลงทุนของเงินบทที่ 2 เป็นการแสดงข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องของเนื้อหาบทที่ 3 คือ ระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษา บทที่ 4 ข้อค้นพบถึงความเป็นมา และพัฒนาการการค้านอกระบบของเงิน บทที่ 5 การเขียนรายงานนำเสนอกรณีศึกษาในรูปแบบแผนภาพที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ต่างๆ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย บทที่ 6 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และ บทที่ 7 คือ การเขียนสรุป อภิปราย และเพื่อสร้างข้อเสนอแนะเพื่อการต่อยอดทางความคิดในภาคหน้า

3.6 จรรยาบรรณของนักวิจัย

ผู้วิจัยได้แสดงตน บทบาท วัตถุประสงค์ของผู้วิจัย แก่บุคคลในสนาม กล่าวคือ ผู้วิจัยเลือก บทบาทแบบเปิดเผย (Overt Role) และการเขียนรายงานการวิจัยในการนำเสนอ นั้น ผู้วิจัยใช้นาม สมมติของผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย และกรณีศึกษาทั้ง 9 คน ทั้งยังปกปิดสถานที่ ชื่อกิจการการค้าเงิน เพื่อ ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ให้ข้อมูลในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

บทที่ 4

พัฒนาการของการอพยพ รูปแบบการค้าจีน และข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

4.1 พัฒนาการของการอพยพ

ผู้ศึกษาข้อมูลการย้ายถิ่นฐานของคนจีนในแต่ละระลอกที่สามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์การย้ายถิ่นเข้ามายังอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ว่ามีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์เคลื่อนย้ายหรือสามารถเชื่อมโยงระหว่างเวลา คน พื้นที่ มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงศึกษา การย้ายถิ่นใน 4 ระลอกการย้ายถิ่นจากการศึกษาของ (สักกรินทร์ นิยมศิลป์, 2555) อธิบายว่า อูซาคเนย์นั้นเป็นภูมิภาคที่ชาวจีนโพ้นทะเลนิยมเดินทางย้ายถิ่นฐานมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าเรือสำเภาวาณิชจากมณฑลทางตอนใต้ของสาธารณรัฐจีน ซึ่งยุคนี้เป็นการย้ายถิ่นตามเส้นทางเรือยุคโบราณหรือเส้นทางเดินเรือของมหาสมุทรอินเดียที่เจิ้งเหอ ที่คนไทยรู้จักในชื่อ “ซาปองง” และราชสำนักจีนในยุคราชวงศ์หมิงนั้นได้มีความสัมพันธ์กับกรุงศรีอยุธยา ซึ่งถือเป็นการเริ่มความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน และมีบรรณาการและการค้าระหว่างรัฐกับรัฐ ซึ่งขยายไปสู่การค้าระดับประชาชนด้วยกัน จวบจนถึงยุคปลายราชวงศ์หมิงเกิดความขัดแย้งภายใน เมื่อชาวแมนจูได้เข้ามายึดครองแผ่นดินจีนหลัง จากนั้นราชสำนักกรุงศรีอยุธยาก็ได้ส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรียุคของกษัตริย์บางพระองค์เท่านั้น หากแต่ชาวจีนยังคงเดินทางย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาเพื่อค้าขายและตั้งถิ่นฐานถาวรมากขึ้น จากการศึกษาพบว่า

การย้ายถิ่นของชาวจีนโพ้นทะเลระลอกแรก มหาวิทยาลัย

ส่วนใหญ่นักวิชาการนิยมสังเกตการโยกย้ายที่มีจำนวนคนจีนอพยพเป็นกลุ่มใหญ่ โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางศตวรรษที่ 17 ที่ชาวแมนจูได้เข้ามาปกครองราชสำนักใน พ.ศ 2187 - 2455 ในยุคนั้นเริ่มมีการล่าอาณานิคมจากมหาอำนาจตะวันตกที่ครอบครองดินแดนต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย การศึกษาการย้ายถิ่นระลอกแรกมีความเด่นชัดที่สุดในยุคราชวงศ์ชิง ค้นพบว่า มีการย้ายถิ่นของชาวจีนฮั่นจำนวนมากและได้อพยพอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาร่วมร้อยปี ในช่วงเวลาดังกล่าว ชาวจีนฮั่นได้ก่อตั้งและเกิดการสร้างชุมชนชาวจีนฮั่นในดินแดนต่างๆ มากมาย

ดินแดนแถบอูซาคเนย์ช่วงศตวรรษที่ 19 ราชสำนักของจีนออกประกาศนโยบายในการจัดการการอพยพออกนอกประเทศแก่ชาวจีน เป็นนโยบายที่ห้ามชาวจีนฮั่นอพยพพร้อมกับไม่อนุญาตให้ชาวจีนฮั่นผู้ที่เดินทางออกนอกประเทศย้ายกลับมายังดินแดนจีนอีกครั้ง โดยราชสำนักประกาศว่าชาวจีนผู้ที่เดินทางออกไปคือ ผู้ที่ละทิ้งแผ่นดินเกิด ละทิ้งบรรพบุรุษ ถือว่าเป็นลูกหลานจีนที่ไม่ดี กระนั้น ภายหลังจากการประกาศนโยบายก็ไม่สามารถลดจำนวนชาวจีนให้หยุดอพยพย้ายออกไปได้

เนื่องจากยุคหลังการล่าอาณานิคมชาติตะวันตกได้พัฒนาระบบอุตสาหกรรม การค้า แรงงานในดินแดนอาณานิคมต่างๆ ปัจจัยเหล่านี้ จึงเป็นแรงจูงใจให้ชาวจีนฮั่นพยายามอพยพมาแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจจากการเป็นพ่อค้า นักเดินเรือ และกลุ่มแรงงานเสมอมา

ในยุคสมัยนั้น ราชวงศ์ไทยกับราชวงศ์จีนได้เจริญสัมพันธไมตรีระหว่างกัน โดยเฉพาะราชวงศ์ชิงของจักรพรรดิซุ่นจื่อ ความสัมพันธ์ที่ดีของสองราชสำนักส่งผลต่อการย้ายถิ่น โดยผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เมื่อย้ายถิ่นเข้ามายังประเทศสยาม ผู้ชายส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานและเลือกที่จะสมรสกับผู้หญิงสยาม ทั้งนี้ลูกหลานที่เกิดขึ้นจากการแต่งงานลักษณะนี้จะถูกเรียกขานว่า “ลูกจีน” การสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างสองราชสำนักได้พัฒนามาจนกระทั่งยุคของ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2367- 2394 ราชสำนักสยาม ในยุคนี้ได้ให้ความสำคัญกับการติดต่อกับชาวต่างชาติมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการค้ากับจีน ในยุคของรัชกาลที่ 3 การค้าจีนพัฒนาอย่างยิ่งยวดในสยาม จนชาวจีนสามารถพัฒนาตนจากพ่อค้าจีนสามารถการแทรกแซงสู่อำนาจเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนและการใช้เงินซื้ออำนาจให้แก่ตนได้ หรือบางรายสามารถแทรกแซงระบบอุปถัมภ์ในการค้าสยามได้ สอดคล้องกับการแทรกแซงในระบบอุปถัมภ์ภายหลังจากระบบการค้าได้พัฒนามากยิ่งขึ้นในสังคมยุคต้นรัตนโกสินทร์

การย้ายถิ่นของชาวจีนโพ้นทะเลระลอกที่สอง

ช่วง พ.ศ. 2401- 2403 ผลกระทบของสงครามฝิ่นในจีน ซึ่งภายหลังจากการที่รัฐบาลจีนต้องยอมแพ้การสูญเสียจากสงครามฝิ่นทำให้เกิดกระแสโยกย้ายถิ่นฐานครั้งใหญ่อีกรอบ นอกจากนี้การแพ้สงครามทำให้กลุ่มมหาอำนาจตะวันตกนำแรงงานจีน (Chinese Contract Coolie Migration) ไปทำงานในดินแดนต่างๆอย่างเสรี นับว่าเป็นการย้ายถิ่นของกลุ่มแรงงานจีนหรือที่เรียกกันว่า กูลี จำนวนมหาศาลและกระจายไปยังดินแดนตะวันตกมากยิ่งขึ้น ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ในยุคสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ภายหลังจากการทำสนธิสัญญาเบาริ่งทำให้อังกฤษเป็นชาติเอกราชและได้นำกลุ่มแรงงานจีนเข้ามาทำงานในกิจการของอังกฤษเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ทางราชสำนักยุคต้นรัตนโกสินทร์ก็มีทัศนคติที่ดีต่อชาวจีน ข ทั้งชาวสยามเองก็มีความรู้สึกเท่าเทียมและสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ และการย้ายถิ่นในยุคนี้แตกต่างจากยุคแรก คือ การย้ายถิ่นนิยมย้ายเข้ามาเป็นครอบครัว จึงก่อให้เกิดการก่อตั้งโรงเรียนจีนในสยามขึ้นเพื่อลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเล ขณะที่รัฐบาลสยามได้ประกาศนโยบายปฏิรูปบ้านเมืองและพลเมืองที่ต้องจดทะเบียนราษฎรทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลได้รับผลดีจากนโยบายนี้ไปด้วย

การย้ายถิ่นของชาวจีนโพ้นทะเลระลอกที่สาม

พ.ศ.2454 ราชวงศ์ชิงถึงคราวสิ้นสุตลง และเกิดความขัดแย้งทางการเมืองความวุ่นวายต่างๆ ทำให้ชาวจีนตัดสินใจย้ายถิ่นเดินทางออกนอกประเทศเป็นจำนวนมาก ในยุคนี้ชาวจีนนิยมย้ายถิ่นมาสู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากภูมิภาคนี้มีภาวะทางเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตทั้งการค้า การลงทุน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่พัฒนา ชาวจีนที่ย้ายถิ่นในยุคนี้ถูกเรียกขานว่า “หัวเฉียว” ส่วนคนที่เกิดในรุ่นต่อมาถูกเรียกขานว่า “หัวอี” ในเวลาต่อมา พ.ศ. 2470 - 2493 จีนได้เข้าสู่ภาวะสงครามกลางเมืองสู้รบกันระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีน เหตุการณ์ทางการเมืองทำให้เกิดปัจจัยผลักดันให้ชาวจีนออกไปยังดินแดนอื่นมากขึ้น การย้ายถิ่นในยุคนี้ได้ก่อเกิด “อาชีพผู้นำทาง” ซึ่งมีบทบาทในการพาชาวจีนย้ายออกจากบ้านเกิดไปสู่ดินแดนใหม่ เมื่อถึงประเทศปลายทางจะทำหน้าที่รับฝากเงินหรือจดหมายเพื่อนำกลับไปให้ญาติหรือครอบครัวที่จีน ผู้นำทางบางคนยังทำหน้าที่นำเขาสินค้า อาหารมาจำหน่ายให้แก่ชาวจีนในสยามอีกด้วย การย้ายถิ่นในระลอกนี้ส่วนใหญ่ผู้ย้ายถิ่นเป็นผู้มีการศึกษา มีความรู้ และไม่นิยมแต่งงานข้ามชาติ ทั้งยังพบว่าในการย้ายถิ่นยังมีจำนวนผู้ย้ายถิ่นที่เป็นเพศหญิงมากถึง 90,000 คน ประกอบด้วย แม่ ญาติพี่น้องรวมถึง เจ้าสาวข้ามแดน ที่พ่อแม่ชายชาวจีนได้จัดหาและส่งตัวหญิงสาวมาให้แก่ลูกชายที่ดินแดนปลายทาง ยุคนี้อีกเป็นศักราชใหม่ของการย้ายถิ่นของสตรีชาวจีน โดยในยุคก่อนหน้านี้ผู้อพยพชาวจีนจะเป็นเพศชายเป็นหลัก แต่ในศตวรรษที่ 20 สตรีจีนจะอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากโดยส่วนใหญ่เข้ามาเป็นแรงงาน บางส่วนเข้ามาเป็นครูสอนภาษาจีนและบางส่วนเข้ามาพร้อมกับครอบครัวของตน โดยปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลเล็ขนาดใหญ่และมีความมั่นคง โดยเฉพาะบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การติดต่อสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้กับภูมิภาคเดิมนั้นในสาธารณรัฐประชาชนจีนสร้างความมั่นใจให้กับสตรีชาวจีนในการไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ในต่างแดน ซึ่งมีจำนวนราว 190,000 คน แต่การอพยพย้ายถิ่นได้ลดลงอย่างต่อเนื่องภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองและเหตุการณ์การปฏิวัติคอมมิวนิสต์ในจีน

การย้ายถิ่นของชาวจีนโพ้นทะเลระลอกที่สี่

ชาวจีนในยุคนี้นิยมเดินทางไปยังดินแดนที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยทางรัฐบาลจีนได้ขานเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า xin yimin หรือ new migrants ในช่วงพ.ศ. 2533 การย้ายถิ่นมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีจำนวนต่อเนื่อง พร้อมทั้งรัฐบาลในภูมิภาคนี้เริ่มมีบทบาทในการสร้างนโยบายดึงดูดการค้า การลงทุน แรงงานฝีมือ ที่ปรากฏเด่นชัดมากที่สุด คือ ประเทศสิงคโปร์ ที่มีความต้องการแรงงานวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งกลุ่มนักลงทุน โดยมีเงื่อนไขตามสัญญาของรัฐบาล ทั้งนี้ในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงก็มีปริมาณ Xin yimin เดินทางเข้ามาทั้งในพม่า กัมพูชา ลาว อัน

เป็นผลมาจากการอ้าแขนรับทางนโยบายความร่วมมือต่างๆ ในภูมิภาคด้วย ยุคการย้ายถิ่นระลอกนี้มีลักษณะที่โดดเด่นหลายประการ เช่น ชาวจีนในยุคนี้มีระดับการศึกษาที่สูง ถือได้ว่าเป็นปัญญาชน ปัญญาชนยุคนี้ไม่นิยมตั้งรกรากในดินแดนปลายทางแต่จะมีการแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าทั้งยังมีความคล่องตัวในการเคลื่อนย้าย และพบแรงงานสตรีจำนวนมากในกลุ่มงานอุตสาหกรรมบริการ

นอกจากการศึกษาระลอกของการอพยพของชาวจีนที่มีผลต่อการเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย รวมถึงการอพยพมาตั้งรกรากในพื้นที่ศึกษา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการอพยพที่มีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์การค้าเงิน ที่สามารถนำมาอธิบาย ตีความหมายของลักษณะ รูปแบบของการอพยพของชาวจีนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์มากที่สุด ดังการศึกษาของนักวิชาการ ต่อไปนี้

(Philip E. Graves, 1979)ฟิลิป Philip E. Graves.(2522) อธิบายว่า ได้อธิบายถึง การอพยพโดยสมมติให้การอพยพถูกกระตุ้นด้วยความได้เปรียบหรือความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบที่อาจมีอยู่ระหว่างภูมิภาค ตัวอย่างเช่น ค่าจ้างที่สูงกว่าในภูมิภาคหนึ่ง ๆ อาจกระตุ้นให้แรงงานและครอบครัวอพยพไปสู่ภูมิภาคที่จ่ายค่าจ้างสูง แต่สำหรับแนวความคิดแบบสมดุลอธิบายการอพยพในกรณีนี้ แม้ว่าตลาดปัจจัยการผลิตต่างๆ จะมีความสมดุลกันอยู่ การอพยพอาจเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการใช้ชีวิต (lifestyle) ในแต่ละช่วงชีวิตที่สำคัญ เช่น เมื่อจบการศึกษาเมื่อแต่งงาน หลังการเกิดของบุตรคนแรก เมื่อเกษียณ หลังการตายของคู่ชีวิต โดยแรงจูงใจในการอพยพในแต่ละช่วงจะค่อนข้างแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น บัณฑิตจบใหม่อพยพโดยเกี่ยวพันอย่างมากกับโอกาสของงาน การอพยพจากการเกษียณเป็นผลของปัจจัยด้านคุณภาพชีวิต การย้ายถิ่นฐานที่เกี่ยวข้องกับบุตรหรือการตายของคู่ชีวิต อาจมาจากคุณค่าของครอบครัว Graves (2522) แสดงให้เห็นว่า ตัวกำหนดของการอพยพอาจผันแปรอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มอายุและเชื้อชาติ ผลก็คือการศึกษาเกี่ยวกับการอพยพที่รวมทุกกลุ่มประชากรเข้าด้วยกัน จะไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงการเบี่ยงเบนที่สำคัญระหว่างกลุ่ม 2 ในแนวความคิดแบบไม่สมดุล ค่าจ้างและโอกาสของการจ้างงานถือว่าเป็นปัจจัยที่เด่นชัดมากที่สุดในกำหนดการเคลื่อนย้ายของแรงงาน การอพยพมักวิเคราะห์ ทั้งนี้ Graves (2522) ยังอธิบายถึงปัจจัยที่ไม่ใช่ค่าจ้าง (Nonwage Factors) การศึกษาส่วนใหญ่ชี้ว่าแรงงานมีแนวโน้มที่จะอพยพไปสู่บริเวณที่ค่าจ้างสูงหรือมีการขยายตัวของการจ้างงาน แต่ปัจจัยที่ไม่ใช่ค่าจ้างก็ช่วยอธิบายการอพยพด้วยเหมือนกัน ลองนึกถึงปัจจัยอื่นนอกเหนือจากค่าจ้าง ที่อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้อพยพในการย้ายถิ่นฐาน สิ่งแรก คือ สวัสดิการ (fringe benefits) ที่ได้ควบคู่กับค่าจ้างพื้นฐาน ผู้อพยพจำนวนมากสนใจผลประโยชน์รวมไม่ใช่เฉพาะค่าจ้าง ประการที่สองคือ ค่าครองชีพที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อเปรียบเทียบถึงผลตอบแทนที่แท้จริง ไม่ใช่ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ทั้งสวัสดิการและความแตกต่างในค่าครองชีพเป็นสิ่งที่ถือว่าเป็นรูปธรรมและสัมผัสได้ แต่ก็ยังมี

ปัจจัยอื่นที่ซับซ้อนกว่าคุณภาพของชีวิต เป็นกลุ่มของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัย บุคคลจำนวนมากยอมรับค่าจ้างที่แท้จริงที่ต่ำกว่าในสถานที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ความแตกต่างที่เท่ากัน (equalizing differentials) หมายถึง ความแตกต่างในผลตอบแทนที่คงอยู่เป็นเวลานาน แม้ว่าแรงงานจะสามารถเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์ก็ตาม ตัวอย่างเช่น บุคคลหนึ่งอาจเต็มใจรับค่าจ้างน้อยลง 2 บาทต่อชั่วโมงเพื่อแลกกับความสุขจากบรรยากาศ คุณภาพชีวิตโอกาสในอนาคตที่มีทางเลือกหนึ่งในรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ดีหรือที่เรียบง่าย (The 'good' or 'simple' life) หรือหลีกเลี่ยงจากตัวตนและต้องการความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และต้องการใช้ชีวิตที่ตระหนักตนเองเป็นหลักจุดเริ่มต้นของ lifestyle migration มาจากความต้องการความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนบุคคล (work-life balance) ต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และมีอิสระจากเดิมต้องผินใจทนกับสภาพการดำเนินชีวิต ดังนั้น lifestyle migration จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้คนใช้เพื่อตามหาสิ่งที่ดีกว่าในชีวิต ฯลฯ (Philip E. Graves, 1979 อ้างถึงใน สุตปรารธนา ดวงแก้ว, 2558)

นอกเหนือจากคุณภาพชีวิต ผลตอบแทนในอนาคตและโอกาสการได้เลื่อนตำแหน่ง ก็อาจมีความสำคัญพอ ๆ กับผลตอบแทนในปัจจุบัน ประเภทของงานก็มีอิทธิพลต่อการเลือก นอกเหนือจากนั้นการเคลื่อนย้ายเป็นเรื่องของครอบครัว เนื่องจากหลาย ๆ ครอบครัวมีผู้ออกหารายได้มากกว่าหนึ่งคน ดังนั้นโอกาสการหารายได้ของคู่ครองจึงต้องพิจารณาด้วย ผู้ที่จะอพยพไม่ควรมองเพียงความแตกต่างของค่าจ้างเท่านั้น แต่ควรพิจารณาโอกาสที่จะได้รับงานที่มีค่าจ้างสูงในที่ตั้งใหม่ด้วย บริเวณที่มีอัตราค่าจ้างสูงแต่มีอัตราการว่างงานสูงอาจไม่ใช่บริเวณที่ดึงดูดผู้อพยพได้

ต้นทุนการย้ายถิ่นฐานก็มีส่วนในการตัดสินใจของผู้อพยพในลักษณะที่ซับซ้อนกว่าที่คิด ในแบบจำลองแบบง่าย ๆ ต้นทุนการย้ายถิ่นฐานอาจเป็นเพียงต้นทุนค่าขนส่งสมบัติพัสถานของผู้อพยพจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง อย่างไรก็ตาม ต้นทุนที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ อันประกอบไปด้วย ต้นทุนในการขายบ้านเก่า ซื้อบ้านใหม่ ตกแต่งบ้าน ติดตั้งไฟฟ้า น้ำ ประปา ซื้อหาเฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ ต้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งประกอบด้วย ความสับสนอลหม่าน ขาดความใกล้ชิดเพื่อนและญาติ และรูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ในหลาย ๆ กรณี ปัจจัยเหล่านี้อาจมีความสำคัญกว่าต้นทุนที่เป็นตัวเงิน ความไม่แน่นอนก็เป็นต้นทุนอีกประเภทหนึ่งที่ควรนำมาพิจารณาอย่างมาก โดยเฉพาะสำหรับบุคคลที่ต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง แม้ว่าการตัดสินใจของบุคคลในการอพยพจะสลับซับซ้อน แต่ปัจจัยส่วนใหญ่ที่กล่าวมาสามารถนำเข้าสู่การพิจารณาตามโครงสร้างแบบต้นทุน-ผลประโยชน์ (cost-benefit framework) ได้ เนื่องจาก เราอาจกำหนดค่าที่เป็นตัวเงินให้กับผลประโยชน์และต้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงินได้

นอกจากการศึกษาถึงที่มาที่ไปของการอพยพของชาวจีนแล้วนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความจำเป็นที่ต้องศึกษาถึงประเด็นของสิ่งใดที่ทำให้เกิดการอพยพ หรือสามารถเชื่อมโยงกับการตัดสินใจใน

การอพยพของชาวจีนจำนวนมากในปัจจุบัน เพราะการตัดสินใจไปยังต่างแดนของคนจีนย่อมมีแรงผลักดันหรือ แรงสนับสนุนในการออกมานอกประเทศ ซึ่งในปัจจุบันได้มีสิ่งเร้าต่างๆ ที่ทำให้ชาวจีนตัดสินใจออกมา เช่น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ นโยบาย รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ที่ผู้ศึกษานำเสนอในหัวข้อ ดังนี้

4.2 แนวคิดการรวมกลุ่ม นโยบาย และแผนพัฒนา

อุดม เกิดพิบูลย์ อธิบายว่าภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเดียวกันได้รวมกลุ่มเพื่อการรวมกันทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) โดยมีวัตถุประสงค์หลายประการร่วมกันทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจที่เป็นหลัก คือเพื่อการค้าเสรีภายในกลุ่มเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุน และจะมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองเข้ามาประกอบด้วย จากความหลากหลายของวัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้น อาจแบ่งแยกประเภทของการรวมกลุ่มตามวัตถุประสงค์หลักเป็น 2 ประเภท คือ

1) การรวมกลุ่มประเทศเพื่อการค้า (Trade blocs) เพื่อลดและยกเลิกการใช้อากรขาเข้าและมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าในรูปแบบต่างๆ ให้กันและกัน จนเกิดการค้าเสรีขึ้นภายในกลุ่มและทำการค้า ตลอดจนดำเนินนโยบายการค้าเสรีให้กับประเทศนอกกลุ่มและมีระดับต่างกันตั้งแต่การให้สิทธิพิเศษทางอากรขาเข้าสำหรับสินค้าบางรายการจนถึงระดับระบบเศรษฐกิจเดียวกันเสมือนรัฐ (Nation State)

2) การรวมกลุ่มประเทศเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างกว้างๆ แต่มักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าเสรีร่วมอยู่ด้วย ทั้งยังเพิ่มอำนาจการต่อรองให้กับประเทศสมาชิก

ซึ่งการรวมกลุ่มนั้นจะนำไปสู่สวัสดิการทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการค้าเสรีแต่จะก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) คือ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นนั้นจะเกิดแบบแผนการค้าแบบใด สวัสดิการเศรษฐกิจของประเทศภายในกลุ่มโดยรวมและแต่ละประเทศเปลี่ยนไปอย่างไร การรวมกลุ่มมีหลายระดับ ตั้งแต่การรวมกลุ่มอย่างผิวเผินจนถึงระดับที่ทำให้ประเทศสมาชิกทั้งหลายหมดสภาพของการเป็นประเทศในเชิงเศรษฐกิจ คือ กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจเดียวกันดังนี้

- 1) ชมรมสิทธิพิเศษทางการค้า (Perferential Trading Club)
- 2) เขตการค้าเสรี (Free Trade Area)
- 3) สหภาพศุลกากร (Customs Union)
- 4) ตลาดร่วม (Common Market)
- 5) สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union)

ผลของการรวมกลุ่มมีการเปลี่ยนทิศทางของการเกิดวิถีการค้า (Trade Creation) และการเปลี่ยนทิศทางที่ก่อให้เกิดการสูญเสียสวัสดิการ (Trade Diversion) ปัจจุบันจีนมีบทบาทอย่างมากในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะด้านการค้า รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือกับประเทศต่างๆ ที่ดำเนินไปตามยุทธศาสตร์ก้าวออกไป (Going Out Policy) เพื่อเพิ่มทางออกสู่ทะเลทั้งฝั่งมหาสมุทรทั้งสองผ่านมณฑลยูนนาน รวมทั้งการพยายามหาแหล่งตลาดใหม่ ทรัพยากรใหม่ในการรองรับการพัฒนาที่เติบโตขึ้นของจีน และชาวจีนได้เริ่มเข้ามาลงทุนจนกลายเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และกลายมาเป็นประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ อาทิ ลาวที่มีการนำเข้าสินค้าจากจีนที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น และในปัจจุบันจีนถือเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่รวมโครงการลงทุนทั้งหมด 749 โครงการ โดยเน้นการลงทุนด้านพลังงาน โครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

กรอบความร่วมมือที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยที่นำไปสู่พัฒนาการการค้าจีนในอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีดังต่อไปนี้ (อุดม เกิดพิบูลย์, 2543)

1. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) เมื่อ พ.ศ. 2535 กลุ่มประเทศบริเวณลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและจีน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่อุดมสมบูรณ์ ได้ร่วมกันพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการจ้างงาน และความพยายามยกระดับความเป็นอยู่ของพลเมืองในพื้นที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ทั้งนี้ ยังได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ซึ่งความร่วมมือจะประกอบไปด้วย 9 สาขาหลักได้แก่ 1. คมนาคมขนส่ง 2. การสื่อสาร 3. การลงทุน 4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5. พลังงาน 6. สิ่งแวดล้อม 7. การท่องเที่ยว 8. การค้า 9. การเกษตร

โดยการดำเนินงานภายใต้ความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ที่ผ่านมามีการผลักดันให้ประเทศสมาชิกขยายความร่วมมือ ผ่านโครงการที่สำคัญเป็น Flagship Programs ทั้ง 11 แผนงาน โดยมีการดำเนินการที่สำเร็จ ได้แก่ การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจโดยโครงการพัฒนาการเชื่อมโยงทางคมนาคมตามแนวเหนือ-ใต้(ประเทศไทย-พม่า-ลาว-จีน) การเชื่อมโยงระบบคมนาคมด้วยเครือข่ายใยแก้ว การกำหนดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมของการเชื่อมโยงทางบกที่สอดคล้องกับแนวพื้นที่ภายใต้กรอบ GMS ทั้งนี้การดำเนินงานพัฒนาเส้นทางการขนส่งตามแนวเหนือ-ใต้ จะเป็นกลไกที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในภาคการผลิต การลงทุน การค้า การโยกย้ายของแรงงาน ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

ความก้าวหน้าของความร่วมมือ GMS มีผลต่อการพัฒนาการค้าเงินในบริเวณทางตอนเหนือของประเทศไทยอย่างยิ่งยวด ความร่วมมือทำให้เกิดการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุนและลดอุปสรรคที่เคยมีในการค้าการลงทุนวิถีเดิม ดังจะเห็นจากปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีนที่ด่านศุลกากรเชียงแสน ที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การสร้างเส้นทางการคมนาคมจึงเป็นกลไกหลักที่ส่งเสริมการค้า การลงทุน และการเคลื่อนย้ายแรงงานในบริเวณนี้เป็นอย่างมาก

อรสา รัตนอมริมย์และณัฐพัชร์ อภิรุ้งเรืองสกุล เผยถึงประโยชน์ร่วมกันของจีนและกลุ่มจีเอ็มเอส คือ

- 1) การพัฒนาในพื้นที่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ถือเป็นผลประโยชน์ของจีน เพราะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาพื้นที่จีนตอนใต้ โดยเฉพาะ มณฑลยูนนาน
- 2) การเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ช่วยให้จีนเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งพลังงานใหม่ๆ เห็นได้จากการสร้างท่อก๊าซและน้ำมันจากเมืองจ้าวผิวในพม่า เข้าสู่เมืองรุ่ยลี่ ในมณฑลยูนนาน
- 3) การเชื่อมต่อกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ช่วยให้จีนเปิดออกสู่ทะเลผ่านเส้นทางใหม่ได้ เพราะพื้นที่ทางตะวันตกของจีนเป็นพื้นที่ที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล
- 4) จีเอ็มเอสสามารถเพิ่มช่องทางการค้าและขยายโอกาสในการเข้าถึงตลาดในจีนตอนใต้ได้มากขึ้น

จีนให้ความสำคัญต่ออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) ซึ่งเห็นได้จากการสร้างบทบาทที่เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญและนักลงทุนในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง โดยปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมา จีนเป็นประเทศที่มีมูลค่าการลงทุนสูงสุดในประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเป็นอันดับ 2 ในไทย และยังคงเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของเวียดนามทั้งสองชาติยังคงมีปัญหาประเด็นพรมแดนทางทะเลจีนได้ ถือได้ว่าจีนเป็นประเทศคู่ค้าลำดับต้นๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและในอนาคตคาดการณ์ว่าจีนจะมีบทบาททางการค้า การลงทุนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากจีนมีนโยบายที่จะสร้างความเชื่อมโยงกับภูมิภาคผ่านการพยายามสร้างเส้นทางรถไฟเชื่อมโยง ทำให้คาดว่าจะมีปริมาณการค้า การลงทุนและการเดินทางของผู้คนในอนุภูมิภาคจะเพิ่มมากขึ้น

สำหรับการเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) ยังช่วยให้จีนได้ทรัพยากร แหล่งพลังงานใหม่ๆ เพิ่มเติมจากการสร้างท่อก๊าซในพม่า การสร้างเขื่อนพลังงานน้ำที่สามารถรองรับกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน นอกจากนี้ การเชื่อมต่อกับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) ยังนับเป็นทางออกสู่ทะเลใหม่ของสาธารณรัฐจีน เหตุเพราะสาธารณรัฐจีนมีพื้นที่ตะวันตกเป็นพื้นที่ Land lock ที่ผ่านมาจีนมีทางออกสู่ทะเลทางเดียว คือ พื้นที่ด้านตะวันออก ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่อำนวยความสะดวกขนส่งสินค้าไปยังยุโรป หรือตะวันออกกลาง ดังนั้น จึงเป็นเหตุแห่งความพยายามของรัฐบาลจีนในการ

เจรจาต่อรองในการพัฒนาการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพื่อเชื่อมทั้งสินค้า ทรัพยากรธรรมชาติ และผู้คน การที่จีนมีความสำคัญกับกลุ่มจีเอ็มเอสมากขึ้นนับเป็นทั้งผลดีและ ผลเสียในคราวเดียวกัน ผลดีก็คือ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงในภูมิภาคมากขึ้น เพราะรัฐบาลจีนให้การ สนับสนุนในการเร่งเดินหน้าโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการขั้วรถไฟสมัยใหม่ ที่รัฐบาลจีนพยายามเจรจากับผู้นำประเทศต่างๆ รวมทั้งไทยด้วย แต่ผลเสียคือ สินค้าไทยต้องปรับกลยุทธ์ด้านการตลาด เพื่อ เตรียมรับการแข่งขันกับสินค้านำเข้าราคาถูกของจีน ขณะเดียวกันรัฐบาลของไทยก็ก่อร่างสร้างนโยบายรับ กับโครงการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น โครงการนิคมอุตสาหกรรมเชียงของ แต่ยังมี ประเด็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ รัฐบาล และเอกชนผู้รับอำนาจในการพัฒนาพื้นที่อยู่ 3 ประการ ได้แก่ (อรสา รัตนอมริรัมย์และณัฐพัชร อภิรุ้งเรืองสกุล, 2558)

ประการแรก ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำและมลพิษทางอากาศ ซึ่ง จำเป็นต้องมีมาตรการที่เข้มงวดในการควบคุมและติดตามตรวจสอบผลกระทบ

ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่พัฒนาโครงการจากพื้นที่เกษตรกรรม (นาข้าว) มาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม

ประการที่สาม การเข้ามาทำงานของแรงงานต่างถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

2. โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงหรือหกเหลี่ยม เศรษฐกิจ เป็นโครงการความร่วมมือที่ประกอบไปด้วย 6 ประเทศ คือ

- ประเทศไทย ได้แก่ พื้นที่บริเวณทางภาคเหนือตอนบนทั้ง 9 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน น่าน ตาก และแพร่
- จีน ได้แก่ มณฑลยูนนาน
- ลาว ได้แก่ เวียงจันทน์ ไชยบุรี อุดมไชย หลวงพระบาง พงสาลี หลวงน้ำทา และ แขวางบ่อแก้ว
- พม่า ได้แก่ คะยา คะฉิ่น และรัฐฉาน
- เวียดนาม
- กัมพูชา

ทั้งนี้ยังประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ คือ การสร้างเส้นทางบก ทางเรือ และทางอากาศ บริเวณอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อพัฒนาด้านพลังงานไฟฟ้า การพัฒนาส่งเสริมการขยายตัวการลงทุน และการผลิต เพื่อพัฒนาการบริการท่องเที่ยวและเทคโนโลยีในประเทศสมาชิก และการพัฒนาและ เพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์

การดำเนินการของรัฐบาลไทยที่ปรากฏเป็นรูปธรรม คือ การกำหนด ยุทธศาสตร์ 5 เที่ยงในแผนพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย โดยภาครัฐ เอกชน และประชาชน ได้ร่วมกันพัฒนาพื้นที่เพื่อการเชื่อมต่อทางการค้าการลงทุนในเขตชายแดนทั้ง 4 ประเทศ คือ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงของ เชียงตุง และเชียงรุ่ง ขณะเดียวกันการดำเนินการของจีนได้พัฒนา นโยบายมุ่งได้เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่มณฑลยูนนานเป็นการปลดล็อกพื้นที่ชายฝั่งตะวันตกที่ยากจนของประเทศ และเป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้า การลงทุน สินค้า และการอพยพแรงงาน โดยที่รัฐบาลท้องถิ่นได้กำหนดแผนพัฒนาเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เช่น โครงสร้างพัฒนาถนนเชื่อมจากมณฑลยูนนานสู่ประเทศไทย โครงการพัฒนาเส้นทางแม่น้ำโขงจากเชียงรุ่งสู่ไทย

3. การเปิดเขตการค้าเสรี ไทย-จีน (Free Trade Area: FTA)

เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจโดยมีวัตถุประสงค์ในการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เป็นศูนย์เปอร์เซ็นต์ในด้านสินค้า (Goods) และบริการ (Services) นอกจากจีนแล้ว ยังมีประเทศอื่นที่ไทยได้ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี เช่น ออสเตรเลีย แอฟริกาใต้ นิวซีแลนด์ บราซิล เปรู และอินเดีย ผลของการเปิดเขตการค้าเสรี ทำให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าออกไปยังชายในปริมาณที่มากขึ้น ขณะเดียวกันก็เกิดการทะลักของสินค้าจากประเทศคู่ค้าที่ล้นไหลเข้ามายังประเทศไทย โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มาจากจีน ภายหลังจากการลงนามเมื่อ พ.ศ.2556 ที่มีข้อกำหนดร่วมกันเรื่องการลดภาษีเป็น 0 % ในผักและผลไม้ทุกรายการ

4. นโยบายและแผนพัฒนาของจีน

1) นโยบายส่งเสริมให้วิสาหกิจจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศ

ภายหลังจากการประกาศหาการลงทุนจากต่างประเทศที่เรียกกันว่า เชิญเข้ามา ต้นศตวรรษที่ 21 รัฐบาลจีนได้ประกาศใช้นโยบายก้าวออกไป (Going Global Policy) รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจีน ฉบับที่ 12 (2553- 2558) ได้ให้การส่งเสริมให้พลเมืองไปลงทุนในดินแดนต่างๆ โดยการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐบาลลงมาถึงระดับมณฑล ที่มีความพยายามในการลดกฏกติกามีความซับซ้อนยุ่งยากเพื่อปรับเปลี่ยนให้มีความที่จูงใจให้ทำการค้า การลงทุน รวมทั้งการให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณธนาคารของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจจีนที่เป็นหัวหอกหลักในการลงทุนด้วยปริมาณเงินที่มหาศาลถึงร้อยละ 70 ของปริมาณการลงทุนในต่างแดน โดยที่รัฐบาลระดับมณฑลให้การสนับสนุน เช่น ยุทธศาสตร์ก้าวออกไป ของรัฐบาลมณฑลมีวิธีการใช้เงินกองทุนพิเศษ โดยให้เงินในลักษณะช่วยเหลือเงินลงทุนและเงินให้กำลังใจกิจการต่างๆ ที่มีลักษณะเป็น

ก. โรงงานผลิต แปรรูปสินค้า ขนส่งสินค้าสถาบันวิจัยและพัฒนา เหมือนแร่ และนิคมอุตสาหกรรมในต่างแดน

ข. ธุรกิจที่ร่วมโครงการช่วยเหลือในต่างประเทศ เช่น ห้างสรรพสินค้า ศูนย์แสดงสินค้า จะได้รับเงินช่วยเหลือตามขนาดของโครงการ การพัฒนาให้ความรู้

ค. สนับสนุนธุรกิจกลุ่มรับเหมาก่อสร้าง ออกแบบในต่างประเทศ จะได้รับเงินช่วยเหลือทั้งยังได้รับเงินอุดหนุนดอกเบี้ยนานถึง 1 ปี และมอบเงินรางวัลตามจำนวนปีที่ประกอบกิจการในต่างประเทศ

ง. สนับสนุนกิจการที่ให้ความร่วมมือในการนำแรงงานไปทำงานต่างแดน แรงงานจีนจะได้รับมอบเงินช่วยเหลือจากทางรัฐบาลมณฑลรายละ 300 หยวน ก่อนเดินทางออกนอกจีน นอกจากนี้เงินดังกล่าวมาแล้วยังประกอบด้วยการคัดกรองทางเอกสารที่รัฐบาลมณฑลต้องดำเนินการกับทางเจ้าของกิจการต่างๆ ประกอบด้วยเอกสารดังต่อไปนี้

- เอกสารยื่นขอเงินกองทุน
- แบบฟอร์มโครงการ
- ใบอนุญาตประกอบธุรกิจในมณฑล
- รายงานงบการเงินย้อนหลัง
- เอกสารค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเงิน ใบเสร็จ เอกสารการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
- เอกสารการค้าจากสถานกงสุลจีนในท้องถิ่น

เมื่อกิจการต่าง ๆ ผ่านการดำเนินการพิจารณาตามบทบัญญัติ สำนักงานพาณิชย์มณฑลหรือสำนักงานคลังระดับท้องถิ่นจะทำการตรวจสอบดูแลและติดตามการใช้จ่ายเงินในกิจการ ผลของนโยบายทำให้บริษัทสัญชาติจีนก้าวออกไปลงทุนในต่างแดนมากขึ้น โดย ปี พ.ศ. 2558 มีเงินที่บริษัทจีนออกไปลงทุนประมาณ 140,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยประเภทของกิจการ ได้แก่ การเช่าที่ดินเพื่อประกอบกิจการด้านเกษตรกรรม การร่วมลงทุนในโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งนี้การก้าวออกไปลงทุนยังเป็นโอกาสและความท้าทายให้แก่ประเทศต่าง ๆ เฉกเช่น กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างจะติดลบในกิจการสัญชาติจีนที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น

2). ยุทธศาสตร์ One Belt One Road

ผู้ศึกษาเน้นศึกษาการขานรับยุทธศาสตร์นี้ของรัฐบาลมณฑลยูนนาน โดยรัฐบาลท้องถิ่นได้กำหนดมณฑลเป็นศูนย์กลางภูมิภาค 4 ทิศ คือ

ทิศเหนือ เชื่อมมณฑลเฉิงตู และมณฑลซีอาน สู่ Northern Silk Road

ทิศใต้ ผ่านลาว เข้าอำเภอเชียงของประเทศไทย ตามเส้นทางหลวง R3A เข้ามาเลเซียและสิงคโปร์ ลงสู่มหาสมุทรแปซิฟิก เชื่อม Maritime Silk Road จึงทำให้มณฑลยูนนานสามารถเชื่อมกับ 10 ประเทศในอาเซียนได้

ทิศตะวันออก เชื่อมกับเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเพิร์ล (Pan-Pearl River Delta (Pan-PRD) ประกอบด้วย มณฑลพื้นที่ราว 1 ใน 5 ของประเทศจีน รวมถึง ฮ่องกง และมาเก๊า ออกสู่มหาสมุทรแปซิฟิกเพื่อไปเชื่อมกับ Maritime Silk Road

ทิศตะวันตก เชื่อมประเทศที่ติดกับมหาสมุทรอินเดีย อาทิ พม่า อินเดีย และบังกลาเทศผนวกกับรัฐบาลยูนนานมีแผนรื้อฟื้นเส้นทาง The Old Stillwell Highway ซึ่งสามารถเชื่อมกับ Maritime Silk Road ที่กัลกัตตา อันที่จริงแนวคิด “One Belt and One Road” สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เก่าของรัฐบาลระดับมณฑล เป็นการตอกย้ำจุดเด่นด้านหลักทางภูมิศาสตร์ของมณฑลยูน

นาน ดังนั้น รัฐบาลมณฑลจึงมีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภายใต้กรอบ One Belt and One Road ไว้ 4 ประการ ดังนี้

- 1) พัฒนาการเชื่อมโยงระบบคมนาคมทั้งทางบก ระบบราง ระบบน้ำ และทางอากาศ
- 2) การพัฒนาความร่วมมือกับ GMS
- 3) สร้างระเบียบเศรษฐกิจ พัฒนาช่องทางการตลาด แหล่งผลิตต่างๆ
- 4) ให้ความสำคัญกับความร่วมมือตามพื้นที่บริเวณแนวชายแดน

จากหลักการของยุทธศาสตร์ One Belt and One Road ที่กล่าวมาข้างต้นอันเป็นการมุ่งเน้นออกไปลงทุนในต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนตามเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเล สถานการณ์ดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ถึงปริมาณการเข้ามาลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงจะต้องเตรียมรับมือกับโอกาสและความท้าทายนี้

5. นโยบายและแผนพัฒนาของประเทศไทย

ผู้วิจัยศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงนโยบายต่างๆ ของรัฐไทยที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวของการค้าเงินในอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และจังหวัดเชียงราย

1) ยุคสงครามเย็นของสังคมสองชายฝั่ง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520 – 2524 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 – 2529 ตรงกับยุคของการปิดพรมแดนในระหว่างปี พ.ศ. 2518 – 2532 ส่งผลให้ความเป็นชาติพันธุ์ในเมืองพื้นที่ชายแดนอย่างอำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ จากอิทธิพลของสงครามเย็น สังคมชายแดนภายใต้การแบ่งแยกทางอุดมการณ์การเมืองระหว่างลาวฝ่ายซ้ายซึ่งเป็นสังคมระบบสังคมนิยมกับไทยซึ่งเป็นระบบทุนนิยมผูกขาด แต่การแข่งขันทงสังคมชายแดนในยุคนี้ไม่ได้หมายความว่าไม่มีการค้าระหว่างผู้คนริมสองฝั่งแม่น้ำโขงดั้งเดิม ในทางตรงกันข้าม เมื่อมีการปิดท่าข้ามที่ถูกกฎหมายแต่ท่าเรือขนาดเล็กกลับมีการเคลื่อนไหวทางการค้าอย่างเข้มข้นและเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ การอพยพเคลื่อนย้ายของผู้คนจำนวนมากในฝั่งลาวและไทยที่มีการลักลอบค้าขายในช่วงนี้ทำให้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและความเป็นชาติพันธุ์กลายมาเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ที่สำคัญของเครือข่ายทางการค้าสี่บ่อดร้อยมาจนถึงยุคเปิดประเทศ

2) ยุคเปิดพื้นที่ทางสังคมสองชายแดน

การพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 -2534 ที่มุ่งเน้นหลักการยึดพื้นที่เป็นหลักในการวางแผน กำหนดแผนงานและโครงการให้มีผลทางปฏิบัติทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น พื้นที่ เป้าหมายเพื่อพัฒนาชนบท พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่เมืองหลัก เน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศเป็นพิเศษ และมุ่งปรับโครงสร้างการผลิต การพัฒนาเมือง พื้นที่เฉพาะ การรักษาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพในการกระจายรายได้ การพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทโดยแผนพัฒนารัฐวิสาหกิจ (ยศ สันตสมบัติ. 2559) อธิบายว่า ในอดีตเชียงใหม่ของไม้ไข่มืองการค้า โดยเมืองการค้านั้นจะเป็นอำเภอแม่สายกระทั่งทศวรรษที่ 2530 นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าของรัฐบาลชาติชาย คือ โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของให้เป็นเมืองท่าที่สำคัญเชื่อมโยงสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน มีอิทธิพลโดยตรงกับการขยายตัวของการค้าชายแดนและทำให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้น

สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มทุนจากภายนอกเริ่มเข้ามาสร้างโรงแรม และภายหลังได้พัฒนาเป็นบ่อนการพนัน การซื้อขายที่ดินในอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงเกิดขึ้นอย่างมากมายและรวดเร็ว ชาวท้องถิ่นเริ่มขายที่ดินของตนเอง ทั้งยังกลายเป็นนายหน้ารับซื้อที่ดินให้กับนายทุน ทั้งนี้การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวและการค้าชายแดน ตลอดจนการเก็งกำไรที่ดินในพื้นที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมในหลายด้าน ประการแรก คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิตในพื้นที่โดยเริ่มเปลี่ยนอาชีพจากการผลิตในภาคเกษตรกรรมมาทำการค้าชายแดนและการรับจ้างขนส่งสินค้าขึ้นลงจากเรือสินค้า ประการที่สอง การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกทั้งด้านการค้า การท่องเที่ยว ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงด้านตลาดการค้าท้องถิ่น โดยมีทั้งพื้นที่ตลาดการค้าในท้องถิ่นและตลาดการค้าชายแดนที่พัฒนามาจากเครือข่ายการค้าขนาดใหญ่ของโครงการความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจในช่วงนี้พ่อค้าแม่ค้าในท้องถิ่นเริ่มผันตัวมาเป็นนายหน้า และดำเนินการค้าผ่านความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน เมื่อมีการเปิดเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขง พ่อค้าชาวไทยลื้อเหล่านี้ก็จะนำเอาวัวควายจากสิบสองปันนาลงมาขาย โดยผู้ซื้ออาจเดินทางไปเลือกเองหรือให้ญาติพี่น้องช่วยรวบรวมวัวควายไว้ให้ โดยบอกจำนวนและราคาที่กำหนดเอาไว้แล้วให้ญาติทางสิบสองปันนาส่งลงเรือมา โดยที่พ่อค้าก็จะไปรอรับที่ท่าเรือเชียงแสน เป็นการดำเนินกิจกรรมการค้าผ่านสายสัมพันธ์ทางเครือข่ายของผู้คนในบริเวณนี้

3) ยุคเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 กนพ. ที่ 2/2558

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีมติเห็นชอบด้านการจัดหาที่ดิน โดยเลือกสรรที่ดินรัฐซึ่งเป็นที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ตั้งนิคมอุตสาหกรรมเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอยางชุมน้อย อำเภอยางชุมน้อย เพื่อให้เอกชนเช่าในราคาถูก โดยมีรายละเอียด ดังนี้ เขตพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 21 ตำบล ใน 3 อำเภอในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ เป็นการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ

3.1) อำเภอเชียงแสน เป็นเขตการค้าเสรี เขตปลอดภาษีอากร เป็นศูนย์ในการเปลี่ยนถ่ายสินค้า และพาณิชย์กรรมอื่นๆ

3.2) อำเภอเชียงของ เป็นเขตการท่องเที่ยว การค้า การขนส่งทางบก ศูนย์โลจิสติกส์

3.3) อำเภอแม่สาย เป็นเขตการค้าเสรี การท่องเที่ยว

ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การสนับสนุนด้านภาษี การได้รับความสะดวกจากหน่วยงานทางภาครัฐที่คอยดูแล พร้อมทั้งได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร และ ได้รับมาตรการสนับสนุนด้านแรงงานต่างด้าว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาที่ดิน ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน

4.3 รูปแบบการค้าเงิน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการเคลื่อนย้ายของการค้าเงินระหว่างประเทศ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังนี้

อักษรศรี พาณิชยศาสตร์ ได้อธิบายว่า กระแสเงินทุนสัญชาติจีนได้ขยายการลงทุนไปทุกภูมิภาคทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศกลุ่มภูมิภาคอินโดจีนที่พร้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ทั้งภาครัฐวิสาหกิจและเอกชนซึ่งเงินได้เข้าไปขยายการลงทุนอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงโครงการก่อสร้างต่างๆ เช่น เส้นทางคมนาคม สะพาน เขื่อน ท่าเรือ น้ำลิก และรถไฟ รวมถึงกระแสการออกไปลงทุนในต่างประเทศ ของการค้าเงินมีทั้งปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้การค้าเงินต้อง “เดินออกไป” โดยเฉพาะนโยบายและมาตรการของรัฐบาลจีนที่ชี้แนะและชักนำให้ทุนออกไปลงทุนในต่างประเทศ ตามที่เริ่มระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ของจีน (ปีพ.ศ. 2547 – 2553) รัฐบาลจีนเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจและบริษัทจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศมากขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ เดินออกไป (Zou Chu Qu) พร้อมมีมาตรการแรงจูงใจต่างๆ เช่น การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การค้าประกันโดยรัฐ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยผลักดันที่สำคัญอื่นๆ เช่น ความ

ต้องการเข้าถึงวัตถุดิบและทรัพยากร รวมทั้งแหล่งพลังงานในต่างประเทศส่งผลให้รัฐวิสาหกิจและเอกชนเงินออกไปลงทุนในหลายประเทศ (อักษรศรี พานิชสาส์น, 2554)

สรุป ผู้ค้าเงินที่แสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรทางธรรมชาติ และพลังงาน ในดินแดนกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านการสนับสนุนของรัฐบาลจีนในนโยบายรัฐ รวมไปถึงกฎเกณฑ์ของความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสายสัมพันธ์ดั้งเดิม เช่น เครือญาติและมิตรภาพ ซึ่งการค้าเงินนั้นมีการสะสมทุนมาแล้วในระดับหนึ่ง ผนวกกับสายสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งทางธุรกิจและครอบครัว ปัจจัยทั้งสองอย่างจึงกลายเป็นแรงสนับสนุนให้ก่อเกิดการค้าเงินในพื้นที่ที่ผู้วิจัยนั้นศึกษา คือ บริเวณพื้นที่อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายมีการค้าขายแดนระหว่างกันกับพม่า ลาว และจีนตอนล่าง ซึ่งถือว่า มีความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์กันอยู่แล้วประกอบกับกระแสการค้าเงินได้หลั่งไหลเข้ามาในช่วงที่เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและมีความชัดเจนทุกเมื่อเชิ้อวัน และนโยบายรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีนเป็นเหตุเอื้อขยายตัวมากขึ้น และพัฒนาการดังกล่าวก็วิวัฒนาการมาจากความร่วมมือการพัฒนาของจีนกับลาว ซึ่งมีอิทธิพลและบทบาทต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจขยายตัวออกมาในบริเวณใกล้เคียง ในการหลั่งไหลเข้ามาของการค้าเงินมีหลายรูปแบบ ทั้งกลุ่มผู้ลงทุนรายใหญ่และกลุ่มผู้ค้าระดับเล็กในพื้นที่อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจต่อชุมชนในเวลาต่อมา วิธีการเข้ามาของการค้าเงินมีหลายรูปแบบ ทั้งการเป็นหุ้นส่วน การควบรวมกิจการ การใช้ผู้แทนในการถือครอง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในพื้นที่ เช่น การสร้างโรงแรมที่พัก โกดังเถื่อน การทำธุรกิจส่งออก และกิจการขนาดเล็กในพื้นที่ การค้าเงินเป็นสิ่งที่รัฐบาลและองค์กรปกครองต้องตระหนักถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สังคม และธุรกิจท้องถิ่น จะได้รับผลประโยชน์มากน้อยเพียงใด ใครควรได้รับ ระดับความสมดุลดีที่สังคมยอมรับได้ ในการรุกเข้ามาของกระแสการค้าเงิน

ภาคย์ บุญนุช อธิบายว่า ภายหลังจากเปิดประเทศและ ปฏิรูประบบเศรษฐกิจของจีน เมื่อปี 2521 เป็นต้นมาปริมาณการลงทุน จาก ต่างชาติกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจีน จากข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์จีน การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีน (Foreign Direct Investment :FDI) มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ใน ปีพ.ศ.2530 เป็นจำนวน 1.12 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2555 โดยเป็นการไหลเข้า ของเงินทุนผ่านเกาะฮ่องกงคิดเป็นร้อยละ 63.8 (การลงทุนส่วนที่เหลือ มาจากญี่ปุ่น สิงคโปร์ ไต้หวัน และสหรัฐฯ ตามลำดับ) โดย UNCTAD รายงานว่า จีนเป็นประเทศที่มีปริมาณการลงทุนสะสม FDI 1.3 ล้านล้าน ดอลลาร์สหรัฐฯ มากเป็นลำดับที่สองของโลก (รองจากสหรัฐฯ) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าในรอบสิบปีที่ผ่านมา ปริมาณการก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศของจีน (Chinese Outward Foreign Direct Investment – ODI) มีการขยายตัวมากเป็นประวัติการณ์ และมีการไหลออกของการลงทุนไปยังต่างประเทศมากเป็นอันดับที่ 3 ของโลก โดยในปี 2555 มีการลงทุนในต่างประเทศสูงถึง 8.4 หมื่น

ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งคิดเป็นขยายตัวถึง 80 เท่าภายในเวลาสิบปี โดยอธิบายถึง รูปแบบการแสวงหาตลาดใหม่ (Market-seeking) ตลาดการลงทุนใหม่จะเพิ่มความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร และเพิ่มมูลค่าการลงทุนของจีน นอกจากนี้ จากมาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งกำแพงภาษี และอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษีต่อบริษัทจีน ได้เป็นปัจจัยส่งเสริมการแสวงหาตลาดการลงทุนใน ต่างประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น

การเข้าถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ (Resource-seeking) เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศของจีน ในด้านพลังงานปี 2556 บริษัทข้ามชาติของจีนได้พยายาม ควบรวมกิจการในต่างประเทศ อาทิ การเข้าซื้อ UNOCAL บริษัทน้ำมัน ในสหรัฐฯ แคลิฟอร์เนีย โดย Chinese National Offshore Oil Company (CNOOC) ในปี 2548 การลงทุนในสาขาพลังงานของจีนมีเพิ่มมากขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา ที่กำลังต้องการแหล่งเงินทุน และในด้านความมั่นคงทางอาหาร บริษัทเอกชน WH Group ของจีน ได้ซื้อกิจการ Smithfield Foods ของสหรัฐฯ ในจำนวน 4.7 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคอาหารภายในประเทศที่เพิ่มมากขึ้น

การเรียนรู้ทางเทคโนโลยี (Technology-seeking) การเข้าไปลงทุนจะมีผลต่อการเรียนรู้เทคโนโลยีและ นวัตกรรมใหม่ๆ อย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาอันสั้น เพื่อลดความเสียเปรียบเชิงเปรียบเทียบ (comparative disadvantage) รวมไปถึงการเข้าถึงทักษะในการจัดการ (knowledge management) ความนิยมของแบรนด์ การพยายามศึกษาเทคโนโลยีการขนส่งและการขนถ่ายสินค้า เพื่อสร้างความสามารถเชิงการแข่งขันกับบริษัทข้ามชาติอื่นๆ

การแสวงหาสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic asset-seeking) อธิบายว่า เป็นการลงทุนที่หวังผลเชิงยุทธศาสตร์ทั้ง ในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของจีน ซึ่งหมายรวมถึงการกระจายความเสี่ยง การฉกฉวยโอกาสภาวะซบเซา ทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศที่กำลังต้องการแหล่งเงินทุน และการเข้าถึงตลาดภายในของประเทศเหล่านี้ (ภาคย์ บุญชู, 2557)

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมที่เชื่อมโยงกับรูปแบบการค้าจีน รูปแบบใหม่ที่กำเนิดขึ้นมา ซึ่งเป็นรูปแบบการค้าจีนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

ปิยานุช ไปตะวงษ์ อธิบายว่า บุคคลหรือนิติบุคคลใดเข้าทำนิติกรรมแทนตัวการซึ่งเป็นคนต่างด้าว โดยอำนาจการกระทำของตัวการซึ่งไม่อาจทำนิติกรรมนั้นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ตัวแทนอำพรางดังกล่าวอาจถูก กำหนดให้กระทำการแทนบุคคลอื่นในหลายรูปแบบ เช่น การสมรสกับผู้มีสัญชาติไทย การตั้งตัวแทนอำพรางซึ่งเป็นคนไทยเพื่อถือครองที่ดินแทนคนต่างด้าว การตั้งตัวแทนอำพรางเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท เพื่อเลี่ยงกฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว หรือการตั้งตัวแทนอำพรางซึ่งเป็นคนไทยเป็นผู้ถือหุ้นหรือถือครองทรัพย์สินของนัการเมืองเพื่อหลีกเลี่ยงการ

แจ้งบัญชีทรัพย์สินตามกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งการทำธุรกรรมเหล่านี้มีลักษณะเป็นการอำพรางเจ้าของ หรือผู้ที่มีอำนาจที่แท้จริง (ปิยะนุช โปตะวณิช, 2545)

สฤณี อาชวานันทกุล เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และสุณีพร วรรณกุล ได้อธิบายการใช้นอมินีในตลาดหุ้นไทยว่า หมายถึง บุคคลหรือ นิติบุคคลที่ถือหลักทรัพย์แทนบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นที่แท้จริงและเป็นผู้ได้รับประโยชน์ แท้จริงจากหลักทรัพย์นั้น โดยวัตถุประสงค์ของการใช้นอมินีสามารถมองได้สองทางทั้งที่เป็นไปในทาง สุจริตและทุจริต โดยการใช้นอมินีในทางสุจริตจะใช้เพื่อกำหนดการบางประการโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมาย ส่วนการใช้นอมินีเพื่อการทุจริตหรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย เช่น การอำพรางผู้ถือหุ้นที่แท้จริงเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมาย การปั่นหุ้น การฟอกเงิน (สฤณี อาชวานันทกุล เดือนเด่น นิคมบริรักษ์และ สุณีพร วรรณกุล., 2549)

กรวรรณ (ชีวสันต์) สังขกรและสุพัฒน์ ไตรวิจักษณ์ชัยกุล อธิบายถึงรูปแบบการค้าระหว่างไทยและยูเนียนภายหลังจากการทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างไทยและจีน พร้อมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทยจีนเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2528 ทั้งการร่วมมือในการเปิดการค้าเสรี (Free trade Area :FTA) ซึ่งเป็นข้อตกลงลดภาษีสินค้าทางการเกษตรกรรมเมื่อ มิถุนายน 2546 ส่วนภาคเอกชนมีความตกลงร่วมกันทั้ง 3 สถาบัน คือ หอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมและสมาคมทนายความไทยร่วมกับองค์กรส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศแห่งชาติจีนและหอการค้าระดับมณฑลในจีน มีรูปแบบการค้าระหว่างไทยจีน ดังต่อไปนี้

รูปแบบแรก คือ การค้าปกติซึ่งเป็นการค้ารูปแบบผู้ค้าจดทะเบียนพาณิชย์ และขอใบอนุญาตในการนำเข้าและส่งออกสินค้าจากกรมการค้าระดับมณฑลและองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ (MOFTEC) ที่เป็นองค์กรทางภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดประเภทสินค้าเข้าออกในการนำมาจำหน่ายภายในมณฑล

รูปแบบที่สอง คือ การค้าผ่านแดนมีลักษณะที่ผู้ค้าจากจีนซื้อสินค้าจากผู้จำหน่ายที่ไทย โดยขนส่งสินค้าผ่านเส้นทางพม่า ลาวไปยังท่าเรือต่างๆ ในจีนเพื่อจำหน่ายสินค้าต่อกับผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีก ทั้งนี้มีการจำแนกผู้นำเข้าและส่งออกในมณฑลยูเนียน คือ

ก. บริษัทของรัฐบาล (State Owned Company) มีบทบาทในการนำเข้าสินค้าทุกประเภท ทั้งนำเข้าสินค้าบางประเภทที่บริษัทเอกชนไม่สามารถนำเข้าเองได้

ข. บริษัทเอกชน (Private Company) ที่รัฐบาลเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบการถือหุ้นภายในตามสัดส่วนต่างๆ เพื่อมุ่งที่จะควบคุมการดำเนินธุรกิจของเอกชน มีทั้งธุรกิจที่มิอนุญาตให้นำสินค้าเข้ามาโดยตรงและธุรกิจที่สามารถรับสินค้าจำพวกชิ้นส่วนในการผลิตมาแปรรูปสู่สายการผลิตเพื่อนำส่งออก

การนำเข้าส่งออกภายในมณฑลยูนนานระหว่างผู้ค้าจีนกับผู้ค้าไทยมีวิธีการชำระสินค้า คือ การใช้เงินสด(Cash) เป็นการชำระสินค้าที่นิยมใช้กันมากที่สุด การโอนเงินโดยทางโทรเลข และการใช้ L/C และในปัจจุบันการชำระสินค้าได้พัฒนาไปตามเทลมเพลตในการค้าขายออนไลน์มากยิ่งขึ้น การใช้บัญชีธนาคารที่ผูกกับแอปพลิเคชันวีแชททำให้การซื้อขายสินค้าสะดวกและเป็นช่องทางที่คนจีนนิยมซื้อของผ่านระบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น นอกจากรูปแบบการค้า ประเภท การใช้วิธีการชำระสินค้า ยังรวมไปถึงเส้นทางการค้าที่สำคัญในการขนส่งสินค้าระหว่างไทยและจีนทางตอนใต้ คือ

(1) การขนส่งสินค้าทางอากาศ ในการนำสินค้าจากประเทศไทยไปยังจีนจะมีสายการบินที่สามารถขนส่งสินค้าทางอากาศ ดังนี้ การบินไทยที่บินจากเส้นทางกรุงเทพ-คุนหมิง (ไป-กลับ) และเส้นทางเชียงใหม่-คุนหมิง (ไป-กลับ) ทั้งยังมีสายการบินของจีนคือ China Yunnan Airlines ที่มีเที่ยวบินจากคุนหมิง-กรุงเทพ

- (2) การขนส่งทางทะเล จากประเทศไทยไปยังมณฑลต่างๆ
- (3) การขนส่งทางรถไฟ ส่วนใหญ่จะเป็นการขนส่งภายในประเทศ
- (4) การขนส่งทางเรือในเส้นทางแม่น้ำโขง

พบว่า การลำเลียงสินค้านั้นจะถูกกำหนดตามปัจจัยของปริมาณน้ำ ซึ่งหน้าแล้ง คือ เดือนมกราคม-เมษายนระดับน้ำจะมีความตื้น ส่งผลให้การขนส่งในเรือขนส่งขนาดใหญ่ไม่สามารถดำเนินการได้ สามารถดำเนินการขนส่งสินค้าได้เฉพาะเรือขนส่งขนาดเล็กเท่านั้น แต่เมื่อถึงช่วงปกติ คือ เดือนพฤษภาคมถึงธันวาคมซึ่งปริมาณน้ำโขงมีการปรับระดับสูงขึ้น สามารถใช้เรือขนส่งขนาดใหญ่ได้ โดยมีเส้นทางการขนส่งจาก อำเภอเชียงของ-เชียงแสน-ท่าเรือเชียงรุ่ง-ท่าเรือซือเหมา ซึ่งมีระยะทางกว่า 540 กิโลเมตร พร้อมทั้งผู้ค้าจีนในเส้นทางขนส่งทางแม่น้ำโขงจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้นำเข้าและผู้ส่งออกสินค้าในขณะเดียวกัน

การขนส่งตามเส้นทางของแม่น้ำโขงมีความสำคัญในการค้าขายแดนบริเวณนี้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นวิธีการที่สามารถขนถ่ายสินค้าได้ ผู้ค้าสามารถขนถ่ายสินค้าทางเรือได้ในปริมาณมาก พร้อมทั้งมีต้นทุนการขนส่งที่มีราคาถูกเมื่อเทียบกับการขนส่งรูปแบบอื่น ขณะเดียวกันแม่น้ำโขงมีลักษณะทางกายภาพที่เป็นเกาะแก่งตลอดลำน้ำโขงตั้งแต่บริเวณจีน พม่า ลาว ประเทศไทย เวียดนาม และกัมพูชา สภาพดังกล่าวมานำมาสู่บ่อเกิดแนวคิดและความพยายามเมื่อ พ.ศ. 2545 โดยการนำของรัฐบาลจีนที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการระเบิดเกาะแก่งและสันดอนเหล่านี้ ขณะเดียวกัน สถานการณ์ดังกล่าวก็ยังเป็นประเด็นในการถกเถียงกันของภาคประชาคมเช่นกัน และสุดท้าย

(5) เส้นทางขนส่งทางถนน โดยมีถนนเชื่อมโยงจากประเทศไทย พม่า ลาว จีน มีเส้นทางลำเลียงที่ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของ อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ คือ เชียงแสน-พม่า-จีน หรือ เชียงของ-ลาว-จีน (มณฑลยูนนาน) ในเชิงพื้นที่นั้นมีกระบวนการค้า ดังนี้

ส่วนอำเภอเชียงแสน เนื่องจากเชียงแสนเป็นพื้นที่ด้านการค้าที่ใช้การคมนาคมทางเรือเป็นหลักมาโดยตลอด ปัจจุบันมีการพัฒนาเส้นทางทางบกในการรองรับมากยิ่งขึ้น แต่การขนส่งทางเรือยังเป็นทางเลือกที่สำคัญกว่าในการส่งสินค้าจากไทยสู่มณฑลยูนนาน พ่อค้าท้องถิ่นและพ่อค้าจีนยังคงพัฒนาความสัมพันธ์ของคู่ค้า โดยที่ผู้ค้าชาวจีนจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้นำเข้าสินค้าจากไทยไปจีน และผู้ส่งออก คือ นำสินค้าจากจีนไปไทย (กรวรรณ (ชีวสันต์) สังขกร และสุพัฒน์ ไตวิจักษณ์ชัยกุล., 2547)

4.4 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่

1) อำเภอเชียงแสน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มี ชาวพม่า ลื้อ จีนอพยพเข้ามาอยู่เมืองเชียงแสน 381 ครอบครัวแล้วมีการขับไล่ออกไป จึงนำราษฎร ลำพูน เชียงใหม่ จำนวน 1,500 ครอบครัวไปอยู่ในเมืองเชียงแสน พุทธศักราช 2442 เชียงแสนถูกยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ เมืองเชียงแสนเดิมถูกยุบลงเป็นกิ่งอำเภอเชียงแสนหลวง หรือ เวียงเก่า และได้รับการบูรณะจัดตั้งขึ้นเป็นอำเภอเชียงแสนเมื่อ วันที่ 9 เมษายน ปีพุทธศักราช 2500 จนกระทั่งปัจจุบันอำเภอเชียงแสนแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาค 6 ตำบล 70 หมู่บ้าน และการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเชียงแสนประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน เทศบาลตำบลเวียง เทศบาลตำบลโยนก เทศบาลตำบลบ้านแซว เทศบาลตำบลแม่เงิน ยังประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล

แผนภาพที่ 2 แผนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ที่มา <http://www.chiangraifocus.com/2010/aumpher.php>

สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2560

บทที่ 5

ชีวิต รูปแบบ และกระบวนการของการค้าเงิน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษา และทำความเข้าใจในปรากฏการณ์การค้าเงินในระบบของเงิน ประเด็นที่ศึกษา และนำเสนอในบทที่ 5 คือ ประวัติชีวิตของกรณีศึกษา การเดินทางเคลื่อนย้ายมายัง พื้นที่ศึกษา เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำการค้าเงินในพื้นที่ การตีความเพื่ออธิบาย กระบวนการค้าเงินและการดำเนินการค้าเงิน และความสัมพันธกับบุคคลอื่นในอำเภอเชียงแสน อำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงนำเสนอถึงกระบวนการการค้าเงินและชีวิตของกรณีศึกษา เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์หาความหมายอย่างละเอียด

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือทั้งการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ ข้อมูลในขณะที่ยังเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลอย่างต่อเนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษา คือ ผู้ค้าคนเงินจำนวน 9 คน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา

ชื่อ	อายุ	ประเภทธุรกิจ	เวลาที่เข้ามา	พื้นที่
	ไม่ทราบ	นำเข้า-ส่งออก	2554	ถนนสาย 2 เชียงแสน
อายุ	35 ปี	ร.ร สอนพิเศษ,ธุรกิจ	2500	กาดเช้าเชียงแสน
		เครือข่าย		
	24 ปี	ส่งออกเนื้อแช่แข็ง	2557	ข้างกรมที่ดิน
	50 ปี	เรือขนส่งสินค้า	ไม่ทราบเวลา	ท่าเรือพาณิชย์
	-	ธุรกิจส่วนตัว	2557	ถนนสาย 2 เชียงแสน
	-	ร้านค้าอุปโภคบริโภค	2554	หมู่ 2 ต.เวียงเชียงของ
	-	อาสาสมัครและรับจ้าง	2559	โรงเรียนเอกชน
	35	ธุรกิจนำเที่ยว	2559	เชียงของเมืองใหม่
	-	ไร่มะละกอ	2556	บ.โจ้โก้ บ.ดอนมหาวัน

ตารางที่ 5.1 ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษาตาม อายุ ประเภทกิจการการค้าเงิน ช่วงเวลาที่ผู้ค้าเงินได้เดินทางเข้ามาประกอบธุรกิจข้ามแดน และพื้นที่ ที่ผู้ค้าเงินเลือกใช้เป็นสถานที่ทำมาหากิน

ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเชื่อมโยงถึงการวิเคราะห์ความหมายของปรากฏการณ์ในบทที่ 6 จากข้อมูลทั่วไปของกรณีตัวอย่างข้างต้นนั้น สามารถวิเคราะห์รูปแบบของการค้าเงินที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา ดังนี้

5.1 การค้าเงินในพื้นที่ศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจำแนกรูปแบบการค้าเงินในพื้นที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายเป็น 2 ระบบ ได้แก่

5.1.1 การค้าเงินในระบบ คือ การค้าที่มีคนจีนดำเนินการผ่านช่องทางการค้าตามระเบียบข้อบังคับทั้งกฎหมายรัฐไทยและกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน จากการศึกษา ผู้วิจัยจำแนกการค้าเงินในระบบออกเป็น 2 ระดับ คือ

5.1.1.1 การค้าเงินในระบบระดับกิจการขนาดใหญ่ ซึ่งมีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยอาศัยเงินทุนจำนวนมาก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะก่อเกิดการจ้างงานในพื้นที่ ทั้งคนไทยและคนไทใหญ่ กิจกรรมประเภทนี้เช่น ธุรกิจส่งออก โลจิสติกส์ ธุรกิจส่วนใหญ่จะอยู่ในระบบข้อมูลการพาณิชย์ศุลกากร การค้าเงินในระบบระดับกิจการขนาดใหญ่มีพัฒนาการมาจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติสายตระกูลเดียวกันของคนไทยในพื้นที่กับคนจีนในสาธารณรัฐประชาชนจีน

5.1.1.2 การค้าเงินในระบบระดับกิจการขนาดเล็ก มีลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกันในพื้นที่ เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเป็นทุนหมุนเวียนในครอบครัว มักเป็นการค้าเงินที่ไม่มีความซับซ้อน

5.1.2 การค้าเงินนอกระบบ คือ การค้าที่หลีกเลี่ยงกฎหมายรัฐไทย จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนและนัยสำคัญต่อการค้าชายแดนในพื้นที่ศึกษาวิจัยอย่างมาก และเป็นช่องทางการค้าที่คนจีนใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการก่อตั้งธุรกิจของตนในพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ การค้าเงินนอกระบบยังสร้างผลประโยชน์นอกระบบให้แก่บุคคล องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ได้ฉกฉวย เพราะขั้นตอนการค้าเงินนอกระบบมีความซับซ้อนในเรื่องการดำเนินธุรกรรมถูกกฎหมาย เอกสารการค้า หลักฐานการค้า คนจีนหรือเจ้าของธุรกิจจึงสร้างช่องทางหรือทางเลือกในการสร้างธุรกิจในขณะที่ธุรกิจจดทะเบียนพาณิชย์แทนไปจนถึงการทำการค้าชายโดยตรงในพื้นที่แต่ไม่จดทะเบียนพาณิชย์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ค้นพบการค้าเงินทั้งในระบบและนอกระบบจากกรณีศึกษาทั้ง 9 คน จำแนกข้อมูลการค้าเงินในพื้นที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1) การค้าเงินในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

- ก. ธุรกิจนำเข้าส่งออก เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนพาณิชย์หลักแสนขึ้นไป ทั้งยังเป็นบริษัทร่วมลงทุนระหว่างคนท้องถิ่นกับนักลงทุนชาวจีน นิยมขนส่งสินค้าทางเรือตาม

เส้นทางลำน้ำโขงและเส้นทางคมนาคมทางบก และเช่าโกดังเก็บสินค้า พบมากที่สุด บริเวณชุมชนริมโขงซึ่งมีชาวท้องถิ่นในบริเวณริมโขงได้ปรับเปลี่ยนอาคารบ้านเรือนของตนให้ขายเช่าพื้นที่ เนื่องจากชุมชนริมโขงติดบริเวณท่าเรือมีความเหมาะสมในการขนย้ายสินค้าขึ้นลงเรือขนส่ง บริเวณนี้จึงได้รับความนิยมมากที่สุด และมีความกระจุกตัวของการค้าเงินประเภทนำเข้าสู่ออกมากเช่นกัน

- ข. การค้าเงินรายย่อย ผู้ค้าเงินที่ประกอบกิจการลักษณะเช่าอาคารพาณิชย์ จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ร้านจำหน่ายน้ำมันเครื่อง ร้านจำหน่ายเครื่องสำอาง โรงแช่เย็น อาหารสด ร้านจำหน่ายอุปกรณ์การสื่อสาร โรงเรียนสอนภาษาจีน เป็นกลุ่มการค้าเงินที่มีปริมาณมากที่สุดในพื้นที่และมีการกระจายกระจายในชุมชนต่างๆ ทั้ง ถนนเชียงใหม่ สาย 1 2 และ 3 แต่มีจำนวนน้อยในบริเวณชุมชนริมโขง เนื่องจากในบริเวณริมโขงมีต้นทุนการเช่าอาคารที่สูงกว่า การตั้งกิจการในพื้นที่ชุมชนอื่นๆ รอบเมืองเชียงใหม่จะเป็นการใช้ต้นทุนการค้าที่น้อยลง ฉะนั้นจึงเป็นเหตุผลที่คนจีนนิยมทำการค้ารายย่อยในชุมชนอื่นนอกเหนือไปจากชุมชนริมโขง

2) การค้าเงินในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาเชิงประจักษ์ผู้ค้าเงินนิยมทำการค้ารายย่อยเพื่อจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค เนื่องจากมีการคาดการณ์ว่าอำเภอเชียงของสามารถพัฒนาด้านการค้า การลงทุน การบริการอุตสาหกรรม ทั้งแนวโน้มการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงเป็นหนึ่งในปัจจัยให้คนจีนนิยมเดินทางมาทำการค้าโดยการเช่า ซื้อมาและอาคารพาณิชย์ในอำเภอเชียงของอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการเรียนรู้ในการค้ารูปแบบต่างๆ ในพื้นที่เสมอ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้ศึกษาค้นพบการค้าเงินในอำเภอเชียงของ 3 ลักษณะ

- ก. กลุ่มธุรกิจด้านเกษตรกรรม การเกษตรเป็นกิจกรรมการค้าที่รัฐบาลไทยสงวนไว้แก่คนไทยเท่านั้น แต่กรณีศึกษาเหล่านี้ใช้ช่องทางต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงกฎ กติกา เหล่านี้ กิจกรรมการค้าที่ชัดเจนที่สุดในกรณีนี้คือ การทำสวนมะละกอเพื่อการส่งออก
- ข. กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว พบกิจกรรมทางการค้าประเภทนี้มากที่สุดบริเวณเชียงของเมืองใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เอกชนสร้างขึ้นเป็นชุมชนอาคารพาณิชย์ทางการค้า การใช้บริการ และงานแสดงสินค้าในอำเภอเชียงของ ทั้งยังเป็นบริเวณที่มีการกระจุกตัวของผู้ค้าเงินชัดเจนที่สุด

- ค. การหารายได้พิเศษ เป็นกิจกรรมที่กรณีศึกษามีหน้าที่หลักแต่มีความพยายามที่จะสร้างช่องทางการเงินแก่ตน ทั้งยังเรียนรู้การค้า การตลาดในพื้นที่ และมีแนวโน้มที่จะผันตัวประกอบการค้าเงินในอนาคต

5.2 ชีวิต และกระบวนการการค้าเงินของกรณีศึกษา

ผู้วิจัยวิจัยประวัติชีวิตและกระบวนการของการค้าเงินของกรณีศึกษาเพื่อนำมาตีความหาความเป็นมาการก่อตั้งกระบวนการค้าและการคงอยู่ของการค้าเงินในพื้นที่ศึกษา ซึ่งศึกษากรณีศึกษามี 9 คนดังนี้

5.2.1 นายก.

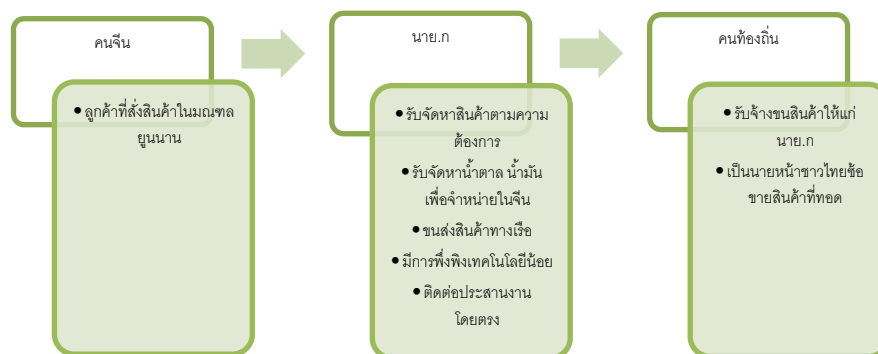
ชายชาวจีนไม่ทราบอายุที่แน่ชัด แต่เดิมประกอบอาชีพลูกจ้างบนเรือขนส่งสินค้าของบริษัทนำเข้าและส่งออกของจีน นาย ก. ส่งสมประสบการณ์การทำงานด้านขนส่งจากการเดินทางค้าขายในหลายประเทศทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน พม่า ลาว และประเทศไทย จนสามารถผันตัวเป็นเจ้าของบริษัทนำเข้าและส่งออกระหว่างประเทศไทยไปสู่สาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากประสบการณ์ในการเป็นลูกจ้าง การเรียนรู้ระบบงานขนส่ง การพัฒนาเครือข่ายการค้าตลอดเส้นทางการค้าในแม่น้ำโขง กระทั่งพ.ศ. 2554 นาย ก.ตัดสินใจลงหลักปักฐานก่อตั้งกิจการของตนในพื้นที่อำเภอเชียงแสน โดยเช่าอาคารพาณิชย์ในโครงการเช่าอาคารและพื้นที่ทางการค้าและการแสดงสินค้าแห่งหนึ่งย่านริมแม่น้ำโขงเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยและสถานที่ประสานงานทางการค้าของตน ปัจจุบันนาย ก. ได้ย้ายจากที่เดิมมายังอาคารพาณิชย์บริเวณถนน สาย 2 เพื่อลดค่าครองชีพและต้นทุนทางธุรกิจลง

ลักษณะการค้าของนาย ก. คือ นาย ก.เป็นตัวแทนจำหน่ายน้ำตาลมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังนี้ (1) ลูกค้าคนจีนจะทำหน้าที่สั่งน้ำตาล โดยตกลงในเรื่องจำนวน ราคา (2) การชำระเงินโดยวิธีออกตั๋วเงิน L/C หรือการชำระเงินสดแก่นาย ก. (3) ตกลงวิธีการขนส่งน้ำตาลไปสู่ปลายทาง (4) ทำสัญญาการซื้อขายระหว่างกันทั้งสองฝ่าย จากนั้น (5) ตัวแทนจำหน่ายต้องติดต่อกับกลุ่มตัวแทนจำหน่ายชาวไทยหรือชาวท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ในการหาน้ำตาลในโรงงานน้ำตาลขนาดกลางและโรงงานน้ำตาลขนาดเล็กในประเทศไทย ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

“เราแบ่งจากเปอร์เซ็นต์ที่รัฐบาลแบ่งน้ำตาลมาขายภายในประเทศ แล้วนายหน้าคนไทยจะต้องไปหามาให้เรา และต้องส่งของให้เราในช่วงพฤหัสบดีถึงธันวาคมของทุกปี”

นาย ก. สัมภาษณ์: สิงหาคม, 2559

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการค้า และกระบวนการของครอบครัวของนาย ก.

5.2.2 นาง ข.

นาง ข. เป็นหญิงสัญชาติไทยเชื้อสายจีน เกิดและเติบโตในอำเภอเชียงแสน บิดามารดาเป็นคนจีนที่เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในอำเภอเชียงแสนในช่วง พ.ศ. 2500 เนื่องจากบริเวณนี้มีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพ เพราะมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำไร่ส้มในช่วงเวลานั้น ความสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่จึงเป็นแรงจูงใจให้บิดาของนาง ข. ตัดสินใจอาศัยในอำเภอเชียงแสนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นาง ข. เกิดและเติบโตในเชียงแสน ในวัยเด็กได้เข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังจากนั้นนาง ข. ได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศไต้หวันจนสำเร็จการศึกษา จึงได้เดินทางกลับมายังประเทศไทย และเข้าทำงานที่บริษัทสัญชาติจีนย่านห้วยขวาง ระหว่างเริ่มต้นชีวิตการทำงานนาง ข. ได้พบกับชายสัญชาติจีนซึ่งทำงานในบริษัทเดียวกัน และพัฒนาความสัมพันธ์จนตัดสินใจแต่งงานใน พ.ศ. 2556 หลังจากนั้นทั้งคู่ได้เดินทางกลับมายังอำเภอเชียงแสน

สองสามีภรรยาเริ่มสร้างกิจการ คือ ก่อตั้งโรงเรียนสอนพิเศษภาษาจีนกลาง โดยเช่าอาคารพาณิชย์บริเวณใกล้กับสถานศึกษาของรัฐบาล นาง ข. ทำหน้าที่กำหนดรายละเอียดการสอนภาษาไทยและจีนกลาง ราคาคอร์สเรียน ระดับการสอน ส่วนสามีทำหน้าที่ในการสอนภาษาจีนกลางในระดับที่เข้มข้นและเป็นคอร์สเรียนที่มีราคาแพงที่สุดในโรงเรียนสอนภาษาแห่งนี้ นาง ข. แบ่งระดับการสอนภาษาจีนกลางแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1. ระดับเด็กประถม มัธยมศึกษาจะเรียนรวมกัน 2. ระดับผู้ใหญ่ประกอบด้วย วัยทำงาน แม่บ้าน และคนจีนที่อาศัยในอำเภอเชียงแสน การเรียนในระดับนี้จะสอนตัวต่อตัว เวลาในการสอนในระดับนี้นิยมเป็นช่วงกลางวันและมีราคา 3,000 บาท ทั้งนี้นาง ข. และสามีมีรายได้ที่มาจากทิศทางอื่นๆ เช่น การแปลเอกสารภาษาจีน การทำธุรกิจเครือข่าย โดยที่การทำธุรกิจเครือข่ายของนาย ข. และสามี คือ การสร้างเครือข่ายเพื่อขายสินค้าประเภทอาหารเสริมในพื้นที่

และเริ่มพัฒนาเครือข่ายของตนแก่คนท้องถิ่น และคนจีน ซึ่งธุรกิจเครือข่ายนี้กลายเป็นอีกหนึ่งทิศทางการเงินของสองสามีภรรยาพร้อมทั้งคาดหวังถึงรายได้ในอนาคตจากกิจกรรมเครือข่าย

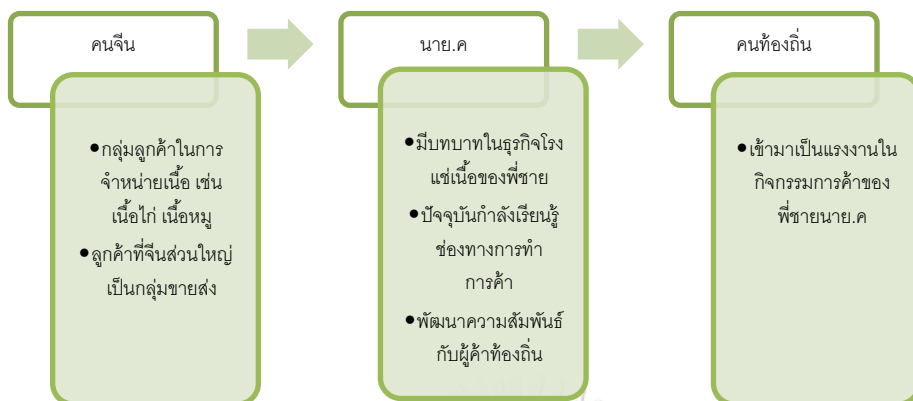
แผนภาพที่ 5 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาง ข. และสามี

5.2.3 นาย ค.

ชายหนุ่มสัญชาติจีนวัย 24 ปี เกิดและเติบโตในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ติดตามพี่ชายมาทำธุรกิจในอำเภอเชียงแสน นาย ค. และพี่ชายทำการค้าประเภทส่งออกเนื้อแช่แข็ง ประกอบด้วย เนื้อไก่แช่แข็ง เนื้อหมูแช่แข็ง และเนื้อวัวแช่แข็ง เป็นกิจการที่ได้รับการสนับสนุนการลงทุนจากครอบครัว โดยมีพี่ชายเป็นผู้ดำเนินกิจการค้าเงินเป็นหลัก ส่วนนาย.ค เป็นผู้ช่วยในการดำเนินธุรกิจโรงแช่เนื้อ นาย.ค มีหน้าที่ช่วยเหลืองานส่วนที่สามารถช่วยพี่ชายตามศักยภาพของตนเอง ประกอบกับนาย.ค ต้องเดินทางกลับไปเรียนที่ประเทศจีนจนถึงช่วงปิดเทอมนาย.คจะกลับมาช่วยงาน โดยการถือวีซ่านักท่องเที่ยวตลอด 3 เดือน ในราชอาณาจักรไทยเพื่อเข้ามาดำเนินกิจการช่วยพี่ชาย ลักษณะภาระงานของนาย.ค คือ การทำงานเป็นระยะใดระยะหนึ่งเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่งใด เมื่อสำเร็จกิจกรรมดังกล่าวแล้วอาจเริ่มใหม่อีกรอบตามบทบาทของนาย.คในโรงแช่ เช่น ปักจี้จากปริมาณการสั่งสินค้า ช่วงของวันหยุด และปักจี้จากครอบครัวของนาย.ค เป็นตัวกำหนด

แผนภาพที่ 6 รูปแบบการค้า และกระบวนการของ นาย.ค

5.2.4 นาย ง.

ชายสัญชาติจีนที่ทำงานรับจ้างบนเรือสินค้าจีนตั้งแต่วัยหนุ่มจนเข้ามาทำงานร้านสินค้าอุปโภคบริโภคในอำเภอแม่สาย พอเริ่มมีเงินทุนเพียงพอที่จะลงหลักปักฐานได้ นาย.ง ก็ย้ายจากอำเภอแม่สายไปเริ่มต้นกิจการเกี่ยวกับเรือขนส่งสินค้า เมื่อเริ่มก่อตั้งธุรกิจเรือขนส่งสินค้านาย.ง ได้ซื้อเรือมือสองจากมาใช้ในการขนส่งสินค้าจากประเทศไทยไปสู่ตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีน พร้อมกับพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจ การตลาด ตามเส้นทางขนส่งในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง การดำเนินธุรกิจประเภทเรือขนส่งสินค้าในระยะแรกประสบกับภาวะการแข่งขันที่สูงมากกับเจ้าของเรือขนส่งสัญชาติเดียวกัน ต่อมาเมื่อพื้นที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกต่อระบบขนส่งมากยิ่งขึ้น ทำให้ธุรกิจเรือขนส่งสัญชาติจีนได้ปิดตัวลงเรื่อยๆ หรือผันตัวไปทำการค้าในรูปแบบอื่น จนเหลือเพียงธุรกิจของนาย.ง ที่ยังดำเนินการอยู่ เหตุการณ์ดังกล่าว ได้ทำให้ นาย.ง. คงเป็นผู้ค้าจีนด้านเรือขนส่งสินค้าเจ้าใหญ่ในอำเภอเชียงแสน

ชีวิตส่วนตัวของนาย.ง ได้สมรสกับหญิงหม้ายในท้องถิ่น ภายหลังจากสมรส ทั้งคู่ได้เริ่มมีพฤติกรรมสะสมที่ดิน โดยการกว้านซื้อที่ดินชัดเจนจนเป็นที่กล่าวถึงในอำเภอเชียงแสนและอำเภอใกล้เคียงอย่างมาก สองสามีภรรยาเริ่มสะสมที่ดิน บ้านเดี่ยว ที่นา ไร่สวนต่างๆ โดยมีภรรยาเป็นผู้กระทำธุรกรรมแทนนาย.ง. ปัจจุบันนาย.งและภรรยาได้รับการยอมรับจากคนในสังคม มีฐานะที่มั่นคง พรั่งพร้อมไปด้วยทรัพย์สิน และบริวาร

แผนภาพที่ 7 รูปแบบ และการค้ากระบวนกรของนาย.ง

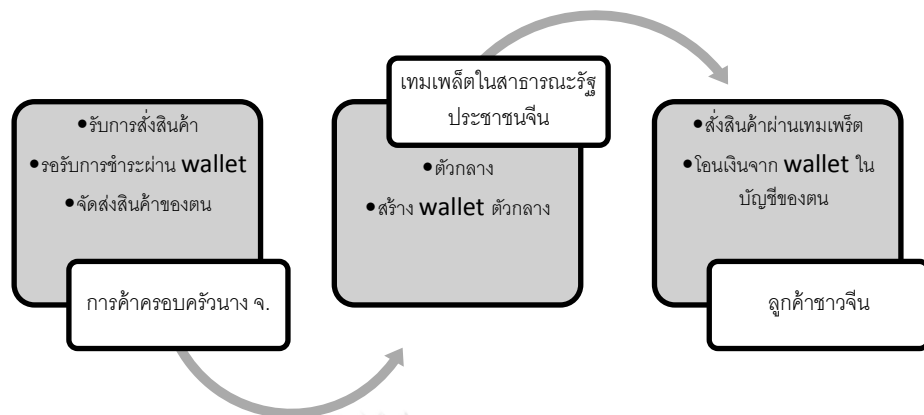

5.2.5 นาง จ.

นาง จ. สามี ลูกชายและลูกสาวอาศัยในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 ปัจจุบันถือครองทรัพย์สินอันประกอบด้วย บ้านพักนอกเขตเทศบาลเชียงแสน รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ ทั้งนี้ครอบครัวนาง จ. ประกอบกิจการในพื้นที่ในบริเวณถนนสาย 2 ชุมชนเจ้าแม่ นางเซ็ง ในระยะแรกครอบครัวนาง จ. ได้จำหน่ายสินค้าประเภทน้ำมันเครื่องยนต์ อุปกรณ์ทางการเกษตร ปุ๋ยเคมีทางการเกษตร เมล็ดพันธ์ มีลักษณะการจำหน่ายทั้งส่งและปลีก โดยมีกลุ่มลูกค้าท้องถิ่น ลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน ภายในกิจการของครอบครัวนาง จ. มีลูกจ้างคนไทยเพศหญิง 2 คน มีหน้าที่ดูแลสินค้า ติดต่อกับลูกค้าท้องถิ่นและลูกค้าลาว สำหรับนาง จ. ทำหน้าที่ดูแลการเงินภายในร้านและบริหารกิจการ

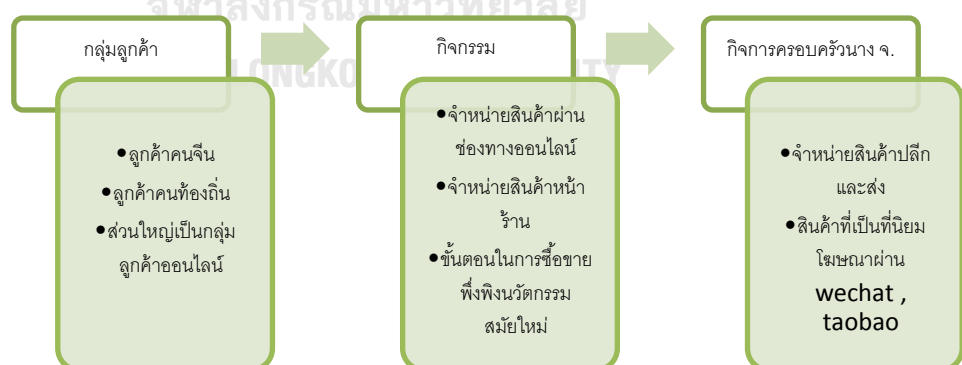
สถานการณ์การค้าภายในร้านจำหน่ายสินค้าดำเนินไปอย่างปกติเสมอมา จนกระทั่งปลาย พ.ศ. 2557 สถานการณ์ทางการค้าเริ่มเปลี่ยนแปลง จำนวนนักท่องเที่ยวและพ่อค้าคนจีนที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวและค้าขายได้ลดน้อยลง ส่งผลให้กิจการห้างร้านต่างๆ รวมทั้งกิจการของครอบครัวชบเขา ลง กิจการบางประเภทได้ปิดตัวลง บางประเภทปรับตัวตามสถานการณ์การเมือง การปกครองขนาดใหญ่ เช่น การลดปริมาณการลงทุน การปรับเปลี่ยนสินค้า ทั้งนี้กิจการของครอบครัวนาง จ. มีการปรับเปลี่ยนการจำหน่ายสินค้าที่ราคาต้นทุนสูง เฉพาะเจาะจงกลุ่มลูกค้ามากเกินไป มาเป็นจำหน่ายสินค้าที่ต้นทุนต่ำลง โดยปรับสินค้าเป็นเครื่องสำอางแบรนด์ไทยที่อยู่ในความนิยมของประชาชนจีน และเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าในสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่านระบบการค้าออนไลน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย แอปพลิเคชันวีแชต ซึ่งเป็นการค้าออนไลน์ที่มีกลุ่มลูกค้าขนาดใหญ่และเป็นการค้าออนไลน์ที่รวดเร็วต่อการซื้อขาย จากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการซื้อขายในระบบออนไลน์ ดังนี้

แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนทางธุรกรรมออนไลน์ระหว่าง นาง จ. กับลูกค้าในจีน

ขั้นตอนการทำธุรกรรมออนไลน์ของทั้งสองฝ่ายเริ่มจากสั่งซื้อสินค้าผ่านทางเทมเพิลิต ที่ทั้งผู้ค้าและผู้ซื้อลงทะเบียนแอคเคาท์และผูกเบอร์โทรศัพท์พร้อมทั้งบัญชีธนาคารในสาธารณรัฐประชาชนจีน จะปรากฏกระเป๋าเงินออนไลน์ (wallet) ซึ่งเป็นธุรกรรมการเงินรูปแบบดิจิทัล แพลตฟอร์มนี้จะถ่ายโอนเงินออนไลน์มายังกระเป๋าเงินของแอคเคาท์นาง จ. ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ประหยัดเวลาและไม่มีข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ ความสะดวกในธุรกรรมออนไลน์ได้กลายเป็นจุดแข็งทางการตลาดของธุรกิจครอบครัวนาง จ. ที่อาศัยความทันสมัยของเทคโนโลยี ปัจจุบันสามีมอบหมายให้ภรรยาควบคุมการซื้อขายผ่านตลาดออนไลน์ ส่วนสามีทำหน้าที่แสวงหาสินค้า พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการพูด อ่าน เขียน ภาษาไทยและภาษาจีนกลางเพื่อธุรกิจมากยิ่งขึ้น

แผนภาพที่ 9 รูปแบบการค้า และกระบวนการของครอบครัวนาง จ.

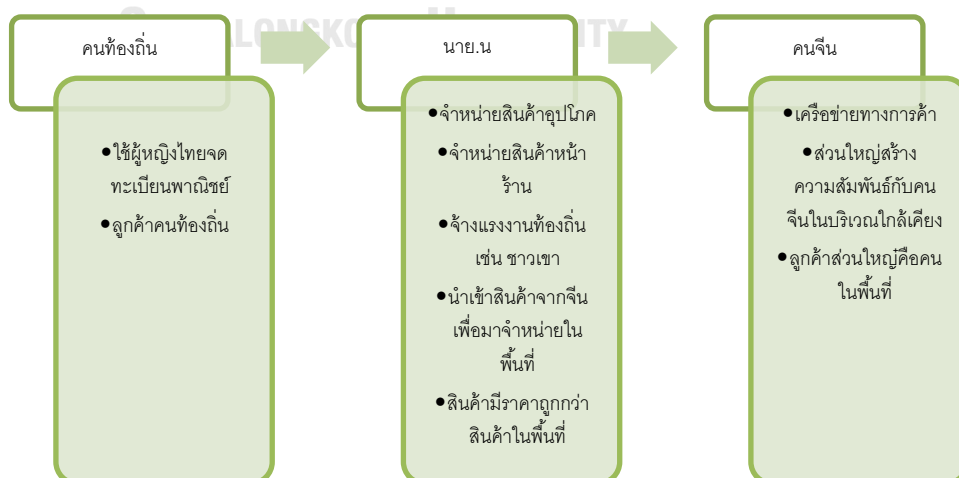

5.2.6 นาย น.

นักลงทุนสัญชาติจีน เดินทางเข้าประเทศไทยครั้งแรกในฐานะนักท่องเที่ยวเมื่อ พ.ศ. 2553 นาย น. เดินทางท่องเที่ยวบริเวณตอนเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวในครั้งนี้ได้สร้างความประทับใจแก่นาย น. เมื่อเดินทางกลับไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงเกิดการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางการค้า การตลาด เพื่อนำมาพัฒนาการค้าการลงทุนของตน ปีต่อมา นาย น. เดินทางมายังประเทศไทยอีกครั้ง และเริ่มศึกษาพื้นที่ทางธุรกิจอย่างจริงจัง จึงทำให้นาย น. สนใจในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การบริการ อุตสาหกรรม การขนส่งคมนาคมที่พร้อมที่จะอำนวยความสะดวกให้ธุรกิจของนาย น. ทั้งนี้ ในการเดินทางของนาย น. ได้สร้างความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้หญิงในร้านนวดสปา และความสัมพันธ์ของทั้งคู่ได้เริ่มพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดความไว้วางใจเชื่อใจมากพอที่ผู้หญิงร้านนวดสปาจะเข้ามาสู่กิจกรรมการค้าเงิน และสนับสนุนการค้าของนาย น. จนกระทำการจดทะเบียนพาณิชย์ร้านจำหน่ายสินค้าอุปโภคและร้านจำหน่ายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของนาย น. ภายในปี พ.ศ. 2555 โดยใช้ชื่อและนามสกุลฝ่ายหญิงในการแสดงตนว่าเป็นเจ้าของกิจการ และภายหลังจากการจดทะเบียนพาณิชย์ของกิจการ ฝ่ายหญิงได้ย้ายกลับไปภูมิลำเนาเดิมของตน

นาย น. ทำหน้าที่ควบคุม บริหารงาน การจัดจ้างลูกจ้างภายในร้าน อำนาจทั้งหมดเป็นของนาย น. ทั้งนี้อาศัยในอาคารที่เช่าทำกิจการ และมีการติดต่อสื่อสารกับคนจีนในพื้นที่ ทั้งยังเป็นสมาชิกกลุ่มธุรกิจคนจีนในประเทศไทยเพื่อติดตามข่าวสารและพัฒนาธุรกิจของตน

แผนภาพที่ 10 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาย น.

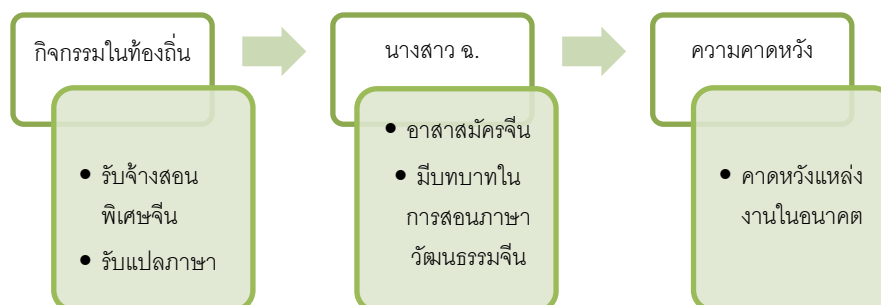

5.2.7 นางสาว ฉ.

นักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นอาสาสมัครสอนภาษาจีนกลาง จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในมณฑลยูนนาน นางสาว ฉ. มีเป้าหมายการฝึกงานในประเทศไทยผ่านขั้นตอนการ ยื่นความจำนงกับทางมหาวิทยาลัยต้นสังกัดของตน โดยมหาวิทยาลัยต้นสังกัดได้ทำสัญญา MOU ร่วมกับมหาวิทยาลัยไทยที่อ้าแขนรับนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ามาในความดูแลแลกเปลี่ยนวิชาการระหว่างกัน ทั้งเตรียมความพร้อมกิจกรรมในการเป็นอาสาสมัครของนักศึกษาจีนในพื้นที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และการอบรมพัฒนานักศึกษาที่แสดงความต้องการเป็นอาสาสมัครมาประเทศไทยโดยการอบรมภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และข้อมูลทั่วไปของประเทศไทยที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาจีน

ต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 นางสาว ฉ. ได้เดินทางเข้ามาในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย นางสาว ฉ.ได้รับหน้าที่สอนภาษาจีนกลางในโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนภาษาจีนในอำเภอเชียงของ โดยที่นางสาว ฉ. จะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ แต่โรงเรียนสนับสนุนในเรื่องที่พักอาศัยตลอดการเป็นอาสาสมัคร 5 เดือน การสอนภาษานั้นนางสาว ฉ. รับผิดชอบการสอนภาษาจีนในระดับ ม1 - ม.6 และทำการสอนวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนวันหยุดทั้งวันเสาร์และวันอาทิตย์นางสาว ฉ.รับจ้างสอนพิเศษในโรงเรียนสอนภาษาจีนกลาง เทศวันโต ทั้งนี้นางสาว ฉ. คาดหวังถึงการหางานในประเทศไทย ภายหลังจากที่ตนสำเร็จการศึกษา แม้ว่าจะมีค่าตอบแทนอยู่ในระดับเดียวกันแต่นางสาว ฉ. สามารถหาช่องทางการสร้างรายได้จากกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเป็นไกด์ ล่ามแปลภาษา การตรวจเอกสารนำเข้าส่งออก ทั้งยังมั่นใจในระดับการแข่งขันในประเทศไทยที่มีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับตลาดแรงงานในสาธารณรัฐประชาชนจีน

แผนภาพที่ 11 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนางสาว ฉ.

5.2.8 นาย ช.

ชายชาวจีนอายุ 35 ปี เจ้าของบริษัทนำเข้าซึ่งได้จดทะเบียนพาณิชย์ในธุรกิจบริการท่องเที่ยว เมื่อ พ.ศ.2559 กิจการตั้งอยู่ในโครงการเชียงใหม่ใหม่ มีลักษณะเป็นเช่าอาคาร 4 ชั้น เพื่อทำการพาณิชย์ของเอกชน ภายในโครงการดังกล่าวพบว่ามีนักลงทุนชาวจีนเข้าพักอาศัย ทั้งยังทำการค้าขายในโครงการ กรณีของนาย ช. พบว่า การจดทะเบียนพาณิชย์ถูกดำเนินการในนามของชายชาวไทยคนหนึ่งที่ไม่ปรากฏตัวตน หรือแสดงบทบาทต่อกิจการบริการท่องเที่ยวดังกล่าว หากแต่ปรากฏนาย ช. และลูกจ้างชาวเขาที่ทำหน้าที่ดูแล บริหารจัดการในบริการท่องเที่ยวของตน ธุรกิจนำเข้าของนาย ช. มีรายละเอียด ดังนี้ บริษัทจะเป็นตัวแทนในการนำเข้า ลูกค้าส่วนใหญ่หรือทั้งหมด คือ คนจีนที่เดินทางมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน บริษัทรับนำเข้าเที่ยวในจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย และมีกิจกรรมต่างๆ ไว้รองรับกลุ่มลูกค้า ทั้งนี้ยังมีบริการถ่ายภาพ pre wedding สำหรับลูกค้าชาวจีนที่ให้ความสนใจในวัฒนธรรมหรือความเป็นล้านนา

ตารางการนำเข้าเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลา 3-4 วัน ต่อ 1 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีนักท่องเที่ยว 8-10 คน แต่ละทริปจะเดินทางไปยังสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น วัดชื่อดังทางภาคเหนือ ร้านอาหารพื้นเมือง สถานที่ทางธรรมชาติและโบราณสถานต่างๆ ของภาคเหนือ ทั้งนี้ ตลอดทริปค่าใช้จ่ายประมาณ 10,000 – 15,000 บาท ต่อคน ซึ่งตลอดระยะเวลาการนำเข้าเที่ยวจะอยู่ในความดูแลของนาย ช. และลูกจ้างที่ทำหน้าที่ขับรถตู้นำเข้าเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ

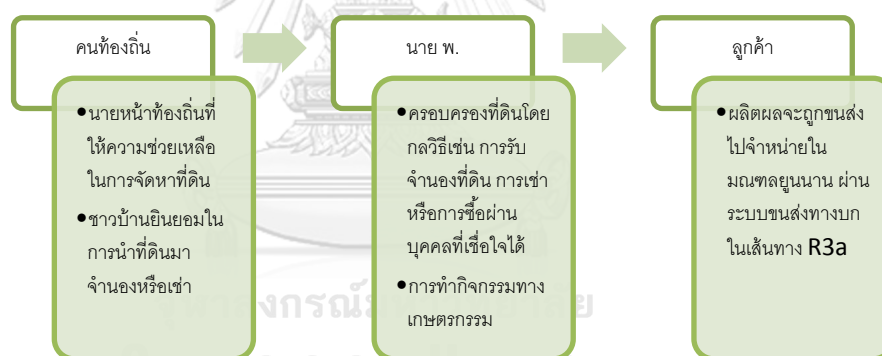
แผนภาพที่ 12 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาย ช.

5.2.9 นาย พ.

นายทุนสัญชาติจีน อาศัยในหมู่บ้านติดกับเขตเทศบาลเวียงเชียงของ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดแม่น้ำโขงตลอดเส้นทาง โดยนาย พ. ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทั้งเรื่องที่พักอาศัย และการแสวงหาที่ดินในการปลูกมะละกอ นาย พ. เริ่มทำไร่มะละกอเริ่มเมื่อปลาย ปี พ.ศ. 2556 มะละกอที่นำเข้ามาปลูกเป็นเมล็ดพันธุ์หุงเพยซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่มีรสชาติหวาน สีสด เนื้อสวย ผิวมะละกอสวย และเป็นที่ยอมรับถึงแม้จะมีต้นทุนที่สูงมากถึงกิโลกรัมละ 100,000 – 200,000 บาท ซึ่งถือเป็นต้นทุนการผลิตที่สูง แต่นาย พ. ก็มีความมั่นใจในการดำเนินการ เพราะเป็นสถานที่ประกอบการที่สมบูรณ์ทั้งสภาพแวดล้อม องค์กรประกอบในการผลิตและองค์กรประกอบในการขนส่ง ปัจจุบันนาย พ. มีที่ดินในกิจการทำไร่มะละกอประมาณ 60 – 80 ไร่ มีลูกจ้างซึ่งเป็นชาวเขาประจำไร่ประมาณ 10 ครอบครัว แต่ละครอบครัวมีที่พักเป็นลักษณะเพิงพักอาศัยที่สร้างจากสังกะสีมุงรอบภายในประกอบด้วยของใช้ภายในบ้าน เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งแต่ละครอบครัวจะอยู่ตามเขตรับผิดชอบในไร่มะละกอ

แผนภาพที่ 13 รูปแบบการค้า และกระบวนการของนาย พ.

บทที่ 6

ผลการศึกษา : ปัจจัยที่นำไปสู่พัฒนาการและวิถีการค้าจีน

6.1 ปัจจัยของการขยายตัวของการค้าอนุกระบบของจีน

6.1.1 นโยบายจากจีน

ความพยายามและการพัฒนาการเชื่อมโยงด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์ นวัตกรรมของจีน กิจกรรมเหล่านี้ได้ส่งเสริมให้รัฐวิสาหกิจจีนและบุคคลต่างๆ ให้ความสนใจ ในการออกไปยังดินแดนที่รัฐบาลของตนได้ระวางพื้นที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไว้

เมื่อวิเคราะห์ตามหลักภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจจีนที่ดำเนินยุทธศาสตร์ One belt one road มีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลท้องถิ่นอย่างนโยบายป้อมหัวสะพาน ที่มุ่งหมายให้มณฑลยูนนานเป็นประตูแห่งการค้าบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ ที่สามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางตอนในเอเชียใต้ และบริเวณที่สำคัญคือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น รัฐบาลจีนจึงเร่งผลักดันและยกระดับความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยการพัฒนาเครือข่ายการเชื่อมโยง ระบบราง ระบบคมนาคมทางบก การให้ความสำคัญกับกระบวนการทางการทูตกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการจัดงานแสดงสินค้าขนาดใหญ่ เพื่อผลักดันการขยายตัวทางการตลาดและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร ฉะนั้น การพัฒนาการเชื่อมโยงที่มีผลเป็นรูปธรรมของจีนเป็นการปูพรมให้รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนจีนมุ่งหน้ามาทำการค้าการลงทุนที่ไทยเพิ่มขึ้น

กิจกรรมทางการค้าการลงทุนมีปริมาณเพิ่มขึ้นและมีความต่อเนื่อง เป็นผลมาจากยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญ คือ นโยบายก้าวออกไป (Going Out Policy) ยุทธศาสตร์ one belt one road รวมทั้งนโยบายป้อมหัวสะพานของรัฐบาลในมณฑลยูนนาน ซึ่งมีความหวังในการมุ่งพัฒนาพื้นที่ทางตอนใต้ของจีนทั้งการเชื่อมโยงต่อดินแดนทางตอนใต้ เพื่อแสวงหาทรัพยากรอาหาร พลังงาน และตลาด เพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ทั้งยังมีนัยสำคัญในการผลักดันแรงงาน นักลงทุนทุกระดับเพื่อประกอบกิจกรรมทางการค้าการลงทุน และการแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

6.1.2 ความร่วมมือในภูมิภาค

ความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือในการพัฒนา การค้าและการลงทุนในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้รับอิทธิพลจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างมาก ทั้งยังมีความสำคัญในฐานะสมาชิกโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region: GMS) การเปิดการค้าเสรี การพัฒนาการเชื่อมโยงทางคมนาคมในภูมิภาค คือ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 บริเวณอำเภอเชียงของ การผลักดันโครงการพัฒนาต่างๆ จากรัฐบาลไทย และรัฐบาลจีน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ นาย พ. และ นาย น. ตัดสินใจเข้ามาทำการลงทุนในพื้นที่บริเวณอำเภอเชียงของ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างมาเพื่อรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การขนส่งทางบก และการเชื่อมโยงทางระบบรางที่พัฒนาการค้า ฉะนั้นการก่อสร้างธุรกิจในพื้นที่นี้จึงเป็นแรงดึงดูดพ่อค้าชาวจีนให้เข้ามาสร้างกิจกรรมทางการค้าอย่างต่อเนื่อง อย่างเช่น กรณีของนาย พ.

“เมื่อ พ.ศ. 2556 – 2559 ได้เข้ามาลงทุนโดย เข้ามาเช่าที่ดินบริเวณริมแม่น้ำโขง เพื่อการปลูกมะละกอ ราวๆ 60-80 ไร่ มะละกอนั้นปลูกร่วม 2 ปีมาแล้ว (...) ตอนแรกขายส่งให้เงินเอาใส่รถบรรทุกผ่านสะพานนี้ไทย – ลาว นี่แหละเพราะมันสะดวกดี” นาย พ. 2559: สัมภาษณ์

สรุป นโยบายของรัฐบาลจีน และความร่วมมือในภูมิภาคดังกล่าว ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี นวัตกรรมต่างๆ ในดินแดนใกล้เคียง เช่น การพัฒนาถนน การพัฒนาระบบราง และการพัฒนาการขนส่งทางน้ำ ปัจจัยเหล่านี้ได้ส่งเสริมให้เกิดการค้าเงินในดินแดนที่ใกล้เคียง เช่น พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และประเทศไทย เนื่องจากเป็นกรุปรมเพื่อการค้าทุกระดับในดินแดนต่างๆ เพื่อส่งเสริมโอกาสให้คนจีนแสวงหาความมั่นคงให้แก่ตน ฉะนั้นรัฐบาลจึงสร้างสิ่งปลูกสร้างเหล่านี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พ่อค้าเมืองจีน ในขณะที่ผู้ค้าจีนเริ่มพัฒนาทักษะเรื่องของการผลิต ความยืดหยุ่นกับงาน ทักษะต่างๆ ซึ่งถือเป็นความสามารถในการสอดรับกับแรงสนับสนุนจากนโยบายและความร่วมมือในภูมิภาค ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ค้าจีนที่มีความพยายามอย่างล้นพ้น ทั้งนี้ ได้เกิดสถานการณ์หรือผลของการรวมกลุ่ม หรือนโยบายของสาธารณรัฐจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่พัฒนาสูงกว่า ได้รับผลประโยชน์มากกว่าและในขณะที่พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และประเทศไทย เป็นประเทศที่ถ้าหลังจะเกิดการเสียผลประโยชน์ รวมถึงความสามารถในการตอบสนองต่อโอกาสใหม่ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ประกอบการ พ่อค้าแม่ค้าในแต่ละประเทศ ที่จะได้รับโอกาสในการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ในรัฐของตน โดยเมื่อเทียบกับรัฐบาลจีนที่ส่งเสริมผู้ประกอบการให้ออกไปลงทุนในประเทศต่างๆ แล้ว ถือเป็นแรงขับที่ส่งผลดีต่อการก้าวออกไป ซึ่งตรงต่อวัตถุประสงค์ของนโยบายรัฐจีน ในขณะที่รัฐบาลในกลุ่มประเทศอื่นๆ ยังมีน้ำหนักในการสนับสนุนที่ลดน้อยหรือกระจุกตัวในบางกลุ่มทุนเพียงเท่านั้น

6.1.3 การแสวงหาแหล่งทรัพยากรในการผลิต

ภายใต้การแข่งขันที่รุนแรงในระดับเวทีโลก ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบห่วงโซ่อุปทานผู้แสวงหาโอกาสในประเทศต่างๆ มีความนิยมในการทำการค้าและการลงทุนข้ามชาติเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เศรษฐกิจจีนมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทั้งการเสาะแสวงหาตลาดและแหล่งทรัพยากรใหม่ ความพยายามในการใช้ทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกประเทศในการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศให้อยู่ในสถานะที่สมดุล ทั้งนี้ประเทศไทยคือหนึ่งในประเทศปลายทางที่เป็นเป้าหมายของจีน จากแรงสนับสนุนในการแสวงหาแหล่งทรัพยากรใหม่ในพื้นที่ที่ผู้ค้าจีนสามารถแสวงหาหรือมองเห็นช่องทางการค้าจากการศึกษามี ดังนี้

กรณี นาย พ.

“เข้ามาเช่าที่ดินและรับจ้างงเพื่อทำไร่มะละกอผ่านเพื่อนในท้องถิ่น (...) ชาวบ้านเขาก็ยินดีให้เช่า เพราะชาวบ้านเองก็ได้เงินโดยที่ชาวบ้านไม่ต้องทำอะไร ” นาย พ., 2559: สัมภาษณ์

ภาคการเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษาเป็นด้านที่ได้รับความสนใจจากผู้ลงทุนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และผู้ค้าจีนระดับเล็ก อย่าง นาย พ. ที่ลงทุนเพื่อปลูกมะละกอ และเก็บเกี่ยวส่งไปขายยังจีน เหตุที่ทำให้ตัดสินใจ เนื่องจากในพื้นที่มีการเช่าและขายที่ดินในราคาถูก ทั้งนี้ยังมีเพื่อนสหราชอาณาจักรที่ท้องถิ่นสามารถให้ความช่วยเหลือในเรื่องการจัดสรรที่ดินทำการเกษตร การครอบครองที่ดินนั้น ตนเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการ และให้ความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของโดยแท้จริง เมื่อเทียบกับกฎกติกาในมณฑลที่มาจากมา ประกอบกับพื้นที่มีความเหมาะสมต่อการลงทุนทางการเกษตร เนื่องจากมีทำเลติดกับแม่น้ำโขง สะดวกต่อการใช้ประโยชน์จากน้ำในไร่มะละกอ รวมทั้งการขนส่งทางบกที่อำนวยความสะดวก ประกอบกับที่ดินที่เช่าซื้อ และรับจ้างจากชาวบ้านสามารถปรับเปลี่ยนหรือสร้างคามยืดหยุ่นทางกิจกรรมการค้าได้ หากไม่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม นาย พ.ก็สามารถสร้างช่องทางการค้าอื่นๆ อีก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสม

และจากข้อมูลของ นาย น. เช่นกัน กล่าวคือ นาย น. ได้อาศัยตัวแทนสัญชาติไทยในการเข้าจดทะเบียนพาณิชย์ โดยช่วงแรกได้ทำธุรกิจขายสินค้าอิเล็กทรอนิกส์นำเข้าสินค้าจากจีนเพื่อเข้ามาจำหน่ายในพื้นที่ ภายหลังก นาย น. ได้เพิ่มแผนการค้าเป็นร้านขายสินค้าอุปโภคบริโภค เพิ่มขึ้นในขณะเดียวกันก็เริ่มให้ความสนใจในธุรกิจการเกษตรคือ การลงทุนปลูกกล้วยหอมเพื่อส่งออก

การตัดสินใจเข้ามาทำการค้าขายของนาย น. เพราะต้องการเรียนรู้รูปแบบการค้า การลงทุน และความต้องการทางการตลาดใหม่ๆ จึงพยายามทำธุรกิจหลากหลายประเภท ซึ่งข้อค้นพบจากกิจกรรมของนาย น. สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ และความพยายามเข้าถึงกลุ่มลูกค้าและความ

ต้องการของตลาดทั้งในและนอกพื้นที่ นาย น. มีแนวโน้มในแผนการลงทุนในธุรกิจประเภทที่ตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างถูกต้องและมั่นคงนั้นในอนาคต

กรณีนาย.ค

“จะเดินทางเข้ามาช่วยงานพี่ชายในช่วงที่ธุรกิจนั้นมีลูกค้าสั่งซื้อเนื้อเป็นปริมาณมากๆ โดยทั่วไปจะตรงกับ ช่วงปลาย เดือนกันยายนถึงสิ้นปี และช่วงต้นปีถึงช่วง เมษายน จะเป็นช่วงที่ตนเดินทางเข้ามาช่วยงานพี่ชาย ส่วนช่วงที่เหลือ นาย.ค จะเดินทางกลับไปยังบ้านเกิด”นาย.ค. 2559 : สัมภาษณ์

นาย.ค ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวที่ผลักดันให้ นาย.ค และพี่ชายเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ รวมถึงการเรียนรู้สังคมวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจกับนายทุนในพื้นที่ การเรียนรู้ระบบการค้าการขนส่ง และกระบวนการทางการค้าการขนส่งต่างๆ จากข้อค้นพบ ผู้วิจัยมีทัศนะว่า นาย.คและพี่ชายเป็นผู้แสวงหากลุ่มใหม่มีลักษณะของการริเริ่มออกมาแสวงหาของคนจีนรุ่นใหม่ที่มีอายุน้อยและมีเงินทุนในการริเริ่มประกอบกิจการระดับเล็กหรือระดับกลาง เฉกเช่นการทำโรงแช่เย็นของ การกระทำของนาย.คมีลักษณะที่สอดคล้องกับ คุณลักษณะคนจีนอพยพรุ่นใหม่ที่เราเรียกขานกันว่า Xin yimin หรือ New migrants ที่มีความโดดเด่นหลายประการ เช่น ชาวจีนในยุคนี้มีระดับการศึกษาที่สูง ถือได้ว่าเป็นปัญญาชน การใช้นวัตกรรมในธุรกิจ ปัญญาชนยุคนี้ไม่นิยมตั้งรกรากในดินแดนปลายทาง แต่จะมีการแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า ทั้งยังมีความคล่องตัวในการเคลื่อนย้าย และปรากฏได้ชัดเจนในลักษณะการอยู่อาศัยแบบ Long term ที่อยู่อาศัยเพื่อวัตถุประสงค์ไว้วัตถุประสงค์หนึ่ง เมื่อบรรลุความสำเร็จแล้วผู้อพยพอาจย้ายไปดินแดนอื่น และมีการหวนกลับมาอีกครั้งภายใต้วัตถุประสงค์เดิมหรือวัตถุประสงค์ใหม่ก็ได้

สรุป ข้อค้นพบของกรณีศึกษาเป็นการตัดสินใจเดินทางเข้ามาแสวงหาตลาดใหม่ แหล่งการผลิตใหม่ในการก่อสร้างธุรกิจ เป็นการเดินทางเข้ามาทำธุรกิจตามความมุ่งมาดระดับปัจเจกบุคคล โดยการลองผิดลองถูกทางธุรกิจ ผนวกกับการเรียนรู้ความต้องการของลูกค้า ทั้งยังเป็นการแสวงหาและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนและครอบครัว

6.1.4 การเดินทางเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิต

ช่วงศตวรรษที่ 20 เกิดการเคลื่อนย้ายตามความต้องการในระดับปัจเจกบุคคลอย่างเห็นได้ชัด ประชากรต้องการสภาพแวดล้อมการทำงานที่ให้ความสมดุลระหว่างการทำงานกับการดำเนินชีวิต รวมทั้งแสวงหาประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตในต่างประเทศผ่านรูปแบบต่างๆ เช่น การเรียนต่อในต่างประเทศ การฝึกงานในต่างประเทศ และการแสวงหาสิ่งแวดล้อมใหม่ให้ครอบครัว อย่างเช่น กรณีนาง จ.

“ไม่รู้ว่าจะมีมากหรือจะจน แต่การออกมาอยู่ที่นี้ก็ดีกว่า มีทางเลือกมากกว่า เยอะกว่า ค่าขายก็ไม่ต้องมีคู่แข่งมาก (...) มาที่นี้ลูกก็ได้เรียนโรงเรียนดีใกล้ความดูแลด้วย แคนนี่ก็อยู่ได้แล้วไม่เหนื่อยมาก อยู่เมืองจีนนี้ไม่ได้เลย ถ้าลูกโตขึ้นเขาก็จะได้เรียนที่ดัดดีพูดได้หลายภาษาด้วย” นาง จ. 2559 : สัมภาษณ์

กรณีของนาย.ง

“เราก็แล้วเคยเป็นลูกจ้างเรือ เรารู้เส้นทาง และอยู่ไทยมันน่าจะสบายกว่า ทำอะไรก็ได้ อยู่จีนจะทำอะไรก็ลำบาก” นาย.ง, 2559: สัมภาษณ์

และ กรณีนาย ก.

“อยู่ที่นู่นมันมีพ่อค้าเยอะ (...) อีกอย่างอยู่ที่นี้ถ้ามีช่วงไหนเรารับรองเดออร์มา เราก็มีช่วงพักได้ทำงานได้ตามใจเรา” นาย ก, 2559 : สัมภาษณ์

สรุป ข้อค้นพบจากกรณีศึกษากลุ่มนี้ อพยพในลักษณะของการเดินทางเพื่อเปลี่ยนชีวิต โดยเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการใช้ชีวิต (lifestyle) ในแต่ละช่วงชีวิตที่สำคัญ เช่น เมื่อจบการศึกษา เมื่อแต่งงาน หลังการเกิดของบุตรคนแรก เมื่อเกษียณ หลังการตายของคู่ชีวิต โดยในแต่ละช่วงพบว่ามีแรงจูงใจในการอพยพค่อนข้างแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การอพยพที่เกี่ยวข้องกับโอกาสการทำงานของ นาย ก. และ นาย.ง การย้ายถิ่นฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของการศึกษาบุตรของครอบครัวนาง จ.

รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ล้วนมาจากความต้องการความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนบุคคล (work-life balance) เมื่อกรณีศึกษาแต่ละคนต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และมีอิสระจากเดิม ที่ต้องฝืนใจทนกับสภาพการดำเนินชีวิต ดังนั้น lifestyle migration จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่กรณีศึกษาใช้เพื่อตามหาสิ่งที่ดีกว่าให้ชีวิตและครอบครัว และการอพยพในครั้งนี้พบว่าผู้อพยพชาวจีนมีกิจกรรมทางการค้าในดินแดนใหม่โดยการจำหน่ายสินค้าผ่านแดนมากขึ้น กิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างธุรกิจในกลุ่มคนจีนยุคนี้มากที่สุด คือ การใช้นวัตกรรม การใช้แพทเทิร์น แอปพลิเคชันทางสังคม มาพัฒนาเป็นธุรกิจในโลกออนไลน์ โดยผู้ค้าจีนยุคใหม่ได้สร้างร้านค้าออนไลน์ใน we chat หรือ tao bao มีการเสนอขายและชำระสินค้าในรูปแบบใหม่ที่ ไม่ว่าผู้ค้าจีนจะอยู่แห่งใดในโลกก็สามารถทำการซื้อขายสินค้าได้ โดยเฉพาะปัญญาชนจีนที่เดินทางเข้ามาหาโอกาสสู่แหล่งการผลิตสินค้าที่เป็นที่นิยมแก่ลูกค้าชาวจีน เช่น ผลิตภัณฑ์จากนมเวชภัณฑ์จากนม เครื่องสำอาง ในประเทศไทย ผู้ค้าจีนยุคใหม่บางคนจะใช้โอกาสนี้เป็นการท่องเที่ยวและการสร้างรายได้แก่ตน ถือเป็นการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมที่พัฒนาของจีน ซึ่งส่งผลต่อการ

พัฒนาในหลายๆ ด้าน เช่น การขนส่ง การค้า การแข่งขัน เสรีทางการค้า ความสะดวกในการชำระสินค้า การถูกโกงในการซื้อขายลดน้อยลง เป็นต้น การกระทำของกรณีศึกษาซึ่งเดินทางเข้ามาแสวงหาแหล่งทรัพยากรใหม่ในพื้นที่ มีลักษณะจากการเป็นพลเมืองของรัฐที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ยิ่งใหญ่ มีอำนาจทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษาเหล่านี้ได้ตัดสินใจเดินทางเข้ามาในประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจเล็กกว่า ซึ่งนั่นเป็นผลมาจากแรงงานจีนมีค่าครองชีพแพงขึ้นอย่างชัดเจน แรงงานจีนจากบ้านนอกหรือชนบทนิยมเดินทางเข้าไปยังเมืองใหญ่นั้นลดลงและนวัตกรรมที่พัฒนาของจีนทำให้เกิดการก้าวรื้อรูปแบบไร้พรมแดนเพิ่มขึ้น ฉะนั้นแรงงานจีนจึงมีความต้องการเดินทางเข้ามาแสวงหาที่ทำงานใหม่ แหล่งผลิตใหม่ โอกาสการสร้างธุรกิจใหม่ และอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ ได้กลายมาเป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายของผู้ค้าผู้ลงทุนจากจีน การค้าในรูปแบบนี้จึงพัฒนาและก่อให้เกิดธุรกิจร้านค้าออนไลน์เงินในประเทศไทย พร้อมกับการที่ผู้ค้าจีนสามารถดำรงกิจกรรมทางการค้าในประเทศไทยไปพร้อมกับคุณภาพชีวิตที่ตนคาดหวังได้

6.1.5 ความต้องการอิสระและหนีจากระบบสังคมเดิม

การศึกษาค้นพบว่า มีคนจีนกลุ่มใหม่ ให้ความสนใจและเคลื่อนย้ายมายังพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จากสาเหตุของการพยายามไปอาศัยในดินแดนที่ตนปรารถนา มีอิสระทางความคิด การแสดงออก การพูด และระบบธรรมเนียมเงินเดิม ดังเช่นข้อค้นพบของนางสาว ฉ.

“ถ้าเรียนจบพ่อกับแม่จะให้แต่งงานทันที ต้องรีบแต่งงานมีลูก ถ้าลูกสาวบ้านไหนที่เรียนใกล้จะจบแล้วแต่ยังไม่มีแฟน (...) หรือบังคับให้แต่งงาน” นางสาว ฉ., 2559: สัมภาษณ์

กรณีของนางสาว ฉ.สะท้อนให้เห็นว่า นางสาว ฉ. มีวัตถุประสงค์ที่มากกว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากนางสาว ฉ. ต้องการความเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิม คือ การนำพาตัวเองออกมาจากชุมชนที่มีระบบสังคม ค่านิยมเดิมที่ตนไม่พึงปรารถนา ทั้งยังหลบหนีการทุกตีดราจากระบบสังคมเดิมว่าเป็น “เชิ่นหนี”(Shen ni) ซึ่งหมายถึง การเป็นผู้หญิงที่อายุมากแต่ไม่มีการคบหาหรือแต่งงานกับชายใด สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันการตัดสินใจออกมาจากพื้นที่เดิมของคนจีน โดยเฉพาะในหนุ่มสาววัยเรียน หรือวัยทำงานได้แปรผันไปตามสังคมวัฒนธรรม ระดับการศึกษา ผู้หญิงจีนรุ่นใหม่สนใจในการออกมาใช้ชีวิตนอกประเทศจีนไม่แตกต่างกับชายชาวจีนที่มีแรงจูงใจ คือ การต้องการสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิต ความคิด และการแสดงออกในประเทศตามภูมิภาคต่างๆ ในขณะเดียวกันความต้องการโอกาสในการทำงานของชาวจีนก็มีความสอดคล้องกับความต้องการในภาคอุตสาหกรรม บริการ ในบริษัทจีนที่ก่อตั้งในประเทศไทย ทั้งยังพบว่าเพศสภาพส่งผลต่ออเนกของโอกาสในการคัดสรรเข้าสู่ระบบแรงงานได้มากกว่าชายชาวจีน เพราะผู้หญิงจีนมีบุคลิกที่เอื้อต่ออุตสาหกรรมบริการ และธุรกิจอื่นๆ ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะความด้อยค่า การถูกตราหน้า การถูกกดขี่ทางสังคมของคนกลุ่มนี้ จึง

นำมาสู่การอพยพไปสู่ดินแดนใหม่ที่ตนสามารถแสดงศักยภาพ ความคิดเห็น หรือพฤติกรรมที่ตนปรารถนาได้

6.2 วิธีการค้าจีน (Chinese trade pattern)

จากการค้นพบปัจจัยที่สนับสนุนอันเป็นเหตุในการตัดสินใจของกรณีศึกษา ในการเดินทางออกจากจีนมาทำการค้าในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณค่าของชีวิต เมื่อเกิดการตัดสินใจเข้ามาในพื้นที่ปลายทางแล้วกรณีศึกษาได้พยายามหรือสร้างวิธีการค้าของตนในพื้นที่ ซึ่งเป็นดินแดนนอกประเทศของตน และมีข้อจำกัดทางกฎหมายของประเทศไทยอยู่มากมาย จากการศึกษาได้ค้นพบวิธีการค้าจีน Chinese trade pattern ในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ดังนี้

6.2.1 วิธีการค้าในระบบของจีน

ปัจจุบันจังหวัดเชียงรายได้กลายเป็นฐานการผลิตพืชผลการเกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนบริเวณอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ล้วนเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนแรงงานข้ามชาติเข้ามารับจ้างทำงานในพื้นที่ และตั้งถิ่นฐาน รวมทั้งเป็นพื้นที่การค้าระหว่างรัฐ สภาวะดังกล่าวทำให้แรงงานข้ามชาติและแรงงานจากพื้นที่ราบสูงผันตัวเป็นแรงงานในการผลิต และนำค่าตอบแทนมาใช้ดำเนินชีวิตประจำวัน และกลายเป็นเงินหมุนเวียนในท้องถิ่น ส่วนทุนข้ามชาติที่เป็นเศรษฐกิจระดับมหภาคนั้นกำลังอยู่ในระยะก่อตัวและต่อรองกับกบติการรัฐที่อาศัยเครือข่ายการค้าดั้งเดิม สายสัมพันธ์เครือญาติ และเพื่อนฝูง นายทุนท้องถิ่น โดยอาศัยรอยต่อทางวัฒนธรรมระหว่างไทย พม่า ลาว และจีนทางตอนใต้ การศึกษาพบว่า มีการค้าจีนที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย คือ **วิธีการค้าจีนแบบหุ้นส่วน**

การค้าจีนต้องอาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจ เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับปัจเจก ระดับกลุ่มทางการค้า และมีลักษณะเป็น การร่วมลงทุนระหว่างผู้ค้าชาวไทย และผู้ค้าชาวจีนที่อาศัยความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกัน ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เข้มข้นระหว่างผู้ค้า เครือข่ายทางการค้า และกติกาของรัฐ

ข้อค้นพบ กลุ่มการค้าจีนประเภทหุ้นส่วนบริษัทการขนส่งสินค้าทางเรือในบริเวณชุมชนริมโขง ซึ่งเป็นธุรกิจขนส่งที่เกิดจากการร่วมหุ้นระหว่างเครือญาติของคนจีนในเชียงแสนกับคนจีนทางตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ที่จดทะเบียนพาณิชย์ในธุรกิจประเภทนำเข้าส่งออก จำแนกบทบาทของผู้ถือหุ้นทั้งฝั่งอำเภอเชียงแสนที่ทำหน้าที่ในการประสานงานกับผู้ค้าท้องถิ่นผ่านระบบดิจิทัล กับผู้ถือหุ้น

คนจีนที่ทำหน้าที่การตลาดและควบคุมฐานลูกค้าชาวจีน การติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีทำให้การค้า การขนส่งสินค้าสามารถเคลื่อนไหวข้ามเขตแดนและเชื่อมต่อถึงกันระยะไกลได้

ปรากฏการณ์นี้หมายความว่า พื้นที่การค้าเงินดำรงอยู่บนพื้นที่วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทาง เครือญาติสามารถดำรงอยู่ร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์กันมายาวนาน ทั้งยังมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น รวมถึงชุดความคิดของบ้านพี่เมืองน้องระหว่างกัน หรือความคิดที่ตระหนักถึงความเป็นสมาชิกในกลุ่ม ครอบครัว สายเลือด มิตรสหายซึ่งกัน และกัน เพราะความเป็นรัฐชาติไม่สามารถกีดขวางเส้นทางการค้าได้ เพราะการติดต่อสื่อสารทางวัฒนธรรม เครือญาติ เพื่อนฝูง และผลของนโยบายส่งเสริมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลทั้งสอง ทำให้ความสัมพันธ์และการค้าขายในลักษณะนี้ก่อเกิดและดำรงอยู่ใน พื้นที่ตลอดมา

การดำรงตนในฐานะหุ้นส่วนการค้าเงินของทั้งสองฝ่าย พบว่า มีการแบ่งแยกบทบาทระหว่าง หุ้นส่วนคนไทยและหุ้นส่วนคนจีน บทบาทและอำนาจจะเกิดขึ้นตามเงื่อนไขของสถานภาพทางสังคม ของหุ้นส่วนคนไทยและอิทธิพลทางเศรษฐกิจของผู้ร่วมหุ้น เช่น หากผู้ร่วมหุ้นชาวคนไทยที่มีอิทธิพล ทางการเงิน และการเมืองท้องถิ่นที่สูง ผู้ค้าเงินจะลดสถานภาพทางสังคมหรือลดการปฏิบัติของชาว จีนลง ในอีกแง่หนึ่งหากผู้ค้าเงินมีผู้ร่วมหุ้นทางธุรกิจที่เป็นคนท้องถิ่นที่สถานภาพทางสังคมน้อย มี บทบาททางสังคม การเงินที่ด้อยกว่าผู้ค้าเงิน ผู้ค้าเงินจะดำรงวัฒนธรรมเดิมของตนในกิจการ เช่น การ ตกแต่งร้านค้าประกอบการที่มีการตกแต่งแบบร้านคนจีน การใช้ภาษาจีนเป็นส่วนใหญ่ในการสื่อสาร ฉะนั้น ทรัพยากรของหุ้นส่วนชาวไทยจะเป็นตัวกำหนดบทบาทสถานะในธุรกิจที่ตนร่วมหุ้นอยู่

6.2.2 วิธีการค้ำนอกระบบของจีน

การดำเนินกิจการการค้านอกระบบของจีนที่ค้นพบในพื้นที่ ซึ่งมีพฤติกรรม การกระทำที่ หลีกเลี่ยงกฎกติกาของกฎหมายไทย

(1) วิธีการค้าเงินที่สัมพันธ์กับผู้หญิงไทย

การวิเคราะห์พฤติกรรม การกระทำ กิจกรรม และการตีความหมายในความสัมพันธ์ของ พ่อค้าเงินกับหญิงท้องถิ่นดังเช่น

กรณีภรรยา นาย.ง

“พี่เป็นเมียเฮีย พี่มีเงินมีทองมีบ้าน เมื่อก่อนไม่มีเงินใครจะเห็นหัวเราบ้างละ แต่ ตอนนี้มีที่ มีทุกอย่าง ชาวบ้านใครอยากขายที่ก็มาบ้านนี้แหละ ปีนี้ก็เพิ่งซื้อที่นาแถวบ้านแควมา 7 ไร่ ชีวิตแบบนี้ใครๆ ก็อยากได้ ความจนมันน่ากลัว” กรณีภรรยา นาย.ง, 2559: สัมภาษณ์

นาย.ง

“ก็อยู่ๆ ไปก็รักกัน ต่างก็ดูแลกัน ก็เป็นคนดีช่วยงานได้” นาย.ง.2559: สัมภาษณ์

ข้อค้นพบจากกรณีการสมรสระหว่างหญิงไทยกับคนต่างชาติ โดยเฉพาะผู้หญิงท้องถิ่นที่แต่งงานกับคนจีนที่เข้ามาค้าขายในพื้นที่หรือพยายามสร้างธุรกิจ ซึ่งหลังจากการแต่งงานหรือการผูกข้อ พบว่า มีการเคลื่อนไหวทางธุรกรรมมากยิ่งขึ้นในรูปแบบให้คู่สมรสถือครองสินทรัพย์แทนตน เช่น การถือครองที่ดิน การซื้อบ้านที่พักอาศัย พฤติกรรมของกรณีศึกษาชี้นำไปสู่การหลีกเลี่ยงกฎหมายของคนจีน ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบที่ง่ายตายที่สุดทั้งยังพบเจอเยอะที่สุดบนความสัมพันธ์ของความเป็นสามีภรรยา ก็นั้น ผู้ค้าเงินส่วนใหญ่จะให้ภรรยาเป็นผู้ซื้อแทนตน หากทั้งคู่จดทะเบียนสมรสสินทรัพย์ก็ถือกรรมสิทธิ์ในอัตราส่วนคนละ 50:50 เมื่อพิจารณากรณีของนาย.งกับภรรยานาย.ง ที่มีความนิยมชมชอบในการกว้านซื้อที่ดิน ที่นา ทั้งในเทศบาลและนอกเขตเทศบาล การซื้อขายที่ดินต่างๆภรรยานาย.ง จะผู้ดำเนินการแทน หากแต่การใช้ประโยชน์และอำนาจในการจัดการต่างๆ ในสินทรัพย์นั้นเป็นของนาย.ง ผู้เป็นสามี ผู้วิจัยจึงตีความหมายว่าพฤติกรรมนี้เข้าข่าย “นอมินีคู่สมรส” โดยมีภรรยานาย.ง ผู้เป็นภรรยาเป็นตัวแทนทางธุรกิจและนาย.งผู้เป็นสามีเป็นตัวการทางธุรกิจ (Actor) การซื้อที่ดินหรือถือครองทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆ การประสานงานทางธุรกิจขนส่งทางเรือผ่านนอมินีคู่สมรสกลายเป็นช่องโหว่ทางกระบวนการของรัฐที่ผู้ค้าเงินใช้เพื่อให้การค้าของตนอยู่ในระบบ

จากการศึกษากระบวนการการค้าผ่านความสัมพันธ์ลักษณะ นอมินีคู่สมรส ในกลุ่มพ่อค้า นักลงทุนที่นิยมใช้การสมรส หรือ การผูกข้อสร้างโอกาสทางธุรกิจ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจให้ตน แม้การแต่งงานนั้นจะก่อเกิดมาจากภาวะทางเหตุและผลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึกใครก็ตาม แต่ผลประโยชน์ยังคงเป็นของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากการที่ผู้หญิงท้องถิ่นมีมุมมองต่อผู้ชายจีนหรือกลุ่มผู้ค้าเงินอย่างชื่นชม ต้องการ ใฝ่ฝันหา และมองว่าเป็นสิ่งที่สูงส่งน่าไขว่คว้า เพราะการได้เป็นเมียพ่อค้าชาวจีนสามารถนำพาพวกเขาเลื่อนชั้นทางสังคม มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นพยายามก้าวพ้นเส้นความยากจนของผู้หญิงในพื้นที่ ขณะที่พ่อค้าชาวจีนก็มีความต้องการบ้าน อาคาร สถานที่ ความสะดวกที่เอื้อผลประโยชน์ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางการค้าของตน จึงทำให้ต้องการสมรสกับหญิงท้องถิ่น พฤติกรรมเช่นนี้คือความสอดคล้องกันของมายาคติของทั้งสองคนเมื่อผู้หญิงท้องถิ่นต้องการเงินตรา ฐานะที่มั่นคง และพ่อค้าก็ต้องการความรุ่งเรืองของตน จึงเป็นจุดที่ลงตัวของความสัมพันธ์และความต้องการ ถึงแม้การสมรสนั้นอาจจะไม่ได้เกิดจากความรัก แต่มีประเด็นของผลประโยชน์เกิดขึ้น

(2) วิธีการค้าเงินที่สัมพันธ์กับผู้หญิงไทใหญ่

จากการศึกษามีข้อค้นพบว่า ผู้ค้าเงินที่มีลักษณะเดินทางเข้ามาค้าขายติดต่อประสานงานในพื้นที่ในลักษณะการค้าตามฤดูกาล และมีลักษณะแบบ Long Term ดังเช่น ในกรณีหญิงสาวชาวไทใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กับพ่อค้าชาวจีนซึ่งถ่ายทอดบทบาทการกระทำ การตีความหมายในวิธีการค้าเงินที่สัมพันธ์กับผู้หญิงไทใหญ่ได้ชัดเจน

กรณีหญิงไทใหญ่.ก

“คนจีนที่เข้ามานี่ รวยกันทั้งนั้น เขามาที่มานอนที่บ้านหลังนี้แหละ เพราะได้มาจากเงิน เขาสร้างไว้ หนูติดต่อหาของตามลูกค้าสั่งมา เฮียก็อยู่อีกที่แต่โทรมาสั่งให้หนูหาของไว้ให้ เฮียก็ให้เงินใช้ แต่บางที่ไม่ทำงานเฮียก็ให้ใช้เหมือนกันนะ แต่ก็ไม่ได้ผูกข้อกั้นหรือกนะแต่เฮียเขาใจดีกับหนูมาก อยากรู้อะไรก็ได้” หญิงไทใหญ่.ก, 2559 : สัมภาษณ์

กรณีหญิงไทใหญ่.ข

“พี่ไม่มีอะไรเลย ไม่มีบัตรประชาชน ไปสมัครงานที่ไหนเขาก็ไม่รับ เขาบอกพี่ไม่ใช่คนไทย (...) เขาเป็นคนจีนตรงนี้เอง ลิปสองปันนา เขาก็มาอยู่กับพี่ที่บ้านพี่นี้แหละ เขาเป็นพวกติดต่อหาผลไม้ไปขาย เขาก็มาทำโกดังหลังบ้านพี่นะ เอาไว้เก็บพวกผลไม้ ก็แล้วแต่ว่าเขาต้องการแบบไหน พี่ก็มิช่วยป่าเขาบ้าง เอาเท่าที่เราทำได้” หญิงไทใหญ่.ข, 2559: สัมภาษณ์

หรือ

“พี่รู้ว่าเขามีเมีย เวลาป่าไปพม่าเขาข้ามไปตรงสามเหลี่ยมเฌีย ก็มีบ้านเมียน้อยป่าอีกคนนะ พี่ก็รู้ แต่เฉยๆพี่ก็อยู่ได้นะ ไม่ได้คิดอะไร แล้วพี่ก็ไม่ได้ปิดบังตัวเองกับชาวบ้านนะ ทุกครั้งที่ป่ามา สาม สี่เดือนบางครั้งครั้งปี เขาก็อยู่กับพี่ พี่ก็ดูแลเขา”หญิงไทใหญ่.ข, 2559: สัมภาษณ์

กรณีพนักงานสปา ก.

“ตอนนั้นเป็นหมอนวดอยู่ร้านตรงบริเวณใต้สะพานที่เชียงของนั่นแหละ (...) เริ่มพูดคุยถูกคอกันและเขาก็เป็นคนดี ดูแลดี เราจึงชอบเขา เวลาที่เขาคบกันเขาก็ไปๆ มาๆ จีน เชียงของ เชียงราย เขาบอกอยากมาอยู่ด้วยอยากค้าขายก็เปิดร้านขายของก็ลองขายไปเรื่อยเลย ส่วนเขาเป็นคนจัดการเองหมด แต่เราช่วยอะไรได้ก็ช่วย ส่วนกับเมียเขาก็ไม่เคยมา ไม่เคยเห็นกัน (...) พี่ว่าพี่ได้แค่นี้ก็ดีแล้วนะมีรถ มีเงินทำร้านนวดเอง”พนักงานสปา ก.2559: สัมภาษณ์

สรุป ผู้ประกอบการจีนที่อุปถัมภ์สาวไทใหญ่ในฐานะภรรยานอกสมรส ในวิธีการค้าเงินจะเป็นตัวกำหนดสถานะหญิงกลุ่มนี้ตามสถานภาพการเป็นสาวไทใหญ่ไร้สัญชาติไทย ไม่ได้รับสถานะหรือสิทธิของพลเมืองทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข อีกทั้งการยอมรับจากสังคมในด้านต่างๆ ฉะนั้นบทบาททางสังคมของหญิงสาวกลุ่มนี้จึงลดน้อยลง ต่างจากผู้หญิงที่เป็นพลเมืองไทย และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าชาวจีนกับหญิงสาวไร้สัญชาตินั้นจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเชิงแลกเปลี่ยน

เนื่องจากหญิงสาวชาวไทใหญ่กับพ่อค้าชาวจีนแสดงให้เห็นว่า บุคคลทั้งสองที่เป็นอิสระต่อกันได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น เพื่อสิ่งต่างคนต่างปรารถนา เมื่อพิจารณาถึงการกระทำ กิจกรรมของสาวไทใหญ่ ที่มีบทบาทในกระบวนการค่านอกระบบของจีน เช่น การติดต่อประสานงานกับผู้ค้าท้องถิ่น การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทางธุรกิจ โดยที่สาวไทใหญ่ได้ประเมินกำไรจากความสัมพันธ์ของตนกับพ่อค้าคนจีน เช่น การคาดหวังที่จะได้รถยนต์ บ้านพักอาศัยที่ทันสมัย ซึ่งเป็นสิ่งที่สาวไทใหญ่มองว่าเป็นกำไรที่ได้รับจากความสัมพันธ์เมื่อเทียบกับสถานภาพเดิมของสาวไทใหญ่แล้ว ขณะเดียวกันพ่อค้าจีนก็ได้รับผลประโยชน์ที่ตนคาดหวังเมื่อเทียบกับทรัพยากรปัจจุบันของตน เช่น ได้รับการติดต่อประสานงานผ่านสาวไทใหญ่หรือ การเพิ่มจำนวนของกลุ่มลูกค้าท้องถิ่นผ่านการชักชวนของสาวไทใหญ่ ฉะนั้นความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองสามารถดำรงอยู่ได้เพราะต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ ความพึงพอใจในผลตอบแทนจะเป็นตัวกำหนดระยะเวลาของความสัมพันธ์ของทั้งคู่ หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับผลตอบแทนที่น้อยลงหรือเกิดความขัดแย้ง ก็อาจนำมาสู่จุดจบของความสัมพันธระหว่างบุคคล

(3) วิธีการค่านอกระบบของจีนโดยการหารายได้พิเศษแบบอำพราง (Grey Chinese Trading)

การศึกษาค้นพบว่า มีกรณีศึกษาที่เป็นอาสาสมัครชาวจีนที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การสอนจีน และวัตถุประสงค์อื่นๆ ในการทำงานหารายได้พิเศษ โดยการเข้าไปเป็นผู้ช่วยในการซื้อขายให้ร้านขายอุปกรณ์ก่อสร้างรายใหญ่ในเวียงเชียงของ และการรับจ้างสอนภาษาจีนในโรงเรียนกวตวิชา

กรณีนางสาว ฉ.

“ก็ถ้าอยู่ที่นี้ แล้วหางานได้เช่น ในเชียงราย หรือเชียงใหม่ในบริษัทคนจีนที่เขาทำที่นี่ ถ้าเขารับก็จะทำงานที่ไทยดีกว่า แต่ตอนนี้ก็รับจ้างสอนภาษาจีนไปเรื่อยๆ ฝึกๆ ให้ดีระหว่างเรียนจบ”
นางสาว ฉ., 2559: สัมภาษณ์

กรณีพ่อค้าท้องถิ่น ก.

“เขาก็เข้ามาทำงานเป็นครั้งคราว เขาจะติดต่อลูกค้า ชี้แนะราคาซื้อขาย ติดต่อกับคนจีนที่อยู่ห้วยทราย บางคนเขาจะทำร้านค้า (...) ที่นี้ก็ต้องพึ่งแหละ เพราะผมแค่พูดได้ แต่พวกเอกสารก็ต้องทำ ต้องมาเซ็นตกลงซื้อขายกัน แล้วก็ทำเป็นภาษาจีนต้องจ้างเขา ถ้าวันไหนให้มาช่วยพูดคุยกับลูกค้าก็วันละ 500 นะ แต่ถ้าเป็นการร่างสัญญารับเหมาเนี่ย ก็จะเป็นอีกราคาหนึ่งครับ” พ่อค้าท้องถิ่น ก. 2559: สัมภาษณ์

สรุปการค้นพบ การทำงานหารายได้พิเศษอำพรางของคนจีนที่พยายามเข้ามาเรียนรู้ระบบงานทางธุรกิจในพื้นที่และเรียนรู้ระบบธุรกิจ เช่น ความต้องการของกลุ่มลูกค้า ราคาซื้อขาย รวมทั้งขั้นตอนต่างๆ จากร้านค้าฝั่งไทย สามารถตีความ ความหมายของพฤติกรรมได้ว่า อาสาสมัครชาวจีนเมื่อเกิดการเรียนรู้งาน การตลาด การบริหาร จากแหล่งงานจนสามารถเกิดการพัฒนามีทักษะทางธุรกิจ ย่อมนำไปสู่โอกาสทางธุรกิจที่คนจีนบุคคลนี้สามารถสร้างธุรกิจของตน ซึ่งอาจจะเป็นการเปิดธุรกิจในพื้นที่ศึกษาหรืออาจจะนอกพื้นที่ดังกล่าวก็เป็นได้ ส่วนทัศนคติที่ว่า “การทำงานหารายได้พิเศษ” เป็นเรื่องที่สำคัญหรือความกังวลในวิถีการค้าเงินนอกระบบ หรือไม่นั้น จากกรณีศึกษา พบว่าอาสาสมัครจีนมีการกระทำหรือกิจกรรมที่แสดงถึงนัยสำคัญของการแสวงหารายได้พิเศษนั้น หมายถึงคนจีนเมื่อเดินทางเข้ามาระยะหนึ่งมีการเรียนรู้ทักษะในการประกอบอาชีพ และมีแนวโน้มที่จะทำงานต่อในเมืองไทยที่สอดคล้องกับความต้องการของบริษัทจีนที่มีความต้องการแรงงานจีนเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยกรณีศึกษาเหล่านี้มีแนวโน้มจะผันตัวเป็นแรงงานในบริษัทสัญชาติจีนที่เข้ามาทำธุรกรรมในประเทศไทย โดยอาศัยสถานะของบริษัทสัญชาติจีนที่สามารถรองรับการจ้างงานให้แก่แรงงานกลุ่มนี้ผ่านทางใบอนุญาตการทำงาน (Work permit) ซึ่งจะเป็นการรองรับสถานะและความมั่นคงในการทำงานของแรงงานจีนกลุ่มนี้ เนื่องจากเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายเอื้อไปสู่การทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายของประเทศไทย

การทำงานหารายได้พิเศษของอาสาสมัครจีนในพื้นที่นั้นมีความแตกต่างกับการหารายได้พิเศษรูปแบบธรรมดา คือ แต่เดิมเพื่อหารายได้เสริม ณ ช่วงเวลาสั้นๆ หรือวัตถุประสงค์สั้นๆ เท่านั้น แต่การหารายได้พิเศษของอาสาสมัครจีนแฝงด้วยความคาดหวังในโอกาสการทำงานในอนาคต และเกิดความคาดหวังไปสู่การก่อร่างสร้างกิจการของตนในต่างแดน ซึ่งเป็นพฤติกรรมเรียนรู้งานที่หลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น ในความพยายามในการสร้างทักษะกับงานประเภทหนึ่งเมื่อไม่ถนัดอาสาสมัครชาวจีนก็จะเปลี่ยนไปเรียนรู้ระบบงานประเภทใหม่ๆ ทันที และจะเปลี่ยนไปจนพบลักษณะงานที่พบว่าตนปรารถนา และพร้อมที่จะลงทุนหรือสร้างธุรกิจทันที

การก่อร่างวิธีการค้าเงินในลักษณะนี้ คือ ความพยายามสะสมทุนและวางรากฐานที่จะก่อให้เกิดการลงทุนในอนาคต ซึ่งเป็นการกระจายความเสี่ยงทางธุรกิจ ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงของธุรกิจ ทั้งการสร้างพรรคพวกทางการค้าการลงทุนในพื้นที่ แตกต่างจากผู้ค้าเงินในยุคดั้งเดิมที่ เมื่อเดินทางเข้ามาในไทยก็จะเรียนรู้งานแล้วค่อยๆ พูมพิกตนเองจนนำไปสู่ธุรกิจแต่จะใช้เวลานานในการก่อร่างสร้างตัวเมื่อเทียบกับกลุ่มคนจีนสมัยนี้ที่มีการเรียนรู้ และกระจายความเสี่ยงในการค้าการลงทุน ทั้งยังมีภาวะกดดันความพร้อมความสามารถในการปรับตัว ความยืดหยุ่นทางการค้า และความยากลำบากที่เบาบางกว่าพ่อค้าคนจีนในยุคเก่า

(4) ตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ

การยืดหยุ่นทางกฎระเบียบการค้า การลงทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศนั้น ทำให้เกิดการหลั่งไหลเข้ามายังประเทศกลุ่มลุ่มน้ำโขงทั้งใน กัมพูชา พม่า เวียดนาม ลาว รวมทั้งอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อแสวงหาประโยชน์ในการค้าการลงทุน ซึ่งการค้าเงินที่เข้ามาในพื้นที่นั้นมีการลงทุนลักษณะที่ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งการค้าเงินที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น คนจีนที่เดินทางเข้ามาได้พยายามอาศัยช่องว่างหรือหลีกเลี่ยงกฎหมาย เช่น การให้ผู้มีสัญชาติไทยดำเนินการแทน การสนับสนุนหรือชี้ช่องโหว่ทางกฎหมายให้ดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย หรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ หรือกิจกรรมที่ส่อไปในทางทุจริตเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี ถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือที่ดิน จากการศึกษาพบว่า อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของในปัจจุบันมีจำนวนธุรกิจร้านค้าที่เติบโตมากขึ้น และหนึ่งในกลุ่มทุนคือ กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจชาวจีนที่เข้ามาลงทุนลงหลักปักฐานในการค้าขายในพื้นที่ นอกจากการเข้ามาลงทุนที่ถูกหลักกฎหมายแล้ว การค้าเงินที่หลีกเลี่ยงกฎหมายไทยและวิธีการปรากฏในพื้นที่คือ ตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ มีรูปแบบดังนี้

(4.1) วิธีการค้าเงินที่จ้างคนท้องถิ่นจดทะเบียนพาณิชย์แทน

ระบบการค้าเสรีที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดการหลั่งไหลของพ่อค้า นักธุรกิจชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการค้าการลงทุนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยปรากฏว่ามีคนจีนจำนวนมากที่เข้ามาประกอบกิจการในพื้นที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ ในลักษณะไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีกิจการที่เข้าข่ายในกรณี ตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ โดยอาศัยการว่าจ้างคนท้องถิ่นจดทะเบียนพาณิชย์แทน ดังข้อค้นพบนี้

กรณี พนักงานสปา ก.

“ตลอดเวลาที่มีเรื่องราวเป็นก็ช่วยเหลือ ก็เปิดร้านแถวภาคขายของ ขายพวกอิเล็กทรอนิกส์ เปิดมาสองร้านแถวภาคเจียงของ ปีก็เปิดแต่หลังจากนั้นปีก็ไปพญามังราย ไปเปิดร้านสปาความงามที่หน้าภาคเที่ยงตรงภาคเลย ส่วนร้านนี้ก็จ้างคนงานมาเฝ้าจั่ว ปีก็ไปๆ มาๆ” พนักงานสปา ก. 2559: สัมภาษณ์

เมื่อพิจารณาถึง การกระทำ กิจกรรม บทบาท ของพนักงานสปา ก. แล้ว ภายหลังจากการจดทะเบียนพาณิชย์การค้าในอำเภอเชียงของทั้งสองกิจการแล้ว พนักงานสปา ก. ได้ย้ายออกไปยังภูมิลำเนาเดิมของตนโดยไม่กลับมา หรือ แสดงบทบาทในการดำเนินธุรกิจที่ตนได้เข้าการถือกรรมสิทธิ์ครอบครองกิจการร้านค้าทั้งสอง หากแต่เป็นชาวจีนที่เข้ามาแสดงบทบาท และอำนาจในการบริหารกิจการ การดูแลลูกค้า การดูแลเรื่องเงินในร้านค้า ธุรกิจ ที่พนักงานสปา ก. จดทะเบียนพาณิชย์ พฤติกรรมดังกล่าวผู้วิจัยได้ตีความหมายว่าเป็น วิธีการค้าเงินโดยอาศัยตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ

กรณี นาย ช. เจ้าของธุรกิจนำเข้า ที่จดทะเบียนพาณิชย์ของบริษัทนำเข้าโดยใช้ชื่อชาวไทย และได้ตั้งชื่อบริษัทเป็นชื่อของนาย ช. พบว่าเป็นการทำธุรกรรมในลักษณะตัวแทนอำพรางทางธุรกิจมีลักษณะและรูปแบบเป็นการทำธุรกรรม โดยการจัดตั้งตัวแทนอำพรางเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ซึ่งกรณีนี้คือ มีการอำพรางกิจการ โดยผู้มีสัญชาติไทยแต่นาย ช. มีสิทธิและอำนาจในการดำเนินธุรกิจแทน

(4.2) วิธีการค้ำนอกระบบของเงินโดยการจํานองที่ดินเพื่อสิทธิในการใช้ที่ดิน

จากการศึกษาค้นพบว่า มีวิธีการค้าการลงทุนที่เป็นสัญญาจํานองที่ดิน โดยให้คนไทยในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินมาจดทะเบียนสัญญาจํานองที่ดินกับคนจีน เสมือนว่าคนท้องถิ่นได้เข้ามากู้ยืมเงินจากคนจีนแล้วนำโฉนดที่ดินนั้นเป็นหลักประกัน เพื่อป้องกันการโกง ซึ่งพบมากในกิจการที่ผู้ค้าเงินนิยมประกอบกิจการ เช่น กิจการทางเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ที่ต้องการที่ดินจำนวนมากเพื่อประโยชน์ทางการค้า กรณีศึกษาเจ้าของสวนมะละกอได้เข้ามาทำธุรกิจในบริเวณบ้านดอนมหาวันบริเวณริมแม่น้ำโขง ครอบครองที่ดิน โดยการเช่า และการรับจํานองจากคนรู้จักซึ่งก็คือ คนในพื้นที่โดยมีนายหน้าค้าที่ดินชาวท้องถิ่นคอยจัดหาที่ดินให้แก่นายทุนชาวจีน ซึ่งนายทุนรายนี้จะมีการบวกรสร้างสถานการณ์จำลองว่า ตนได้รับจํานองที่ดินกับชาวท้องถิ่น โดยอ้างว่าชาวบ้านนำโฉนดที่ดินมาขอจํานองแก่ตน เมื่อเกิดการขาดชำระเงินตามตกลงระหว่างกัน นายทุนชาวจีนจะถือสิทธิในการครอบครอง โดยจะอ้างว่าชาวท้องถิ่นขาดการชำระตามข้อตกลงของสัญญาจํานอง กระบวนการในรูปแบบนี้จะพบมากขึ้นเรื่อยๆและเป็นช่องทางหนึ่งที่นายทุนจีนนิยมใช้เพราะจะเป็นข้ออ้างแก่หน่วยงานของรัฐเมื่อมีการเข้ามาตรวจสอบ

สรุป ตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ คือ การพยายามในการสร้างกลยุทธ์ทางการค้าของคนจีนในพื้นที่ ถือเป็นกิจกรรมและกระบวนการวิธีการค้าเงินนอกระบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนที่พยายามก้าวผ่านกฎ กติกาของรัฐ ซึ่งเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ของท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนของรัฐ วิธีการค้าเงินแบบนี้ส่งผลโดยตรงต่ออิทธิพลของรูปแบบทางเศรษฐกิจ วิธีการค้าเงินในลักษณะตัวแทนอำพรางทางธุรกิจ กลายเป็นการฉกฉวยโอกาสทางการค้าชายแดน เพื่อหลีกเลี่ยงจากการควบคุมจากหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะกระบวนการสร้างธุรกิจของคนจีนในพื้นที่ชายแดนในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ รวมถึงเศรษฐกิจนอกระบบของกฎหมายที่คนท้องถิ่น และคนจีนกำลังฉกฉวยผลประโยชน์จากเศรษฐกิจรูปแบบนี้ ในการแสวงหาทรัพยากรที่พยายามหลีกเลี่ยงการควบคุมของอำนาจรัฐ ซึ่งการค้าเงินนอกระบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนนั้น มีทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี และเพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมาย ทั้งนี้ยังมีปัจจัยที่สำคัญคอยส่งเสริมให้การค้าเงินนอกระบบเป็นกิจกรรมที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องได้นั้น เนื่องจากหน่วยงานของรัฐและพลเมืองสนับสนุนให้เกิดวิธีการค้าเงินนอกระบบ และดำรงอยู่ พฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความลึกลับระหว่างวัตถุประสงค์กับพฤติกรรมของรัฐและชาวท้องถิ่นที่ยังช่วงชิงประโยชน์จากกิจกรรมที่อยู่นอกกติกาในพื้นที่ของตนเอง

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การค้ำนอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการการค้ำนอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

(2) เพื่อศึกษาปัจจัยของการขยายตัวทางการค้าในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

(3) ข้อเสนอแนะ

โดยใช้ระเบียบวิธี วิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมที่มีผลมาจากการพัฒนาของการค้าเงิน ในการศึกษาประกอบด้วย การเตรียมตัวภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ทางตรง และใช้นวัตกรรมทางดิจิทัลรวบรวมข้อมูล เช่น โปรแกรม Wechat โปรแกรม Baidu โปรแกรม Weibo และโปรแกรม Renren จากนั้นจึงนำข้อมูลสู่การตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย กระทั่งขั้นตอนสุดท้าย คือ การเขียนรายงาน และการนำเสนอข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยคำนึงถึงจรรยาบรรณนักวิจัย และเป็นผู้รับผิดชอบต่อความผิดพลาดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

7.1 สรุปผลการศึกษา

7.1.1 พัฒนาการของการค้าเงิน

ระลอกแรก ยุคล่าอาณานิคมของอังกฤษในพม่า โดยพ่อค้าเงินทางตอนใต้เดินทางมาค้าขายกับพ่อค้าชาวตะวันตกผู้เป็นเจ้าของกิจการต่างๆ ในพม่า โดยมีเมืองเชียงแสนและเมืองเชียงของเป็นจุดพักสินค้า การเดินทาง เปลี่ยนพาหนะในการขนส่งสินค้า และซื้อขายสินค้าท้องถิ่น เช่น คลั่ง หนังสัตว์ และสัตว์ สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การตกเป็นประเทศอาณานิคมของพม่า ได้ส่งผลให้เกิดกระแสการค้าเงินเคลื่อนย้ายเข้ามาค้าขาย โดยลำเลียงผ่านเส้นทางสำคัญที่ประกอบด้วย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคนท้องถิ่น และผู้ค้าเงิน การค้าในยุคนี้มีลักษณะสำคัญคือ คนจีนที่มีภูมิลำเนาในจีนทางตอนใต้นิยมค้าขายแบบคาราวานพ่อค้า โดยขนส่งสินค้าด้วย ม้าต่าง วัวต่าง กับพ่อค้า พม่า ลาว และพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศ ไทย

ระลอกที่สอง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เช่น สหประชาชาติ ได้กลายเป็นประตูบานใหญ่ที่ต้อนรับพ่อค้าชาวจีนในการค้าขาย และตัดทวงผลประโยชน์จากการงดเว้นกติกาสงคราม

รัฐ ยุคนี้พบว่า ในพื้นที่เริ่มมีคนจีนจากทางตอนใต้เดินทางเข้ามาลงหลักปักฐาน ในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ เช่น กรณีการย้ายของบิดามารดาของ นาง ข. ทั้งนี้พ่อค้าจีนยังมีความพยายาม สร้างบทบาททางสังคมเพื่อการยอมรับ จากคนท้องถิ่น

ระลอกที่สาม ยุคแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และ 12 ของรัฐบาลจีน ซึ่งมีบทบาทในการสร้าง และสนับสนุนให้คนจีนเดินทางออกไปแสวงหาความมั่งคั่ง ทั้งยังพบว่า การเข้ามาของพ่อค้าแม่ค้าชาวจีน ที่เข้ามาในพื้นที่ของช่วงเวลานี้มีจำนวนมากที่สุด ผู้ค้ามีลักษณะ คล่องตัว ยืดหยุ่น พัฒนาตัวเอง และทางเลือกตลอดเวลา

7.1.2 ปัจจัยการขยายตัวของการค้านอกระบบของจีนในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ

ประกอบด้วย นโยบายจีน ได้แก่ นโยบาย Going Out นโยบาย One belt one Road เป็นแม่แรงผลักดันให้คนจีนออกมาลงทุนในทุกระดับ เนื่องจากได้รับสนับสนุนทางการเงิน องค์กรความรู้ และนวัตกรรมจากรัฐบาล นอกจากแรงผลักดันทางรัฐบาลแล้ว การสร้างความเชื่อมโยง เช่น ถนน ระบบราง ทางเรือ และทางอากาศ เพื่อรองรับการค้าการลงทุน โครงการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือในภูมิภาค เช่น อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ทกเหลี่ยมเศรษฐกิจ การเปิดการค้าเสรี ส่งผลให้เกิดกระแสและความสนใจของคนจีนในการแสวงหาทรัพยากร ทั้งยังมีปัจจัยอื่นๆ เช่น การเดินทาง เพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิต และความต้องการอิสระและหลีกเลี่ยงจากระบบสังคมเดิม เป็นการย้ายออกจากสังคมที่ให้ความด้อยค่าแก่คนจีนบางคน

เมื่อเกิดการเดินเข้ามายังอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ พบว่า มีการค้าจีน 2 ลักษณะ ประกอบด้วย การค้าจีนในระบบ เช่น การค้าแบบหุ้นส่วนทางธุรกิจ เป็นกิจการที่ถูกต้องตามกฎหมาย และการค้าจีนนอกระบบ เป็นการค้าที่หลีกเลี่ยงกฎหมาย สามารถดำเนินกิจการได้ด้วยกลวิธีต่างๆ

7.2 อภิปรายผลการศึกษา

พัฒนาการการค้าจีนเห็นต่างกับการศึกษาของ (สักกรินทร์ นิยมศิลป์, 2555) เนื่องจากแรงจูงใจในการอพยพของคนจีนมีความแตกต่างกัน เพราะพื้นที่ต้นทางในการอพยพของคนจีนฝั่งตะวันออก และคนจีนฝั่งตะวันตกในเวลาประสบปัญหาทางการเมืองที่แตกต่างกัน คนจีนที่อพยพจากฝั่งตะวันตกของประเทศมีโอกาสในการตักตวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับชาวตะวันตกในพม่า ในฐานะคู่ค้าซึ่งเป็นสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ดี แต่ชาวจีนฝั่งตะวันออกจะถูกกดด้วยเหตุผลทางการเมือง ถูกเกณฑ์เข้ามาใช้แรงงานในดินแดนอาณานิคมที่เรียกว่า กุลี รวมทั้ง ข้อค้นพบเห็นต่างกับ

การศึกษาของ (Dreyer, 2522 อ้างถึงใน อรรถวิทย์ ศิริผล, 2556) อธิบายว่า การอพยพของคนจีนเป็นภารกิจเพื่ออุดมการณ์ทางการเมือง และเชิดชูอารยธรรมของตน แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ค้นพบว่า คนจีนอพยพเพื่อพัฒนาและแสวงหาความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

รวมทั้งปัจจัยการขยายตัวการค้าเงิน ประกอบด้วย นโยบาย ความร่วมมือในภูมิภาค การแสวงหาแหล่งทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความต้องการอิสระ และหลีกเลี่ยงจากสังคมเดิม การค้นพบ แสดงให้เห็นว่า นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว ยังพบปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญ คือ คุณภาพชีวิต เช่น โอกาสของงาน สังคมที่ดีสำหรับบุตรและครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของ (Graves, 2522 อ้างถึงใน สุตปรารณา ดวงแก้ว, 2558) อธิบายว่า การอพยพเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle)

สุดท้ายการค้าเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของได้ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านดีและด้านลบ กิจกรรมการค้าเงินได้สร้างทั้งโอกาส การแข่งขันที่มีศักยภาพของผู้ค้าทุกฝ่าย ความเคลื่อนย้ายทางด้านแรงงาน โดยที่แรงงานท้องถิ่นพัฒนาตัวเอง เช่น ประยุกต์การค้ากับนวัตกรรมในการแข่งขันทางตลาดมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เห็นต่างกับการศึกษา อรสา อมรภิรมย์และณัฐพัชร อภิรุ้งเรือง ที่อธิบายว่า ผลกระทบของคนต่างถิ่นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน แต่ข้อค้นพบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พบว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากความคิด ความต้องการของคนท้องถิ่นเอง การเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดจากคนนอก หรือสิ่งเร้าภายนอกเสมอ เช่น ชาวบ้านขายที่ดินให้คนจีน เพราะต้องการจะไปทำอาชีพอื่น เนื่องจากประสบปัญหาการผลิตอย่างต่อเนื่อง หรือต้องการไปเป็นแรงงานในภาคอื่นๆ ที่มีรายได้ประจำ (อรสา รัตนามภิรมย์และณัฐพัชร อภิรุ้งเรืองสกุล, 2558)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ค้นพบผลกระทบจากการค้านอกระบบของเงินในอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เช่น ชาวท้องถิ่นที่ผันตัวจากเจ้าของที่ดินมาเป็นแรงงานในที่ดินเดิมของตน กระบวนการเปิดตลาดขายที่ดินที่ประเทศจีนให้แก่กลุ่มนักลงทุนชาวจีนจนก่อให้เกิดการสูญเสียภาษีอากร และผลกระทบของระบบนิเวศ สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงอีกด้านของการพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ การพัฒนานั้น หากมีเพียงนโยบายที่ดีจากรัฐย่อมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ถ้าพลเมืองในรัฐไม่มีความสามารถเพียงพอต่อการมีส่วนร่วม หรือศักยภาพในการมีส่วนร่วมต่อนโยบายต่างๆ ฉะนั้นการปฏิรูปด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อสร้างองค์ความรู้ในกิจกรรมต่างๆ ของ

พลเมือง โดยเฉพาะด้านการค้าเพื่อพัฒนาระบบการค้าสมัยใหม่ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การนำเสนอที่สร้างสรรค์ และพัฒนาสินค้าที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ทันสมัยมากขึ้น

7.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ ศักยภาพของทุนไทย หรือคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาโอกาสของบุคคลในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อให้ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงาน คนท้องถิ่น ผู้อพยพสามารถอยู่ร่วมกันเพื่อความอยู่รอด

รายการอ้างอิง

- Duck, S. W. (1982). A Topography of Relationship Disengagement and Dissolution." In Personal Relationships 4: Dissolving Personal Relationships.
<http://family.jrank.org/pages/1356/Relationship-Dissolution.html#ixzz52FhhPKaQ>
- Philip E. Graves. (1979). A Life-Cycle Empirical Analysis of Migration and Climate, by Race. *Journal of Urban Economics*, 6(2), 135 - 147.
- กรรวรรณ (ชีวสันต์) สังขกร และสุพัฒน์ โตวิจักขณ์ชัยกุล. (2547). ผลกระทบจากการเป็นเมืองท่าของ อ.เชียงแสนและ อ.เชียงของ จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ปริทัศน์.
กิตยคุณ กิตติธรรมกุล. (2557). ยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 และยุคแรกเริ่มสงครามเย็นกับบทบาททาง เศรษฐกิจของคนจีนในเชียงใหม่. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10(2).
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2545). ภูมิรัฐศาสตร์: ภาควิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาดา เตรียมวิทยา. (2558). ชุมชนชาวจีนรุ่นใหม่ในกรุงเทพฯ. สถาบันเอเชียศึกษา. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2559). รายงานเศรษฐกิจและการเงินมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชน จีนปี 2559. ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ.
- นิยม ไวยรัชพานิช. (2555). ปัญหาและอุปสรรคด้านปัจจัยขับเคลื่อนในบริเวณพื้นที่การค้าชายแดน.: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ปิยะนุช โปตะวนิช. (2545). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง ตัวแทนอำพราง.
- พิทยา สุวคันธ์. (2555). บรรษัทข้ามชาติจีนในลาวและเวียดนาม. วารสารรัฐศาสตร์สาร, 34(1).
- ภาคย์ บุญนุช. (2557). จีนทุ่มซื้อโลกปัจจัยและเบื้องหลังการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของจีน: ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน. ฝ่ายภารกิจนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัย. สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (ไม่ระบุปี). การค้าเงินในภาคใต้: บทวิเคราะห์เฉพาะยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์, .
วาสนา ละอองปลิว. (2548). เชียงแสน การค้า การท่องเที่ยวและความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรม ในพื้นที่ชายแดน: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันการขนส่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2548). มาตรฐานสถานีขนส่งทางบก, : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สฤณี อาชวานันทกุล เดือนเด่น นิคมบริรักษ์และ สฤณีพร ทวรรณกุล. (2549). นอมินี *Nominee* :

เบื้องหลังกลเกมทางธุรกิจของพ่อค้ายุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: Openbooks.

สักรินทร์ นิยมศิลป์. (2555). คลื่นลูกที่สี่: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการย้ายถิ่นของชาวจีนยุคใหม่.

Paper presented at the บทความนำเสนอการประชุมสังคมวิทยาระดับชาติครั้งที่ 4. วันที่ 18-19 มิถุนายน 2555.

สุดปรารถนา ดวงแก้ว. (2558). การย้ายถิ่นเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น:กรณีศึกษาคนญี่ปุ่นวัย

เกษียณในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา (*jsn Journal*) สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิริวทิว ประเทศญี่ปุ่น., 5(1).

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). วิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรสา รัตนอมรภิรมย์และณัฐพัชร์ อภิรุ้งเรืองสกุล. (2558). พลวัตของเงินในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และนัยต่อประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา องค์การมหาชน.

อรัญญา ศิริผล. (2556). “จีนยี่หมิน” กับแนวโน้มการเคลื่อนย้ายในชายแดนไทยภาคเหนือตอนบน

ประชาคมวิจัย ภาควิชาสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 108.

อักษรศรี พาณิชสาสน. (2554). การค้าเงินรู้อาเซียน. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.

อุดม เกิดพิบูลย์. (2543). ทฤษฎีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ สกุล : ชะไมพร ชารีโต

ที่อยู่ : 488/65 ซอย ราชวิถี 3

แขวงพญาไท เขตราชเทวี

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ประวัติส่วนตัว

วัน เดือน ปีเกิด : 19 กุมภาพันธ์ 2533

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2555 สำเร็จปริญญาตรี สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2556 ถึง ปัจจุบัน ศึกษาหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์
และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY